

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

**24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİNDE İLK DEFA OY KULLANAN
SEÇMENLERİN OY VERME DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLER: ELAZIĞ VE İZMİR İLLERİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Anıl BAKAY

SIVAS
Eylül 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİNDE İLK DEFA OY KULLANAN
SEÇMENLERİN OY VERME DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLER: ELAZIĞ VE İZMİR İLLERİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Anıl BAKAY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Halis ÇETİN

Sivas
Eylül 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tezin Başlığı : 24 Haziran 2018 Seçimlerinde İlk Defa Oy Kullanan Seçmenlerin Oy verme Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Elazığ ve İzmir İlleri Örneği
Savunma Tarihi : 23.07.2019
Danışmanı : Prof. Dr. Halis ÇETİN

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Halis ÇETİN
Üye : Dr.Öğr.Üyesi Mesut BALIBEY
Üye : Dr.Öğr.Üyesi Adem BABACAN

Oy Birliği
Oy Çokluğu

Mustafa Anıl BAKAY tarafından hazırlanan 24 Haziran 2018 Seçimlerinde İlk Defa Oy Kullanan Seçmenlerin Oy Verme Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Elazığ Ve İzmir İlleri Örneği başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tımkak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

02.10.2019

Mustafa Anıl BAKAY

ÖN SÖZ

Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak yapılmıştır.

Çalışma sürecinde benden bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, süreç boyunca beni yönlendiren danışmanım Sayın Prof. Dr. Halis ÇETİN'e ve hayatımın her alanında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her konuda bana güvenen ve beni destekleyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Sivas; 2019

Mustafa Anıl BAKAY

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLO DİZİNİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. Siyaset Kavramı	3
1.2. Seçim Kavramı	4
1.3. İktidar ve Siyasal İktidar Kavramı	7
1.4. Siyasi İdeolojiler.....	7
1.4.1. Liberalizm.....	9
1.4.2. Muhafazakârlık	11
1.4.3. Sosyalizm ve Komünizm.....	12
1.4.4. Faşizm ve Nazizm.....	13
1.5. Siyasi Parti ve Tipolojileri.....	14
1.5.1. Türkiye’de Siyasal Partiler	16
1.5.1.1. AK Parti’nin Muhafazakâr Demokrat Kimliği.....	16
1.5.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Laik Kimliği.....	22
1.5.1.3. Milliyetçi Hareket Partisi’nin Milliyetçi Kimliği.....	25
1.5.1.4. Halkların Demokrat Partisi’nin Kürt Milliyetçiliği İdeolojisi.....	27

1.5.1.5. İyi Parti'nin Milliyetçilik İdeolojisi.....	28
1.5.1.6. Saadet Partisi'nin Milli Görüş İdeolojisi.....	29
İKİNCİ BÖLÜM	31
2.SEÇMEN DAVRANIŞI.....	31
2.1. Seçmen Kavramı	31
2.2. Seçmen Davranışı.....	33
2.3. Seçmenlerin Oy Verme Davranışı ve Çeşitleri	35
2.4. Seçmen Davranışı Üzerinde Etkili Olan Unsurlar	36
2.4.1. Sosyo-Ekonomik Unsurlar	41
2.4.2. Seçmenle İlgili Unsurlar.....	43
2.4.3. Siyasi parti ile ilgili unsurlar.....	44
2.4.4. Adayla İlgili Unsurlar.....	45
2.4.5. Gündeme Yönelik Unsurlar.....	45
2.4.6. Propaganda ve İletişim Unsurları	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	51
3.MATERYAL VE METOD.....	51
3.1. Araştırmanın Amacı	51
3.2. Araştırmanın Metodolojisi ve Hipotezler.....	52
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	52
3.4. Veri Toplama Araçları.....	53
3.5. Veri Analizi	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	57
4.BULGULAR	57
4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	57
4.2. Katılımcıların Siyasi Tercihlerine İlişkin Bulgular	59

4.3. Katılımcıların Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurlara Yönelik Genel Görüşleri	62
4.4. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.....	68
4.5. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı.....	73
4.6. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı.....	77
4.7. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Dağılımı.....	80
4.8. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Aylık Gelir Değişkenine Göre Dağılımı.....	84
4.9. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımı.....	85
SONUÇ.....	89
KAYNAKLAR	97
EKLER.....	105
Ek-1: Oy Verme Davranışını Etkileyen Unsurları Belirlemeye Yönelik Anket Formu	105
ÖZGEÇMİŞ.....	107

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
ANOVA	: Analysis Of Variance(Tek Yönlü Varyans Analizi)
f	: Frekans değeri
SPSS	: Statistical PackagefortheSocialSciences

TABLO DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri	57
Tablo 4.2. Katılımcıların siyasi tercihlerine ilişkin bulgular.....	59
Tablo 4.3. Katılımcıların siyasi tercihlerini etkileyen unsurlara yönelik görüşlerinin genel dağılımı	62
Tablo 4.4. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların cinsiyet değişkenine göre dağılımı.....	69
Tablo 4.5. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaş değişkenine göre dağılımı	73
Tablo 4.6. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların eğitim durumu değişkenine göre dağılımı.....	77
Tablo 4.7. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaşanılan yer değişkenine göre dağılımı.....	80
Tablo 4.8. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların aylık gelir değişkenine göre dağılımı.....	84
Tablo 4.9. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaşanılan yer değişkenine göre dağılımı.....	85

ÖZET

Bu çalışma 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde ilk defa oy kullanan seçmenlerin oy kullanma davranışları üzerinde etkili olan faktörleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla siyasi görüş olarak birbirinden farklı olan Elazığ ve İzmir illerinde ikamet eden bireylerin oy kullanırken öncelikleri, siyasi partilerden ve adaylardan beklentileri ve diğer özellikleri bakımından karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 24 Haziran genel seçimlerinde oy kullanma durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla anket uygulanmış ve elde edilen verilerin SPSS 22.0 programında analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda siyasi partilerin ve liderlerin eğitim ve sağlık alanına yönelik projelerinin, enflasyon oranının düşürülmesi ve istihdama yönelik projelerinin, siyasi parti ve liderlerin sahip oldukları ideolojilerin, uluslararası ilişkilere yönelik politikalarının, terörle mücadeleye yönelik projelerinin, yaşadıkları ile yönelik projelerinin, ülke menfaatlerinin ve kişisel menfaatlerin bireylerin oy verme davranışı üzerinde etkili olduğu; bireylerin ailelerinin, arkadaşlarının ve üyesi bulunduğu sosyal grupların siyasi görüşlerinden etkilenme düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların oy verme davranışları üzerine etkili olan unsurların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum ve yaşanılan yer gibi sosyo-demografik verilere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği, aylık gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Seçim, Seçmen, Oy, Parti, Elazığ, İzmir

ABSTRACT

This study aims to determine the factors affecting the voting behavior of voters who voted for the first time in the June 24 2018 general elections. For this purpose, priorities, expectations from political parties and candidates, and other characteristics of individuals residing in Elazig and Izmir, which differ from each other in terms of political views, have been compared. In order to determine the opinions of the participants about the voting situation in the June 24th general elections, a questionnaire was applied and the data were analyzed in SPSS 22.0 program.

As a result of the research, it was aimed that the political and educational projects of the political parties and influence on voting behavior; individuals' families, friends and social groups in which they are members are found to be very low level of influence from political views. In addition, it was found that the factors affecting the voting behaviors of the participants differed statistically according to socio-demographic data such as age, gender, educational background and place of residence, and did not differ statistically according to the monthly income and marital status variables.

Keywords; Election, Voter, Voting, Party, Elazig, Izmir

GİRİŞ

Tarih boyunca toplumlar kendilerini yönetebilecek kişileri seçme hakkına sahip olmuştur. İnsanlar seçim öncesinde öncelikle oy kullanma ya da kullanmama arasında bir karar vermek durumunda kalmaktadır. Seçimde oy kullanmaya karar veren bireylerin ise hangi partiye ya da adaya oy vereceği üzerinde ise birtakım faktörler etkili olmaktadır. Literatürde seçmenlerin sosyo-demografik verilerinin, bireylerin oy kullanma davranışlarına olan etkisini inceleyen çalışma sayısının az olduğu, yapılan çalışmaların genellikle medya araçlarının, parti mitinglerinin, aday vaatlerinin ve parti sloganlarının oy kullanma davranışı üzerindeki etkilerini araştırdıkları belirlenmiştir.

Seçmenlerin sosyo-demografik yapılarının oy tercihlerine olan etkilerinin ne yönde olduğunu amaçlayan bu çalışmada, partilerin veya adayların seçmenlere yönelik sağladığı avantaj ve dezavantajlarının ve seçmenlerin beklentilerini karşılama düzeylerinin oy kullanma davranışları üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir durumu, medeni durumu, ikamet ettiği yer gibi sosyo-demografik özellikleri belirlenmiştir.

Seçmenlerin oy verme tercihlerine yönelik literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde genellikle ekonomik, sosyolojik ve sosyo-psikolojik etkenlerin bireylerin oy tercihleri üzerine etkileri incelendiği görülmektedir. Seçmenlerin oy kullanma davranışlarını inceleyen sosyolojik yaklaşım, bireylerin sosyal şartlarının oy kullanma tercihleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Rasyonel seçim yaklaşımı olarak da adlandırılan ekonomik yaklaşım ise katılımcıların bireysel çıkarlarının ve faydalarının oy kullanma davranışları üzerindeki etkili olduğunu ifade etmektedir. Seçmenlerin, kendilerine daha fazla yarar sağlayacağını düşündüğü partilere ya da adaylara oy verdiğini Demokrasinin Ekonomik Teorisi adlı eserinde belirten Downs, seçmenlerin büyük bir bölümünün ekonomik yaklaşımı benimsediğini ve iktidarı dönemindeki çalışmalarını yararlı bulmadıkları partilere yönelik oy tercihlerini değiştirebileceklerini ifade etmektedir. Sosyo-psikolojik

yaklaşımında ise bireylerin siyasal sosyalleşme yaşantısında edindikleri birtakım ideolojiler ve siyasi tutumların bireylerin oy kullanma davranışları üzerinde etkili olduğunu savunmakta ve bu seçmenlerin tavırlarını “partizancılık” olarak nitelendirmektedir.

Nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışma seçmenlerin oy tercihlerine etki eden faktörleri sosyolojik ve ekonomik yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirmiştir. Katılımcıların oy kullanma tercihi üzerinde etkili olan faktörlere yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin 24 Haziran genel seçimlerinde ilk defa oy kullanan bireylerin oy kullanma davranışları üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde konuya ilişkin kavramsal çerçeve ve ilgili literatür verilmiştir. Bu kapsamda seçim kavramı ve sistemleri, seçim üzerinde etkili olan unsurlar, seçmen kavramı, seçmenlerin oy kullanma davranışı üzerinde etkili olan unsurlar ve seçim kampanyaları gibi literatür konularına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünü materyal ve metot bölümü oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, metodolojisi, evren ve örneklem, sayıtlar ve sınırlılıklar, veri toplama tekniği ve verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünü ise çalışmadan elde edilen bulgular oluşturmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilerek oluşturulan sonuç bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumsal bir varlık olan insanların bir arada uyum içerisinde yaşamaları üzerinde etkili olan olgulardan biri de siyasettir. İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan siyaset kavramı, yöneten-yönetilen ilişkisini düzenleyerek toplumsal dengeyi sağlamaktadır. Siyasi katılım, bireylerin ülke menfaatlerini ve kişisel çıkarlarını göz önünde bulundurarak siyasi yöneticileri seçebilmek amacıyla gerçekleştirdikleri davranış şeklidir. Siyasal katılım, bireylerin ülkeyi halk adına yönetecek kişileri seçme ve seçilen yöneticilerin siyasi kararlar alma sürecinde olmak üzere iki alanda ortaya çıkmaktadır. Siyasal katılım kavramının ve bireylerin siyasal katılımları üzerinde etkili olan unsurların daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla araştırmanın bu bölümünde konuya ilişkin literatür taranarak siyaset, seçim, iktidar ve siyasal iktidar, siyasi ideoloji kavramlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Siyaset Kavramı

Tarihsel süreçte insanoğlu, toplumsal yaşamı düzenleyebilmek, değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve toplumsal düzeni koruyabilmek amacıyla iktidarı ele geçirmeye yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar siyaset olarak tanımlanır. Siyaset, birbirine karşıt ve farklı düşüncelerin ve çıkarları çatışan grupların ya da bireylerin uzlaştırıldığı çatışma çözme sürecidir. Siyaset, çatışmaların ve çıkarların kesin olarak çözüme kavuşturulması değil bu yönde fikir arayışına girmek ve çalışmalar yürütmektir. Siyaset kavramına yönelik ilgili literatürde yoğun bir anlam karmaşası bulunmaktadır. Günlük hayatta bireylerin sıklıkla kullandığı ve çok farklı anlamlar yüklediği bir terim olan siyaset, insanlar tarafından objektif bir bakış açısıyla değerlendirilen bir unsur olarak nitelendirilmemektedir. İnsanoğlu birçok bilim alanına yönelik konu ile ilgili bilim insanları tarafından yapılan açıklamaları dikkate almakta ve objektif görüşler olarak değerlendirmekte iken, siyasete yönelik görüşlerin tamamını kişisel görüşlere göre şekillendirildiği düşünülmektedir.

Günümüzde siyaset kavramına aldatmaca, manipülasyon, kargaşa, şiddet ve yalan anlamları yüklenmekte ve kirli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplum bilimlerinin en eski kavramlarından olan siyaset kavramını genel olarak toplumların ve bireylerin yönetimi olarak tanımlamak mümkündür (Gaus 2017:49). Siyaset kavramı ile ilgili literatürde birbirine zıt iki farklı tanım yer almaktadır. Kavrama yönelik yapılan bazı tanımlarda siyaset, toplum üyeleri arasında görülen mücadele ve çatışma tanımlanmıştır. İnsanlar farklı ideoloji ve görüşlere sahiptirler. Bu durum bireyler arasında çatışmaların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. İnsanların iktidara ve sağladığı avantajlı durumlara sahip olmak istemesi söz konusu çatışmaların temel hedefini oluşturmaktadır (Kelly vd. 2015:78). Siyaseti, bireylerin toplumu yönetme gücünü yani iktidarın sahibi olabilmek için verdiği mücadele olarak da nitelendirilebilir.

Siyaset kavramına yönelik yapılan bir diğer tanım ise toplumun ve bireylerin fayda sağlayabilecekleri bir toplum düzeni kurabilme faaliyetleridir. Temel amacı iktidara sahip olma kavgası ve çatışma olmayan siyaset kavramının temel amacı toplumsal bütünlüğü sağlamak ve toplumsal yararı gözetmektir. Siyaset, toplumsal düzeni ve birliği sağlayarak devlet düzeninin korunmasını amaçlamaktadır. Siyaset kavramını hem çatışma ve iktidar kavgası olarak hem de toplumsal yararın gözetildiği bir toplum düzeni kurma çabaları olarak tanımlamak mümkündür (Kapani 2015:24). İnsanlık tarihi boyunca bireylerin hakim olma, yönetme ve gücü elde etme arzuları var olmuştur. Toplumlar ve bireyler açısından oldukça önemli olan siyaset, insanlık var olduğu sürece önemli bir olgu olarak karşımıza çıkacaktır. Siyaset kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için bir sonraki başlıkta siyasetin önemli unsurlarından olan seçim kavramı ele alınmıştır.

1.2. Seçim Kavramı

Genel olarak bireylerin ya da grupların, kendilerine sunulan seçenekler arasında bir tercih bildirmeleri olarak tanımlanan seçim, günlük hayatta birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Siyasi seçimler ise genel olarak daha sınırlı bir alana ait olup ülke yönetimini üstlenecek kişinin, halk tarafından iki ya da daha fazla aday

içerisinden seçilmesi işlemidir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, iktidarı elinde bulundurmanın yegâne şartı seçimlerdir. Seçim faaliyetleri sonucunda hükümeti kurma görevinin verileceği parti ve iktidarı denetleyecek muhalefet partisi tayin edilir. Toplumlarda farklı ideoloji, inanç ve değerlere sahip olan farklı birey ya da gruplar bulunabilir. Seçimler, bu farklı grup ya da bireyleri temsil eden bireylerin de parlamentoda yer almasına imkân sağlar. Toplumlar ve bireyler açısından önem arz eden seçimler hakkında literatürde birçok farklı tanım yer almaktadır.

Nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu sistemlerde, halkın yönetimde pay sahibi olduğu demokratik yönetim usullerinin uygulanması mümkün olmamaktadır. Bu durum nüfus yoğunluğu yüksek olan sistemlerde karşılaşılan problemlerin çözüme kavuşturulabilmesinde ortak kararlar alınabilmesini imkânsız hale getirmektedir. Toplumların karşılaştıkları problemleri çözebilecek yetenek, bilgi ve donanıma sahip bireyleri bulabilmek amacıyla tüm bireyleri tek çatı altında toplayabilmesinin imkânsız olması halkın yönetimde pay sahibi olabileceği ve toplumun yapısına uygun bir yönetim sisteminin geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Belli zaman periyotlarında halk tarafından görevlendirilen vekillerin yönetimde yer alması ve millet adına karar vermesi yöntemi seçim sistemi olarak adlandırılmaktadır (Ören ve Varlık 2004:39). Literatürde yer alan çalışmalarda yer alan tanımların ortak hepsinin üzerinde durduğu ortak nokta halkın kendileri adına karar verebilecekleri kişileri belirlemeye eylemidir. Tarihsel süreç içerisinde farklı usullere göre yerine getirilen seçim faaliyetlerinin hepsinin ortak amacı halk adına karar verebilecek kişileri belirlemektir.

Günümüzde demokrasi, yasama organı üyelerinin seçim yoluyla belirlenmesi nedeniyle temsili demokrasi olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Üyeleri seçim yoluyla belirlenmeyen yönetim sistemlerinin demokratik olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Seçimin yalnızca toplumun belli kesimini kaplaması durumunun da demokrasi olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Toplumun oluşturduğu tüm üyeler tarafından her bireyin yalnızca bir oy hakkına sahip olarak idareyi belirlemesi seçim olarak tanımlanmaktadır (Buran 2006:73). Ülkemizde seçim usulleri tarihsel süreç içerisinde birtakım değişimlere uğrayarak günümüzdeki

şeklini almıştır. Dünya ülkelerinde farklı seçim uygulamaları görülmektedir. Kadınların seçme ve seçilme haklarının olması nedeniyle seçimlerde oy kullanamaması, açık oy gizli tasnif sisteminin uygulanması ülkemizde geçmiş dönemlerde seçme işlemlerinde görülen birtakım uygulamalardır.

Toplumda farklı ideoloji ve görüşe sahip insanların bir araya gelerek örgütlenmesi ve hukuki çerçevede ideolojilerini ve görüşlerini ifade edebilmeleri çoğulcu demokrasi sisteminin temel şartıdır. Toplum içerisindeki farklı grupların ve ideolojilerin barışçı bir çerçevede bir araya getirilmesi ve söz konusu yönetimin istikrarlı olabilmesi seçim sistemleriyle mümkün olmaktadır (Cop 2018:60). Seçim sistemlerinde birden fazla partinin katılımının sağlanabilmesi toplumda hakim olan farklı görüşlerin ülke yönetiminde etkili olmasını sağlamaktadır. Türkiye’de çok partili hayata geçişle birlikte farklı görüşlerin ülke yönetiminde etkili olması sağlanmıştır.

Siyasi liderler, hukuk kuralları çerçevesinde varlığını kanıtlayarak toplum tarafından kabul edilir ve toplumun desteğini alırlar. Toplum tarafından benimsenen ve desteklenen yönetimler, kalıcı ve güçlü olabilmektedir. Halk tarafından seçilen yöneticilerin düşüncelerini halka onaylatması demokratik sistemlerde önem arz etmektedir. Demokrasi rejiminde halk, idari yetkisini seçtiği vekiller vasıtasıyla kullanmaktadır. Bu nedenden dolayı seçimler, demokratik rejimlerde olmazsa olmaz unsurlar arasında yer almaktadır (Yavaşgel 2014:49). Seçimler, temsili demokrasilerde toplumun seçtiği vekillere ülke idaresinin teslim edilmesi olarak nitelendirilebilir. Halkın yönetime dahil edilmesini sağlayan demokraside seçimler, toplumun siyasete dahil olduğunun en somut göstergesidir. Demokratik sistemlerin vazgeçilmez unsurları arasında yer alan seçimlerin gerçekleştirilmesi, demokrasinin gerektirdiği tüm koşulların sağlandığı anlamına gelmemektedir. Seçimler toplumların istediği idari sistemin oluşturulabilmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Siyasi seçimlerin öneminin daha iyi kavranabilmesi seçimlerle amaçlanan iktidar ve siyasal iktidar kavramları ele alınmıştır.

1.3. İktidar ve Siyasal İktidar Kavramı

Toplumsal yaşamın hemen her alanında karşımıza çıkan iktidar kavramı, insanların hakim olma ve yönetme isteklerinin doğal bir sonucudur. Toplu yaşayan bir varlık olan insanların birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurmaları kaçınılmazdır. İlgili literatürde iktidar kavramına yönelik birçok farklı tanım yer almaktadır. İktidar kavramına benzeyen ancak farklı kavramlar olan siyasal iktidar kavramı ise toplumdaki belli grupların aksine toplumun tamamını yöneten, geliştiren, yönlendiren ve savunan iktidar türüdür. İlgili literatürde iktidar kavramında olduğu gibi siyasal iktidar kavramına yönelik de farklı tanımlamalar yer almaktadır.

Siyasetçilerin temel amacı iktidara sahip olmak ya da iktidarın ortağı olabilmektedir. İktidara sahip olabilme çabaları siyaset olarak tanımlanabilir. Ülkenin ve toplumun tamamı üzerinde etkili olan iktidar ise siyasi iktidar olarak tanımlanır (Dursun 2006:100). Siyasi iktidarların siyasi açıdan taşınması gereken birtakım özellikler bulunmaktadır (Kapani 2015: 50). Ülkenin ve toplumun tamamı üzerinde etkili olan siyasi iktidar kavramını diğer iktidarlardan ayıran temel özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İktidar sistemlerinin en üst basamağını siyasal iktidar oluşturur.
- Siyasal iktidar, iktidar sistemleri içerisinde en kapsamlı olanıdır.
- Siyasal iktidar, yetki alanı en geniş olan iktidar türüdür.
- Güç ve rıza siyasal iktidarı oluşturan iki temel unsurdur.

Siyasi iktidarın görev ve yetkileri anayasada belirlenmiş ve keyfi yönetim ve demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik girişimleri önlemek amacıyla yasama, yürütme ve yargının ayrılması ve halkın yönetime çok boyutlu katılımının sağlanması gibi uygulamalar getirilmektedir.

1.4. Siyasi İdeolojiler

Belli bir grup, zümre ya da topluluğa ait düşünce biçimi olan siyasi ideolojiler, hayatın tüm alanında olduğu gibi siyasi alanda da etkili olan önemli

araçlardan biridir. İdeolojiler bireylere ya da gruplara özgü düşünce yapısı olup, aynı ailenin fertleri farklı ideolojilere sahip olabilmektedir. İdeolojiler, bireyleri ya da grupları harekete geçirmede etkili rol oynamaktadır. Siyasi alanda da siyasi partilerin ve liderlerin benimsedikleri ideolojiler toplumda bazı kesimler tarafından desteklenmesini sağlarken bazı kesimlerin de tepkisini çekebilmektedir.

Literatürde ideoloji kavramına yönelik birçok tanım yer almaktadır. İdeoloji kavramı genel olarak belli bir sınıfa ya da zümreye ait düşünceler topluluğu olarak tanımlanabilir (Çetin 2012:57). Bir başka tanıma göre ideoloji, insanın dünyaya bakış açısı ve davranışlarını belirleyen düşünceler topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Rehmann 2017:104). İlgili literatür incelendiğinde ideolojiye yönelik yapılan farklı tanımların ortak yönleri belli bir topluluğun herhangi bir olay, olgu ve duruma yönelik duygu, düşünce inançları olduğu görülmektedir. İnsanların olduğu ortamlarda doğal olarak birçok farklı görüş, inanç ve düşünceler mevcuttur. İnsanlarda olduğu gibi partilerin de ideolojileri bulunmaktadır. Bireyler ve topluluklar, kendileri ile aynı ideolojiye sahip partileri destekler ve iktidara gelmelerini arzu ederler.

Toplumların ve bireylerin yanı sıra devletlerin de belli ideolojileri olabilmektedir. Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel ideolojisi Atatürkçülüktür. Dünyada ülkelerin ve bireylerin benimsediği liberalizm, sosyalizm, komünizm, muhafazakarlık ve faşizm gibi ideoloji yaklaşımları bulunmaktadır (Althusser 2016:55). İdeolojiler, tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan ve kişilerin tecrübelerinden, kaygılarından ve yaşam şartlarından kaynaklanan düşünsel ürünlerdir. Ülkemizde siyasi partilerin siyasi duruşlarının ve ideolojilerinin kesin ve net bir sınıflandırmasını yapmak mümkün değildir. Siyasi partiler toplumun tüm kesimlerinin desteğini alabilmek için inançlarından, değerlerinden ve ideolojilerinden taviz verebilmektedir. Ancak genel olarak ülkemizde faaliyet gösteren siyasi partilerin ideolojilerine bakıldığında muhafazakarlık, milliyetçilik ve sosyalist ideolojileri baskın ideolojiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Seçmen davranışlarını ve tercihlerini etkileyen en önemli

unsurlardan biri olan ideolojiler bu başlık altında daha geniş bir biçimde ele alınmıştır.

1.4.1. Liberalizm

Latin kökenli olan liberalizm kavramı İspanyolca'dan türemiştir. "Liberal" kavramına yönelik Türk Dil Kurumu'na ait üç farklı tanım yapıldığı görülmektedir. Liberal kavramı sözlükte serbest ekonomi yanlısı, özgürlük ve hürriyet ile ilgili ve hoşgörülü olarak karşılık bulmuştur (TDK 2018). Sözlükte liberalizm kavramı ise devletin, vatandaşların ekonomik, siyasi ve medeni alanlardaki faaliyetlerine yönelik imkanları sağladığı ve serbest piyasanın oluşumunu sağladığı bir ideoloji olarak tanımlanmıştır.

John Locke, liberalizm kuramının en önemli savunucularından biridir. Tabii Hukuk doktrininin de savunucusu olan Locke, liberalizmi savunarak, mutlakiyet temelli yönetimlere karşı çıkmıştır. Liberalizmin bir diğer önemli savunucuları David Ricardo, Adam Smith ve Jonh Stuart'tır (Rawls 2007:64). Ülkemize liberalizm kavramını getiren ilk düşünür Prens Sabahattin'dir. Bütüncül zihniyet yapısına karşı çıkan Prens Sabahattin, bireysel zihniyetin benimsenmesi gerektiğini savunmuş ve liberalizmin temellerini atmıştır.

Modern siyasi teorilerin yanı sıra aynı zamanda iktisat teorileri arasında da liberalizm yer almaktadır. Liberalizm, düşünce ve fikir özgürlüğü, basın özgürlüğü, inanç özgürlüğü ve serbest piyasa ekonomisini savunmakta ve piyasalara devlet müdahalesini reddetmektedir (Uslu 2016:82). Liberalizm bireylerin yaşama, özgürlük ve mülkiyet haklarına oldukça fazla önem vermekte ve bu hakları kutsal olarak nitelendirmektedir (Çetin 2003:208). Özgürlük, bireycilik, hoşgörü, eşitlik, rıza, özgürlük, akıl ve sınırlı hükümet müdahalesi liberalizmin temel ilkeleridir.

- Bireycilik: Liberal teoriye göre bireyciliğin ön plana çıkarılması oldukça önemlidir (Vergara 2006:47). Liberalizmde bireyler, gruplara ve sınıflara göre daha fazla önemlidir. Bireyciliğin üstünlüğü temel anlayış biçimlerinden birini oluşturmaktadır.

- **Özgürlük:** Özgürlük liberalizmin olmazsa olmaz unsurları arasında yer almaktadır. Bireylerin özgürlüğünü kısıtlayan hiçbir engelin olmaması liberalizmin temel arzularından biridir. Bu düşünce yapısına göre kanun ve yasalar bireylerin özgürlüklerini koruyabilecek yapıda olmasını ve bireylerin özgürlüklerini teminat altına almalarını savunmaktadır (Vergara 2006:50). Otoriter yönetim anlayışının ve devleti, özgürlükleri kısıtladığını düşündükleri için bu olguları pek benimsememektedir. Kısıtlı devlet anlayışını savunan klasik liberaller, devletin temel görevinin vatandaşları korumak ve haklarını teminat altına almak olduğunu düşünmektedir.
- **Akıl:** Liberalizmde bireylerin menfaatleri doğrultusunda faaliyette bulunmaları tavsiye edilmektedir. Bireyler başkalarının haklarına müdahale etmeksizin kendi çıkarları doğrultusunda hareket edebilmelidir (Çetin 2012:58). Liberalizmde ilerlemenin yolunun akılcılıkla sağlanabileceği ifade edilmektedir.
- **Eşitlik:** Liberalizmde mutlak eşitliği yerine fırsat eşitliği savunulmaktadır (Çetin 2012:58). Bireylerin zekâ ve kabiliyetleri doğrultusunda karşısına çıkacak fırsatları değerlendirerek olmaları gerektiği yerlerde olabileceği savunulmaktadır.
- **Hoşgörü:** Düşünce özgürlüğünü savunan liberalizm, tüm bireylerin fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilmelerini savunmaktadır. Liberalizme göre bireylerin fikirlerini özgürce ifade edebilmeleri bir tartışma ortamı oluşturabilecek ve böylelikle ilerleme sağlanabilecektir (Vergara 2006:52). Liberalizmde diğer insanların zarar görmesine neden olan konular dışındaki tüm konularda hoşgörünün olması gerekliliği savunulmaktadır.
- **Rıza:** İnsanlara yönelik yapılan tüm baskı ve zorlamaları reddeden liberal düşüncede bireysel rızaya önem verilmektedir. Liberal düşünceye göre hem bireysel ilişkilerde hem de siyasal ilişkilerde rıza olgusu önem arz

etmektedir (Reyhan 2008:83). Rıza olgusu hem siyasi otoriteyi meşrulaştırırken hem de toplum huzurunu sağlayabilmektedir.

- Sınırlı hükümet-devlet: Liberal düşünce devletin asli görevinin halkın yaşama, özgürlük ve mülkiyet haklarını her türlü riske karşı korumak ve toplumun hastane, okul, sağlık ve altyapı hizmetlerini sağlamak olduğunu ifade etmektedir (Vergara 2006:55). Liberal düşünceye göre baskıcı, despot ve keyfi yönetimlerin önüne geçilebilmesinin temel şartının hükümet ve yönetimin sınırlandırılmasıdır.

1.4.2. Muhafazakârlık

Kelime anlamı olarak korumak, muhafaza etmek ve tutuculuk gibi anlamlara gelen muhafazakârlık kavramı, toplumlara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Muhafazakâr düşünceler uygulama olarak farklılık gösterse de temelinde aynı düşünceler yer almaktadır. Muhafazakârlık düşüncesi köklü ve ani değişimleri reddetmekte; gelenek, görenek ve inançlarını merkeze almakta ve insan aklının ve bilgisinin sınırlı olduğunu savunmaktadır (İnce 2010:27). Bilim, teknoloji ve sosyal alanda yaşanan gelişim ve değişimler toplumsal değişmeyi de zorunlu kılmıştır. Değişimin ne ölçüde ve nasıl gerçekleştiği toplumlar ve bireyler açısından önem arz etmektedir. Toplumda bazı kesimler geçmişteki tüm kültürel ve düşünsel birikimlerini yok sayarak tamamıyla çağdaş dünyaya uyum sağlayıcı bir değişimi savunurken, bazı kesimlerde kültürel ve düşünsel birikimlerini koruyarak sınırlı bir değişimin gerçekleşmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bakımdan muhafazakârlık değişime karşı değil köklü değişime karşıdır diyebiliriz.

Gelenek, görenek ve eski yaşantılar muhafazakâr düşüncede önemli bir yer tutmaktadır. Edmund Burke, muhafazakâr düşüncenin ilk savunucuları arasında yer almaktadır. İngiltere'nin, Fransız İhtilali'nden olumsuz yönde etkileneceği düşünen Burke, Anglo Amerikan Muhafazakâr geleneğini ortaya çıkarmıştır. Fransız İhtilali dönemindeki siyasal, kültürel, toplumsal, ekonomik ve sosyal değişimlere tepki olarak ortaya çıkan muhafazakâr düşünce günümüzde de bu değişimlere karşı çıkmaktadır. Radikal değişimler dışındaki birtakım değişimler ılımlı muhafazakar

gruplar tarafından kabul görebilmektedir (Oktay 2003:69). Ülkemizde temel anlamından farklı olarak siyasi bir boyut kazandırılan laiklik kavramı toplumsal bölünmelere neden olmuş ve süreç içerisinde laikliğe toplumsal bölünmeyi telafi etmeyi amaçlayan eklemeler gerçekleştirilmiştir. Muhafazakârlık toplumun geçmişte inandığı ve yaşadığı örf, adet, gelenek, görenek, inanç ve düşünceleri günümüze taşımayı amaçlarken, modern dünyaya uyum sağlamak adına radikal değişimleri reddetmektedir.

Muhafazakârlık, insan beyninin ancak tecrübeleri sonucunda edindiği kötü ve olumsuz durumları belirleyebileceğini kabul etmekte ve toplumun değerlerini, inançlarını ve birikimlerini göz ardı ederek ani değişimleri reddetmektedir. Muhafazakâr düşünce yapısı, toplumsal değişimlerin toplumun geçmiş değerlerine bağlı olarak tarihsel süreç içerisinde gerçekleşebileceğini savunmaktadır. Muhafazakâr ideolojiye göre, toplumun ortak değerleri olan kültürel değerler, inançlar ve gelenekler toplumsal birliği ve beraberliği sağlayan en önemli unsurlar olup, her türlü iç ve dış tehditlere karşı toplumu korumaktadır. Bu açıdan bakıldığında muhafazakâr ideoloji toplumsal değişmelerin olumsuz etkilerini azaltmayı amaçladığını söylemek mümkündür.

Kültürel değerler ve inançlar toplumlara göre farklılık gösteren olgular olduğundan dolayı toplumların yapısında meydana gelen gelişmeler ve değişimler de toplumlara göre farklılıklar göstermektedir. Küresel çapta yaşanan gelişmelere tüm toplumların aynı düzeyde uyum sağlaması beklenemez. Bu değişim ve gelişimlere uyum sağlayabilmek için toplumsal değerlerin yok sayılması ya da değişiklikler yapılması toplumda kaosu ortaya çıkmasına neden olur. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, bireyler tarafından talep edilebilir hale getirilerek kültürel değerlerin restorasyonu gerçekleştirilebilir. Bu durum değişimlerin, toplumsal yapıda kaosu ortaya çıkmasını ve zarar görmesini önler.

1.4.3. Sosyalizm ve Komünizm

Kapitalizme tepki olarak ortaya çıkan sosyalizm, toplumsal yararları, bireysel yararların üzerinde tutmakta ve toplumu bu yönde biçimlendirmektedir (Sweezy ve

Huberman 2018:37). Sosyalizm, ülkemizde genellikle işçi ve emekçi toplumların temel ideolojisi olarak nitelendirilmektedir (Newman 2014:49). Sosyalizmin birtakım özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

- Sosyalizmde birey değil toplum ön plandadır.
- Sosyalizm ideolojisinde toplumun altyapısını üretim şekli ve mülkiyeti oluştururken; ideoloji ve siyasal kurumlar ise üstyapıyı oluşturur. Üretim araçlarının yönetiminin ve mülkiyetinin topluma ait olması ve güçlü bir merkezi planlama anlayışı sosyo-ekonomik yapının temel unsurlarını meydana getirmektedir.
- Sosyalizmde toplumsal adalet ve fırsat eşitliği savunulmaktadır.
- Sosyalizm, ekonomide serbest piyasa ve özel sektörün varlığına karşı çıkmakta, mevcut kaynakların daha adil bir şekilde dağılımının sağlanabilmesi amacıyla kamu sektörlerinin varlığı savunulmaktadır.

Sosyalizm ilerleyen süreçte komünizm ve sosyal demokrat olmak üzere iki gruba ayrılmışlardır (Çetin 2013:77). Sosyal demokrasi, liberalizm ve kapitalizmin olumlu yanlarını savunmakta, sosyal devlet anlayışıyla ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan ortaya çıkan olumsuz durumları ortadan kaldırmaktadır. Komünizmin ideolojisinin sosyalizmle aynı temele dayandığını ve birbirine çok yakın ideolojiler olduğunu söylemek mümkün olmakta ancak komünizmin ilk basamağını sosyalizmin oluşturduğu savunulmaktadır (Aybar 2011:129). Komünizm, sosyalizme göre daha despot, sert ve baskıcı bir ideoloji olup, sosyalizmin toplumsal uzlaşma düşüncesinin yerini komünizmde devrimci anlayış almıştır. Sosyalizmin temel savunucuları olan Lenin, Stalin ve Marx, komünizmin ilk basamağını sosyalizmin oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

1.4.4. Faşizm ve Nazizm

Farklı ülkelerde ortaya çıkan ideolojiler olan Faşizm ve Nazizm, aynı görüşlere sahip ideolojilerdir. Faşizm Mussolini döneminde İtalya'da ortaya çıkmış bir ideoloji olup, totaliter bir rejim sistemidir. Almanya'da Hitler döneminde ortaya

çıkan Nazizm ise Alman ırkının üstün olduğu görüşünü savunan totaliter bir rejim sistemidir (Macit 2007:101). Faşizm ve Nazizm ideolojilerinin ortak görüşlerinin bir kısmı şunlardır:

- Her iki ideolojide aşırı milliyetçi görüşleri savunmakta ve kendi ırklarını üstün ırk olarak nitelemektedir.
- Demokrasi rejimine karşı çıkan ideolojiler olup, yöneticilerin seçilemeyeceği ancak kendilerinin elde edebileceği görüşünü savunmaktadır.
- Her iki görüşte de devlet olgusu kutsal kabul edilmekte ve çok partili rejimlere karşı çıkmaktadır.
- Her iki ideolojide de savaş ve istila savunulmakta ve işgalci politika izlenmektedir.
- Sınırsız ve denetimsiz yetkilere sahip bir yönetim anlayışını benimsemektedir. Eleştiriye ve gruplaşmalara tahammülleri yoktur.
- Rejime ve yöneticilere koşulsuz itaat savunulmaktadır.
- Merkezi yönetim anlayışı her iki ideolojide de hakimdir.
- Her iki ideoloji de özgürlükçülüğe karşı çıkmaktadır.
- Rejime ve liderlere karşı görüşler ve bu görüşleri benimseyen kişileri fişlemek üzere gizli polis ve istihbarat örgütleri oluşturulmuştur.

Bireylerde olduğu gibi siyasi partilerin de benimsedikleri ideolojiler vardır.

1.5. Siyasi Parti ve Tipolojileri

Yaklaşık 150-160 yıllık bir geçmişe sahip olan siyasi partiler demokratik sistemlerin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Siyasi partileri, demokratik sistemlerde iktidarı ve yönetimi ele geçirebilmek ve halkın desteğini alabilmek amacıyla çeşitli politikalar belirleyen ve belirledikleri politikaları uygulamaya yönelik faaliyetler gerçekleştiren siyasi örgütler olarak tanımlamak

mümkündür (Çetin 2013:83). Bir başka deyişle siyasi partiler belirledikleri program kapsamında ülke yönetimini ele geçirmek ya da ülke yönetiminin ortağı olmak amacıyla çalışmalar yürüten düzenli bir örgüt yapısına sahip kuruluşlardır (Kapani 2015:68). Siyasi partilere yönelik yapılan tanımlar demokratik rejimler göz önünde bulundurularak yapılmış olup, otoriter ve totaliter rejimlerde siyasi partiler için tanımlardaki özelliklerden bahsetmek söz konusu olmamaktadır (Özbudun 2011:47). Otoriter ve totaliter rejimlerde genellikle mevcut yönetime koşulsuz itaat ve parti liderinin tekelinde bulunan bir yönetim anlayışı söz konusu olmaktadır. Bu nedenden dolayı otoriter ve totaliter rejimlerde genellikle tek partinin varlığı savunulurken, partilerin demokrasiye ve topluma yönelik hizmet faaliyetlerinde bulunmaları beklenemez.

Devlet yönetiminde, hiçbir özel ya da kamu kurumunun yerine getiremeyeceği birçok görevi bulunan siyasi partilerin görevlerini layıkıyla yerine getirmeleri demokrasi anlayışının gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Siyasi partilerin demokrasi rejimlerindeki görev ve faaliyetleri ile otoriter ve totaliter rejimlerdeki görev ve faaliyetleri farklılık göstermektedir (Gökçe 2013:67). Demokratik rejimlerde siyasi partilerin görev ve işlevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İktidar sahibi olarak ya da ortak olarak ülke yönetiminde etkili olmak,
- Muhalefet olarak iktidarın faaliyetlerini denetlemek,
- Farklı din, dil, ırk, düşünce ve ideolojilere sahip bireyleri bir araya getirerek toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak
- Parti programı oluşturarak bireylerin partiye katılımlarını ya da oy vermelerini sağlamak,
- Çeşitli alanlarda siyasetçi adayları yetiştirerek parti sürekliliğini sağlamak,
- Demokratik rejimin korunmasını ve ilerlemesini sağlamaktır.

1.5.1. Türkiye’de Siyasal Partiler

Siyasi partiler faaliyet gösterdikleri ülkelerin demokrasi anlayışına, değerlerine ve kültürüne göre farklı ideolojilere ve bu ideolojilere yönelik yapıya sahip olmaktadır. Demokratik rejimlerde siyasi partiler toplumdaki farklı görüş, fikir ve ideolojileri bir araya getirerek toplumsal birlik ve beraberliği sağlamaktadır. Siyasi partileri ideolojilerine göre genel olarak liberal, muhafazakâr, sosyal demokrat, sosyalist, komünist, milliyetçi ve faşist partiler olmak üzere yedi gruba ayırabilmek mümkündür (Akgül 2013; Doğan ve Göker 2010; Çetinkaya 2011; Barut 2005). Partilerin sahip oldukları ideolojiler ülkelere ve kültürlere göre farklılık gösterebilmektedir. Demokratik rejimlerde genellikle faşist ve komünist siyasi partilerin popüler olmadığı, genellikle ılımlı ideolojiye sahip siyasi partilerin halk tarafından daha fazla benimsediği literatürde yer alan çalışmalarda görülmektedir.

24 Haziran Genel Seçimlerinde, seçime katılan siyasi partiler olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), İYİ Parti ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)’nin ideolojik yapıları çalışmanın bu bölümünde anlatılmıştır.

1.5.1.1. AK Parti’nin Muhafazakâr Demokrat Kimliği

Günümüz siyasetinin merkezinde bulunan AK Parti, siyasi kimlik olarak kendini muhafazakâr-demokrat olarak tanımlamaktadır. Partinin temel ideolojisi olan ve siyasi kimliğini oluşturan muhafazakâr-demokrat özelliği tarihsel süreçte toplumun büyük bir bölümü tarafından benimsenmiş ve birçok siyasi partiye örnek teşkil etmiştir (AK Parti 2012:4). AK Partinin muhafazakâr-demokrat kimliğini örnek olarak Tunus ve Libya gibi farklı ülkelerde de Adalet ve Kalkınma Partisi adında partiler kurulmuştur. Bu durum parti kimliğinin partiler ve bireyler üzerinde oluşturduğu etkiyi göz önüne sermektedir. AK Parti’nin kurulduğu dönemlerde partinin siyasi kimliğine yönelik birçok tartışmalar ortaya çıkmıştır. Hatta birtakım görüşler AK Parti’nin gerçek siyasi kimliği olan “Siyasal İslam” ideolojisini “muhafazakâr-demokrat” siyasi kimliğinin arkasında sakladığını iddia etmişlerdir. Ak Parti’nin, milli görüş hareketinin devamı niteliğinde olup olmadığına yönelik

sorulara dönemin parti genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan, AK partinin milli görüş markasına ihtiyaçlarının olmadığını, kendi siyasi parti markalarını oluşturmaya yönelik gayret ve çaba göstereceklerini ve bu markanın “muhafazakâr demokrasi” olduğu cevabını vermiştir. AK Parti’nin, geleceğe yönelik çalışmalarını muhafazakâr demokrasi kimliği ile gerçekleştireceğini ve bu amaçla gerçekleştirecekleri hareketin adının ilerleyen süreçte belirleneceğini ifade etmiş, ancak partinin temel ideolojisinin “muhafazakâr demokrasi” olduğunu ifade etmiştir. Kurulduğu dönemlerde siyasi kimliklerini açık bir şekilde ortaya koymayan AK Parti, siyasi kimliklerini süreç içerisinde belirlemeye çalışmıştır. O dönemlerde AK Parti, kendisini kesinlikle milli görüş hareketinin devamı ya da bir parçası olarak nitelendirmemiş ve yeni bir hareketin başlangıcı olarak tanımlamıştır.

Yalçın Akdoğan’ın 2003 yılında yazdığı Muhafazakâr Demokrasi adlı kitabı, AK Parti’nin siyasi kimlik faaliyetlerine yönelik ortaya çıkan ilk çalışmadır (Akdoğan 2003:6). Kitapta evrensel ve milli söylemlere yer verilmiş ve kitabın ön söz bölümünde Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından yazılan “Ak Parti kendi düşünce geleneğimizden hareketle, yerli ve köklü değerler sistemimizi evrensel standarttaki muhafazakar siyaset çizgisiyle yeniden üretmek amacındadır” ifadesi yer almıştır.

10-11 Ocak 2014 tarihinde organize edilen Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu’na katılan AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan konuşmasında AK Parti’nin yeni ve farklı bir siyasi anlayışa sahip olduğunu ve muhafazakâr demokrasi olarak nitelendirdikleri siyasi kimliğin yalnızca Türkiye’de değil uluslararası siyasette de oldukça etkili olacağını ifade etmiştir. Erdoğan, muhafazakâr demokrasi kimliğin siyasi faaliyette bulunduğu kültür ve coğrafyanın temelini dayandığını ve muhafazakârlığın sınırları ve yapısına uygun bir şekilde demokrat anlayışın izleneceğini sempozyumdaki konuşmalarında dile getirmiştir (Yayla 2013: 252). Recep Tayyip Erdoğan’ın sempozyumda gerçekleştirdiği konuşmada söyledikleri Türk siyasetine damga vuran muhafazakâr demokrat hareketin temellerini açıklar niteliktedir. Konuşmasında partinin gelenek, değişim, aile, tarih, din ve siyaset gibi birçok olguya yaklaşım tarzını da ifade etmiştir.

AK Parti'nin kurucularının büyük bir bölümünün milli görüş hareketinden gelmesine ve İslami duyarlılığı olan bir parti olmasına rağmen parti siyasi kimliklerini İslamcı olarak tanımlamamaktadır (Gezgüç 2011: 99). AK Parti, seçim beyannamesinde parti kimliğini tanımlarken partiyi sürekli yenilikçi bir anlayışa sahip, farklılıkların korunduğu bir toplum oluşturmayı amaçlayan, küresel değişimlere ve yeniliklere açık ve toplumsal dinamizme güvenen muhafazakâr, demokrat, çağdaş ve yenilikçi bir siyaset anlayışına sahip parti olarak tanımlamıştır.

AK Parti'nin siyasi kimlik oluşturma çalışmaları, muhafazakâr demokrat söylemleri çerçevesinde şekillenmiş ve parti çalışmaları bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir (Öztan 2013:57). AK Parti, izlediği dış politika ve iktidarlığı dönemindeki uygulamaları milli görüş hareketinden bağımsızlı olduğunu, sorunlarla yüzleşebilen ve yeniliklere açık ve merkez sağ söyleme uygun bir siyasi anlayışa sahip parti olduğunu göstermiştir. Bu durum AK Parti'nin merkez sağ parti olarak nitelendirilebileceğini göstermektedir. AK Parti Genel Başkanı Erdoğan, partisinin ideoloji oluşturma sempozyumunda yaptığı “AKP, muhafazakârlık temelinde bir kitle partisidir. Siyasetin fikir ekseninde yapılmasını temel almakta, buradan kalkarak kitlelere dönük merkez siyaseti üretmektedir. Böylece AKP toplumsal merkezden aldığı güçle siyasi merkezi yeniden inşa etmiş ve merkez sağın tartışmasız tek gücü haline gelmiştir” konuşmasıyla parti kimliğini muhafazakâr demokrat olarak tanımlamıştır (Günel 2009:391-392). “Durmak yok yola devam” söylemi ile seçmene yönelik güven ve istikrar vurgusu; “Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” söylemi ile birlik ve beraberlik vurgusu ve “Yeter, karar milletindir” söylemi de demokrasi vurgusu AK Parti'nin seçim kodları arasında yer alan önemli söylemlerdir.

AK Parti genel başkanı Erdoğan, partisinin başarısının arkasında ilahi bir desteğin olduğunu vurgulamış ve parti amacının millete hizmet olduğunu ifade etmiştir. AK Parti'nin “Hedef 2023” söylemi ile partinin kurtarıcı ve kurucu rolünü vurgulanmış ve ulusal kalkınma ve büyüme hamlesi Cumhuriyet'in kuruluşu ile ilişkilendirilmiştir (Koyuncu 2014: 66). Türk milli kimliğinin kökenini Osmanlı tarihi ile ilişkilendiren AK Parti aynı zamanda Cumhuriyeti de sahiplenmektedir.

Osmanlı dönemi modernleşmesinde etkili İslamcı bir düşünür ve İstiklal Marşı'nın yazarı olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde etkili bir şahsiyet olan Mehmet Akif Ersoy ile AK Parti arasında kurulan ilişki ön plana çıkmış ve Başbakanlığın önerisi ile 2011 yılı "Mehmet Akif Ersoy" yılı olarak ilan edilmiştir (Koyuncu 2014:110). Kültürel faaliyet olarak görünen AK Parti'nin Mehmet Akif Ersoy adına düzenlediği etkinlikler, aslında partinin Mehmet Akif Ersoy'un İslamcı kimliği ile milli kimliğini yansıttığı bir örnektir.

AK Parti'nin izlediği politika, mevcut şartlara göre siyasetin gereği olarak birtakım değişiklikler gösterse de muhafazakâr demokrat ideolojisi değişmemektedir. AK Parti, kurulduğu günden itibaren tüm faaliyetlerini muhafazakâr demokrat ideolojisi çerçevesinde gerçekleştirmiş ve bu ideolojiye yönelik söylemler ve semboller kullanmıştır. AK Parti 24 Haziran seçimlerinde muhafazakâr demokrat ideolojisi çerçevesinde daha önce olduğu gibi kalkınma, özgürlük, icraat, refah, adalet ve daha güçlü Türkiye söylemleri geliştirmiştir. Yine seçim beyannamesinde kadınların çalışma hayatına daha fazla katılımının sağlanması, küresel çapta yaşanan teknolojik gelişmelere ayak uydurma ve gençlere yönelik birtakım yatırımlar gerçekleştirilmesine yönelik vaatler yer almaktadır (Miş ve Laleoğlu 2018: 4). AK Parti'nin 24 Haziran 2018 seçimlerinde izlediği milli ve yerli yatırımlar gerçekleştirme, kalkınma ve yenilikçi politikalar başarıyı kazanmalarını sağlamıştır.

Hayatın birçok alanında olduğu gibi siyasi alanda da belirleyici bir rol oynayan din olgusu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de siyasette önemli bir konuma sahiptir. Egemen güçler, böl-yönet ve ayır-buyur gibi stratejilerini hayata geçirebilmek ve milli bilinci yok edebilmek için etnik, dini ve bölgesel kimliklerin altını çizmektedir. AK Parti iktidara geldiği günden itibaren toplumda millet olma bilincini, milli direnişi ve yüreklerin toplu atmasını gerçekleştirebilmek için toplumdaki her türlü bölücü kimlik stratejileri yerine toplumsal değerleri esas alan muhafazakâr demokrat ideolojisini benimsemiştir. Milli bilincin önemini ve milli birlik ve beraberliği her fırsatta dile getiren AK Parti, her etnik, dini ve bölgesel farklılıkları göz ardı edebilmiş ve ülkeyi bir bütün olarak ele alan hizmet politikası benimsemiştir. HDP'nin etnik kimlik ve CHP'nin sol ideolojisinin yanı sıra AK

Parti'nin toplumun tamamını kucaklayıcı siyaseti ve Türk-İslam anlayışı halk tarafından benimsenmesini ve iktidarın sahibi olmasını sağlamıştır. AK Parti'nin Türk toplumunda milli bilinci hakim kıldığının en önemli göstergesi 15 Temmuz darbe girişiminde halkın gösterdiği tepkidir. FETÖ terör örgütünün 15 Temmuz darbe gecesinde Türkiye'nin dört bir yanında halkın etnik köken, din ve bölgesel unsur farkı gözetmeksizin milli mücadeleye sahip çıkmaları, AK Parti'nin muhafazakâr-demokrat ideolojisi ile halkta milli bilinci uyandırdığını göstermektedir.

AK Parti'nin toplum tarafından benimsenmesinde etkili olan unsurlardan biri de Türk tarihine ve geleneklerine önem vermesidir. Öyle ki AK Parti kendisini Yahya Kemal'in "Kökü mazide olan ati" sözleriyle ifade etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde ve partinin üst yapısında da Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti'ne ait birçok izler görülmektedir. AK Parti, tarihe yönelik bakış açısını geçmişe saygı duymak, yaşanmışlıklardan ders çıkarmak ve geçmişle günümüzü bütünleştirerek geleceğe yön vermek olarak ifade etmektedir. Kurulduğu günden itibaren Türk tarihine ve geleneklerine bağlılığını sürdüren AK Parti, bu yönde birçok eylem ve söylemde bulunmuştur. AK Parti, Türkiye Cumhuriyeti'ni Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin devamı olarak nitelendirmekte ve kadim bir medeniyetin son halkası olarak tanımlamaktadır. Geçmişin analiz edilerek geleceğe daha emin ve sağlam adımlarla ilerlenebileceğini vurgulayan AK Parti, Türk tarihini her fırsatta vurgulayarak bir övünç kaynağı olarak nitelendirmektedir. Dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun 2014 yılında sarf ettiği "Biz, köklü tarihimizden ve medeniyetimizden aldığımız özgüvenle hareket ettik ve insanımızın özgüvenini pekiştirdik. Ülkemizin sahip olduğu muazzam potansiyeli harekete geçirmek üzere şeffaf, ülke gerçekleri ile tutarlı ve güven verici politikalarla milletimizin huzuruna çıkmayı en önemli ilke olarak benimsedik" sözleri AK Partinin Türk tarihine yönelik bakış açılarını ortaya koymaktadır. Yine AK Parti iktidarı döneminde birçok tarihi eserin restorasyonunun yapılması, yurtdışına kaçırılan tarihi eserlerin Türkiye'ye iade edilmesi için gerekli girişimlerin yapılması, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) gibi Türk tarihine ve akraba topluluklar arasında birliğin sağlanmasına

yönelik çalışmalar, partinin Türk tarihine ve geleneklerine verdiği önemi göstermektedir. 60. Hükümet programında dönemin başbakanı Erdoğan, Türk ve akraba toplumlar arasında dayanışmayı arttırmaya yönelik yapılan icraatları, Gagavuz Türklerin, Gürcistan Azeri ve Karakalpak Türklerine, Kırım Tatarlarına, Moğolistan Kazaklarına, Makedonya Türklerine, Bulgaristan Türklerine, Kosova Türklerine, Batı Trakya Türklerine, Ahıska Türklerine ve Kuzey Irak Türkmenlerine kültürel ve tarihi değerlerini sahiplenebilmeleri için destek verildiğini söylemiştir. Türk tarihinin ilk yazılı alfabesi olan Orhan abidelerine daha kolay erişilebilmesini sağlayabilmek amacıyla Karakurum-Abideler arasındaki karayolunun asfaltlama çalışmasının yapıldığını dile getirerek akraba Türk toplumlarına verilen desteği dile getirmiştir.

AK Parti'nin tarih anlayışı geçmişe bağlı kalarak gelişmeyi reddeden bir anlayış olmayıp, geçmişten güç alarak daha güçlü ve sağlam bir geleceğe ilerleme düşüncesine dayanmaktadır. CHP iktidarı döneminde Türk-İslam geleneklerinin hor görüldüğü, Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin eleştirildiği, kötülendiği, İslami sembollerin ve değerlerin yasaklandığı ve toplumu dışlayıcı politikaların aksine AK Parti'nin Türk-İslam geleneklerine vurgu yapması, halkı etnisite, din ve bölgesel unsurlara göre bölme yerine Türk-İslam çatısı altında birleştirmesi, toplumda milli birlik düşüncesini hakim kılması ve İslamî değerlere ve kurumlara sahip çıkması Türk toplumu tarafından benimsenmesinde ve uzun yıllar iktidarın sahibi olmasında önemli rol oynamıştır.

Muhafazakâr ideoloji toplumda düzensizliği reddeder ve kötü de olsa toplumda bir düzenin var olmasını tercih eder. Toplumun temel taşı olan ve toplumsal düzenin başladığı ilk yer olan aile AK Parti'nin en çok üzerinde durduğu ve önem verdiği konulardan birini oluşturmaktadır. Toplumsal değerlerin ve milli bilincin aile yapısıyla gelecek nesle aktarılacağını bilen AK Parti, tüzüğünde aile yapısına ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır: "AK Parti; aileyi Türk toplumunun temeli kabul eder. Geçmişle gelecek arasında köprü görevini yerine getiren aile kurumunun; milli değerlerimizin, duygularımızın, düşüncelerimizin ve ülkemize has adet ve geleneklerimizin yeni kuşaklara aktarılmasında en temel, en vazgeçilmez sosyal bir

kurum olduğuna inanır.” AK Parti döneminde güçlü birey, güçlü aile ve güçlü toplum politikası çerçevesinde kız çocuklarının okutulması ve kadına yönelik ayrımcılık faaliyetleriyle mücadele edilmesi gibi aile yapısını güçlendirici birtakım uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Erdoğan’ın üç çocuk vurgusu yapması, çocuk sahibi olan kadınlara çalışma hayatında birtakım kolaylıklar sağlanması, devlet memurlarının aile bütünlüklerini sağlamaya yönelik tayin sistemleri geliştirilmesi, kadına yönelik şiddet ve töre cinayetleriyle mücadele çalışmalarının yürütülmesi AK Parti’nin aile yapısını güçlendirmeye yönelik yaptığı önemli faaliyetlerden bazılarını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak AK Parti’nin muhafazakâr demokrat anlayışını, tarihini bilen, geçmişine, geleneklerine ve değerlerine sahip çıkan ve geçmişi analiz ederek güçlü bir gelecek için çalışan, milli bilince sahip bir Türk toplumu yetiştirmeyi ve küresel boyutta mücadele edebilme gücüne sahip bir Türkiye olabilmeyi hedeflediğini söylemek mümkündür.

1.5.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Laik Kimliği

22 Mayıs 2010 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin başkanlığına Kemal Kılıçdaroğlu’nun gelmesiyle birlikte partinin temel ideolojisi olan laiklik düşüncesinin dışına çıkmaya çalışılmıştır. Kılıçdaroğlu’nun partinin başına gelmesiyle laiklik ideolojisine yönelik yaklaşımı ve yeni bir anayasa yapılması düşüncesine yönelik tutumu Baykal dönemi CHP’sinden ayrışmanın sinyalleri olarak nitelendirilebilir. Cumhuriyet Halk Partisi yeni anayasa yapılması sürecinde eleştirel bir tavır sergilemiş ve mevcut anayasanın ilk üç maddesinin kırmızı çizgileri olduğunu ifade etmişlerdir (Göle 2016: 30-31). Anayasanın ilk üç maddesinin kesinlikle değiştirilemeyeceğini ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucusu olan Atatürk’ün oluşturulacak anayasanın giriş bölümünde yer almasını şart koşarak siyasi ideolojisine yönelik hassasiyetlerini vurgulamışlardır.

Katı bir laiklik ideolojisine sahip olan Cumhuriyet Halk Partisi, din olgusunun milli kimlik üzerindeki inkâr edilemez etkisinin varlığını kabul etmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi toplumsal ve siyasi alanda meydana gelen değişimler

sonucunda her ne kadar dine bakış açısında bir değişiklik meydana gelmese de dine yönelik izledikleri politikalarda değişiklik yaparak katı laiklik düşüncesinden vazgeçerek dine karşı daha ılımlı bir tavır sergilemiştir. Deniz Baykal 22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde sunduğu Pusula adlı seçim bildirgesinde Müslüman bir millet ve laik bir cumhuriyete sahip olduğunu ve ülkenin büyük bir bölümünün Müslüman olan bireylerden oluşmasının laik cumhuriyet yönetimine engel olmadığını ifade etmiştir (Güdekli 2008: 94).

Kurulduğu günden itibaren günümüze kadar laiklik ideolojisi üzerinde hassasiyetle duran Cumhuriyet Halk Partisi'nde, Kılıçdaroğlu'nun genel başkan seçilmesi ile laiklik ideolojisi seçim genelgelerinin ve parti politikalarının merkezinde yer almamıştır (Altunoğlu 2014: 106). Cumhuriyet Halk Partisi'nin büyük bir bölümü Kılıçdaroğlu ile aynı düşünerek laiklik söylemi üzerinde durularak muhalefet yapılmasına karşı çıkmışlardır.

24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi "Millet İçin Geliyoruz" sloganı ile geçmiş seçimlerdeki bildirgelerden farklılaşmış ve "Millet İttifakı"na vurgu yapmıştır. 230 sayfadan ibaret olan tartışmalı bir metin ile seçimlerde boy gösteren Cumhuriyet Halk Partisi, bildirmede Türkiye'nin ekonomi, demokrasi, toplumsal barış, eğitim ve dış politikadan oluşan beş temel sorunu üzerinde yoğunlaşmıştır (Anadolu Ajansı 2018). Seçim bildirgesinde 180 bin öğretmen adayının atamalarının gerçekleştirileceğine, asgari ücretin 2200 TL'ye yükseltileceğine, emekli, memur ve işçilerin yaşam standartlarının yükseltileceğine ve döviz istikrarının sağlanacağına yönelik birçok ekonomik vaat yer almaktadır. Muharrem İnce'nin, darbe kurumu olarak nitelendirdiği YÖK'ün ve OHAL durumunun kaldırılması gibi vaatleri de CHP'nin seçim bildirgesinde yer almıştır. Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda dış politika gerçekleştirileceği ifade edilmesine rağmen uygulamaya yönelik herhangi net bir bilgiye yer verilmemiştir (Altun 2018). CHP'nin 2018 yılında en çok dikkat çeken seçim vaatlerinden biri de Kürt sorununun çözümüne yönelik açıklamalarıdır (Miş 2017). Bu vaat kapsamında ana dilde eğitim hakkının tanınması, Nevruz'un resmi tatil olarak ilân edilmesi, koruculuk sisteminin kaldırılması ve yerleşim yerlerinin

özgün adlarının iade edilmesi gibi konular yer almıştır. Bu durum CHP'nin HDP'lileşmesi olarak nitelendirilmiştir.

CHP'nin 24 Temmuz Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi'nde 15 Temmuz ifadesine yalnızca bir defa olumsuz anlamda yer verilmesi, "FETÖ" ifadesine ve Türkiye'nin yıllardır büyük bir problemi olan PKK terör örgütüyle mücadeleye yer verilmemesi dikkat çeken bir başka unsurdur. Seçim bildirgesi genel olarak değerlendirildiğinde "laiklik" ideolojisi üzerinde yoğunlaşıldığı ve 1990'lı yılları anımsattığı görülmektedir. Seçim bildirgesinde vaatlerin uygulanmasına herhangi bir açıklama bulunmaması ve iktidarın gerçekleştirdiği birçok projenin durdurulmasına yönelik vaatlerin yer alması dikkat çekici unsurlar arasında yer almaktadır.

Laiklik ideolojisine sahip CHP, Kılıçdaroğlu'nun parti yönetimini devralmasıyla birlikte toplumdaki dezavantajlı grupların yaşam kalitelerini arttırma ve sosyal devlet anlayışının gerçekleştirilmesi söylemlerini kullanarak laiklik ideolojisini geri plana atmak istemiştir. Ancak CHP'nin söylemleri ile eylemlerinin uyuşmadığı 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yürütülen FETÖ yargı operasyonları ve 2013 Gezi Parkı eylemleri kapsamında yürütülen operasyonların karşısında yer almasıyla açıkça görülmektedir. Laiklik ideolojisi çerçevesinde ülkede Kemalist kurumlar oluşturulması, Selçuklu ve Osmanlı Devleti'ni kötüleyen politikalar yürütülmesi, bir dönemler ülke gündemini fazlasıyla meşgul eden ve ülkenin kanayan yarası haline gelen "başörtüsü" sorunu, dini sembollerin ve değerlerin yasaklanması gibi birtakım icraatları Türk toplumunun hafızasına kazınmış ve 24 Haziran seçimlerinde partinin yeni yönetiminin toplumun sağ kesimine yönelik yaptığı "şirinlikler" beklentilerinin karşılanmamasına neden olmuştur. Yapılan genel ve yerel seçimlerde AK Parti karşısında hezimete uğrayan CHP, ilerleyen dönemlerde AK Parti ve Erdoğan karşıtı olan siyasi ve etnik unsurları kullanarak seçimlerde AK Parti'yi alt edebilmek için çeşitli ittifaklar kurmuştur. Bunun son örneği 24 Haziran seçimlerinde CHP-HDP-İYİ Parti-Saadet Partisi ittifakında görülmüştür. Türk toplumunun en hassas noktalarından biri olan terör faaliyetleri ve PKK'nın uzantısı olan HDP ile yapılan ittifak, belli bir kesimin CHP'ye tepki göstermesine ve HDP ile özdeşleştirilmesine neden olmuştur. 24

Haziran Başkanlık Seçimlerinde Erdoğan'ın başkan seçilmesini önlemek amacıyla kurulan Millet İttifakı'nın ortak adayı olan Muharrem İNCE, dini, bölgesel ve etnik unsurları kullanarak toplumdaki farklı kesimlerin oylarını almayı amaçlamıştır. Muharrem İNCE'nin her mitingine Ayet-el Kürsi okuyarak başladığını ve abdestsiz sokağa çıkmadığını ifade etmesi, CHP ideolojisiyle ve geçmiş dönem uygulamalarıyla uyuşmadığı için halk tarafından samimi olarak değerlendirilmemiş ve inandırıcı bulunmamıştır.

Sonuç olarak CHP'nin temel amacının AK Parti ve Erdoğan'a karşıt olan tüm ideolojileri ve unsurları bir araya getirebilen ve bu uğurda sahip olduğu ideolojilerini ayaklar altına alabilen bir siyasi parti haline geldiğini söylemek mümkündür.

1.5.1.3. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Milliyetçi Kimliği

Alparslan Türkeş'in 1996 yılında vefat etmesinin ardından partinin genel başkanlığına Devlet Bahçeli'nin gelmesiyle birlikte MHP'nin geçmiş siyasi kimliğini oluşturan ve 70'li yılların milliyetçi toplumunu temsil eden "teşkilat" ve "gelenek" kültürüne geri dönüş çalışmaları başlatılmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin 9. Büyük Kurultayı'nda Bahçeli, Türk milletinin çetin bir coğrafyaya sahip ve tüm dünyanın gözünün üstünde olduğu bir memlekete sahip olduğumuzu, bundan sonra da burada yaşayacağımızı ve değerlerimizi, kültürümüzü, tarihimizi ve coğrafyamızı değiştirme gibi bir durumumuzun söz konusu olmadığını ifade etmiştir (www.mhp.org.tr). Millet olarak birlik ve beraberlik içerisinde daha güzel yarınlar oluşturulabileceğini ve Milliyetçi Hareket olarak bu davada üstlerine düşen sorumluluğu yapmaktan kaçınmayacaklarını ifade etmiştir.

Bahçeli dilin, bir milleti oluşturan bireylerin birbirleriyle iletişim kurmasını sağlama işlevinin yanı sıra aynı zamanda kültürel bir değer olduğunu ve dilin bir millet için stratejik bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir. Bahçeli'ye göre dilini kaybeden yozlaşmış milletler zamanla başka milletlerin hükümleri altına girerek bağımsızlıklarını kaybedebileceklerdir (Evsen 2014: 110). Milliyetçilik ideolojisine sahip Milliyetçi Hareket Partisi, siyasi kimlik oluşturma sürecinde tarihsel söylemler kullanmıştır (Evsen 2014: 263). Milliyetçi Hareket Partisi, dokuz farklı ilde "Milli

Değerleri Korumayı ve Yaşamayı” mitingleri düzenleyerek milli değerleri ülke gündemine taşımışlardır. Milliyetçi Hareket Partisi’nin milliyetçilik ideolojisini vurgulayan birtakım gelenekler, söylemler ve semboller kullanarak dini ve milli değerleri vurgulamışlardır.

Milliyetçi Hareket Partisi 24 Haziran Genel Seçimlerine yönelik seçim bildirgesini ve milletvekili adaylarını 26 Mayıs 2018 tarihinde açıklamıştır. 15 Temmuz tarihini bir olarak seçim beyannamesinde bir milat olarak nitelendiren MHP yönetimi ve parti genel başkanı Bahçeli, bu tarihten sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını ifade etmiştir. Seçim beyannamesinde 15 Temmuz darbe girişimini Türk milletinin varlığını ve bütünlüğünü tehdit eden son kalkışma olarak nitelendirmiş ve MHP’nin milletin ve devletin geleceğine yönelik bir teminat olduğu ifade edilmiştir. MHP 24 Haziran genel seçimlerinde devletin ve milletin varlığını ve bütünlüğünü tehdit eden FETÖ ve PKK terör örgütlerine karşı bir söylem geliştirmiş, toplumsal ve ekonomik bir uzlaşmadan yana olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi’nin 24 Haziran genel seçimlerinde, yolsuzlukla mücadele, akıllı devlet ve kamu yönetimi, adalet, sanayileşme ve ekonomi alanlarında seçmenlerine yönelik birtakım vaatlerde bulunulmuştur. Ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu alanlara yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi, çiftçi ve esnafa yönelik vergi kolaylıkları, çiftçilik faaliyetlerinde kullanılacak mazot bedelinden alınan verginin kaldırılması, sağlık çalışanları, emniyet çalışanları ve şoförlerin özlük haklarına ve çalışma koşullarına yönelik iyileştirici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, yükseköğretime giriş sınavının kaldırılması, şehit yakınlarına ve çocuklarına yönelik iş imkânları oluşturulması, kadın ve çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddet suçlarına yönelik cezaların ağırlaştırılması ve etkili bir planlama ile atanamayan öğretmenlerin kademeli bir şekilde atanmalarını sağlayacak kadro ihdası gerçekleştirilmesi gibi vaatleri seçmenlerine sunmuştur (Altınoğlu 2018; 20).

MHP 2010 yılında yapılan anayasanın değiştirilmesine yönelik referandumda “Hayır” çalışması yürüterek AK Parti’nin karşısında bir tavır sergilemiştir. 2011 yılı seçimlerinden sonra Türkiye, Gezi Parkı eylemleri ve 17-25 Aralık FETÖ terör örgütü yargı darbesi gibi iki önemli tehditle karşı karşıya kalmıştır. CHP, HDP ve

diğer birtakım siyasi partilerin ve bu partilere üye birtakım milletvekillerinin Gezi Parkı eylemlerinde, eylemcilerin yanında yer almasına rağmen MHP, eylemlere destek vermemiştir. Gezi Parkı eylemlerinde Abdullah Öcalan'ın posterinin açılması ile birlikte MHP Lideri Bahçeli, ülkücüleri sokağa çıkmamaları konusunda uyarmıştır. Ancak Bahçeli, AK Parti'nin Gezi Parkı eylemlerini sonlandırmaya yönelik adımlar atmamasını neden göstererek AK Parti'yi eleştirmiştir. Ancak MHP 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında AK Parti'nin yanında yer almış ve milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması, çözüm süreci sonrasında PKK'ya yönelik yapılan operasyonların desteklenmesi konusunda AK Parti ile MHP'nin yaklaşması söz konusu olmuştur.

Sonuç olarak temel ideolojisi milliyetçilik olan MHP'nin milletin bütünlüğünü ve devletin bekasını dikkate alarak kendisiyle benzer ideolojiye sahip AK Parti ile ittifak kurduğu söylenebilir.

Temel olarak devlet ve millet kavramlarını kutsal kabul eden ve milliyetçilik ideolojisine sahip olan MHP, faaliyetlerini bu çerçevede gerçekleştirmiştir. 15 Temmuz darbe girişimini devlet ve milletin geleceğine yönelik bir tehdit olarak nitelendiren MHP, sahip olduğu milliyetçilik ideolojisi çerçevesinde devletin ve milletin bekasını gözeterek AK Parti hükümeti ile ittifak kurmuştur.

1.5.1.4. Halkların Demokrat Partisi'nin Kürt Milliyetçiliği İdeolojisi

1989 yılında yedi Kürt milletvekilinin Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den ihraç edilmesi ve bu milletvekillerinin 1990 yılında Halkın Emek Partisi adıyla siyasette tekrar rol almasıyla Kürt milliyetçiliği siyaseti ortaya çıkmıştır. Halkın Emek Partisi 1991 yılında gerçekleştirilen seçimlerde Sosyaldemokrat Halkçı Partisi ile ittifak kurmuş ve TBMM'de 22 milletvekili ile temsil hakkı kazanmıştır. Leyla Zana'nın yemin konuşmasını yaparken Kürtçe konuşması üzerine 1993 yılında Halkın Emek Partisi kapatılmıştır. HEP'in kapanmasının ardından Demokrasi Partisi (DEP) kurulmuş ve parti genel başkanı Hatip Dicle'nin PKK'yı öven konuşması nedeniyle tepki toplamış ve 1994 yılında kapatılmış ve yedi milletvekili de dokunulmazlıkları kaldırılarak tutuklanmıştır. 1994 yılında Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) adı

altında Kürt milliyetçiliği siyaseti yapan yeni bir parti kurulmuştur. Bu parti de PKK'yı destekleyen bir siyaset izlemiş ve 2003 yılında parti kapatılarak 46 yöneticisine beş yıl süreyle siyaset yapma yasağı getirilmiştir (Ete 2009: 18). İlerleyen süreçte Kürt milliyetçiliği siyaseti Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) partileri aracılığıyla yürütülmüş ve 30 Mart 2014 tarihinde HDP ile yola devam edilmesi kararı alınmış, parti başkanlığına Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ seçilmiştir.

HDP'nin 24 Haziran genel seçimlerine yönelik yayınladığı seçim bildirgesinde barış, özgürlük, hak ve demokrasi kavramlarının üzerinde durulduğu ve bu kavramlar çerçevesinde şekillendirildiği görülmüştür. Seçim bildirgesinde PKK ve FETÖ isimlerinin yer alması ancak bu kavramların terörizmle ilişkilendirilmemesi ve terörist kelimesine yer verilmemesi dikkati çeken bir diğer durumdur (Gülener ve Baykal 2018: 19-20). HDP de 2018 seçim bildirgesinde diğer muhalif partilerle benzer konulara değinmiştir. Seçim bildirgesinde seçmenlerine yönelik halklara ve inançlara özgürlük ve terörle mücadelede etkili bir sistem olan koruculuk sisteminin kaldırılması gibi vaatler yer almıştır. HDP, tüm seçim dönemlerinde olduğu gibi 24 Haziran seçimlerinde de Kürt milliyetçiliği ideoloji çerçevesinde çalışmalarını yürütmüştür.

1.5.1.5. İyi Parti'nin Milliyetçilik İdeolojisi

7 Haziran 2015 seçimleri ile MHP ile yollarını ayıran Meral Akşener, seçim sonrasında koalisyon hükümeti kurulması durumunda muhtemel meclis başkanı adayı olarak konuşulmuştur. Bahçeli, ortaya çıkan bu söylentiler karşısında rahatsız olmuş ve ilk defa 7 Haziran seçimlerinden sonra açık bir şekilde rahatsızlığını dile getirmiştir. Bahçeli, Meral Akşener'i 1 Kasım seçimlerinde milletvekili adayı göstermeyerek duyduğu rahatsızlığı net bir biçimde ortaya koymuştur (Haber 7 2015). Bu olay üzerine Meral Akşener, yaşanan durumun kendisi için sürpriz olmadığını ve Bahçeli'nin kendisine yönelik duyduğu rahatsızlığın uzun bir süredir var olduğunu, bu sebepten dolayı 1 Kasım seçimleri sonrasında gerçekleştirilmek üzere birtakım planlarının var olduğunu ifade etmiştir.

1 Kasım seçimleri sonrasında MHP'nin yüksek düzeyde oy kaybetmesi üzerine Meral Akşener, MHP genel başkanlığına aday olduğunu açıklamıştır. Ancak gerçekleştirilen kurultayda MHP genel başkanlığına tekrardan Bahçeli getirilmiştir. MHP ile yollarını tamamen ayıran Meral Akşener, tartışmalı bir sürecin ardından İYİ Parti'yi kurmuştur. Parti yönetiminin kimlerden oluşacağı birçok tartışmalara neden olmuş ve 27 Eylül tarihinde Meral Akşener, kurucular kurulunda yer alacak birkaç ismi açıklamıştır. Partide kadınlara 15 Temmuz gazilerine ve gençlere ağırlık verilmesi, milliyetçilik ideolojisinin yumuşatılmasını ve geniş bir kitleye hitap etmeyi amaçlamıştır. Parti kurucular kurulunun büyük bir bölümünün milliyetçilerden oluşması partinin milliyetçi ideolojiye sahip olduğunu göstermiştir (Duran 2017: 18). 24 Haziran genel seçimlerinde güvenlik, dış politika, işsizlik, bölgesel eşitsizlikler ve ekonomiye yönelik iktidarı eleştiren bir siyaset izleyen İYİ Parti bu sorunların çözümüne yönelik herhangi bir somut öneri ortaya koyamamıştır. Ayrıca Meral Akşener'in siyasi liderlik özelliğinden çok, kurduğu parti içi ittifaklarla siyasi liderleri devirmeye çalışan bir özellik taşıdığı düşünülmesi seçmenin onun liderliği etrafında birleşmesini engellemiştir. Akşener 24 Haziran seçimlerinde iktidara karşı CHP ve Saadet Partisi ile ittifak kurmuştur.

1.5.1.6. Saadet Partisi'nin Milli Görüş İdeolojisi

Fazilet Partisi'nin 2001 yılında kapatılması ile milli görüşçüler yenilikçiler ve gelenekçiler olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Yenilikçiler Erdoğan başkanlığında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)'ni kurarak faaliyetlerini bu parti çatısı altında gerçekleştirirken gelenekçiler de yollarına Saadet Partisi (SP) ile devam etmişlerdir (Yılmaz 2016: 47). Necmettin Erbakan döneminde altın çağlarını yaşayan Milli Görüş Hareketi, Necmettin Erbakan'ın ölümü ve AK Parti'nin güç kazanması ile cazibesini kaybetmiş ve siyaset meydanından silinme noktasına gelmiştir.

Saadet Partisi iç tüzüğü incelendiğinde genel amaçlarının toplumsal refah düzeyini artırma ve daha mutlu, huzurlu, saadetli ve özgür bir toplum oluşturmayı hedefledikleri ifade edilmektedir. Saadet Partisi'nin seçimlerde kullandığı “ahlak” ve “maneviyat” kavramları seçmenleri yeterli düzeyde etkileyememiş ve 25. Dönem Genel Seçimlerinde %3,8'lik oy ile parlamentoya girememiştir. 26. Dönem Genel

Seçimlerinde ise Büyük Birlik Partisi, Saadet Partisi'nin de seçmenlerini kendine yönlendirmeyi başarmış ve uzunca bir süre siyaset sahnesinde pasif rol oynamıştır. Saadet Partisi 24 Haziran seçimlerinde CHP ve İYİ Parti ile millet ittifakını kurarak, cumhurbaşkanı seçim kampanyalarında HDP'nin cumhurbaşkanı adayı olan Demirtaş'a birtakım destekleyici mesajlar vermişlerdir. Saadet Partisi, İYİ Parti ve CHP ile ittifak kurarak, siyasi arenada elini güçlendirmeye ve partisinin ismini daha geniş kitlelere duyurmaya çalışmıştır (Miş ve Duran 2018: 27). Saadet Partisi'nin millet ittifakında yer almasındaki amaçlarından birinin de AK Parti'nin seçmenlerinin bir bölümünü kendilerine yönlendirmek olduğu söylenebilir. 24 Haziran seçimlerinde %1,34 oy alabilen Saadet Partisi, 7 Kasım 2015 seçimlerine oranla oylarını arttırabilmiştir. Saadet Partisi'nin 24 Haziran genel seçimlerinde aldığı oylar hiçbir ilden tek başına milletvekili çıkarmaya yeterli olmadığı için bu oylar CHP'ye yaramıştır. Muhafazakâr kesim tarafından CHP ile kurduğu ittifak nedeniyle dışlanan Saadet Partisi, CHP tarafından da seçimlerde yeterli düzeyde katkı sağlayamadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Saadet Partisi, millet ittifakının yıkılması ile siyasi sahnede tekrardan geri planda kalacağını söylemek mümkündür.

Demokratik sistemlerin vazgeçilmez unsurlarından biri olan seçmenler, kendilerini temsil edebilecek bireyleri seçme, denetleme ve yönetim görevini sonlandırma yetkisine sahiplerdir. Seçmenler, sahip oldukları bu yetkiyi seçimlerde kullandıkları oylarla kullanırlar. Seçmenlerin oy kullanma davranışları üzerinde etkili olan birtakım unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar çalışmanın ikinci bölümünde detaylı bir şekilde incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.SEÇMEN DAVRANIŞI

Demokrasi rejimiyle yönetilen ülkelerde halk, kendilerini yönetecek kişileri seçimlerle belirlemektedir. Bireylerin kendilerini yönetecek kişileri seçme eylemi olan seçmen davranışını etkileyen birçok unsur vardır. Seçmen davranışı, siyasi partilerin ve adayların ideolojik ve kişisel özellikleri, iletişim ve propaganda faaliyetleri, ekonomik unsurlar, ülke gündemi, eğitim, sağlık vb. kamu hizmetlerine yönelik beklentiler, medya araçları, din, kültürel değerler, toplum yapısı ve bireylerin kişisel özellikleri seçmen davranışı üzerinde etkili olan unsurlardan bazılarıdır. Seçmenler söz konusu unsurları göz önünde bulundurarak kendilerine göre oluşturdukları ölçütlerine uygun siyasi partilere ya da adaylara yönelik oy tercihlerini gerçekleştirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde demokratik sistemlerin önemli unsurlarından biri olan seçmen kavramı, seçmen davranışı, seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlar ve oy kullanma davranışları gibi kavramlar incelenmiştir.

2.1. Seçmen Kavramı

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde halk egemenliği esastır. Demokratik rejimlerde halk, kendilerini yönetme yetki ve görevini seçim dönemlerinde özgür iradesiyle kullandıkları oylarla belirledikleri siyasi liderlere vermektedir. Demokratik rejimlerde halk karar verici ve denetleyici konumunda bulunmaktadır. Halkın kendi kendini yönetmesi anlayışını benimseyen demokraside, kararlar halk adına, halkın özgür iradesiyle seçtiği bireyler tarafından verilir. Halk siyasi partiler ve liderler tarafından alınan kararları denetleme yetkisine sahiptir.

Demokratik rejimleri oluşturan en önemli unsurlar seçmenlerdir. Seçmenler kendilerini yönetecek kişileri seçebilme, görevlerini denetleyebilme ve yönetimlere son verme haklarına sahiplerdir (Kalender 2005:23). Literatürde yer alan çalışmalarda seçmenlerin parti mitinglerine katılma, yönetimleri protesto etme ve yönetimler üzerinde baskı oluşturma gibi davranışları hususlarından bahsetmiş,

ancak seçmenlerin yönetimleri belirlemelerinde esas unsur olan seçimlerde oy kullanmaları konusu üzerinde önemle durmuşlardır.

Bireylerin, yönetimi belirleyebilmeleri amacıyla oy kullanabilmeleri için birtakım koşulları sağlamaları gerekmektedir. Ülkemizde seçmenlerin taşınması gereken koşullar yasalar çerçevesinde belirlenmiştir. 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanunu'nun 28, 33, 36, 39 ve 40. maddelerinde seçmenlerin taşınmaları gereken temel şartlar açık bir şekilde belirlenmiştir (Türkmenoğlu 2011:27). 140/1 sayılı genelge ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilen verilerle seçmen olabilme şartlarını sağlayan bireyler belirlenerek seçmen kütüğüne kayıtları yapılır ve seçmen listeleri oluşturulur.

Seçmen listeleri, seçmen kütüğü genel müdürlüğü tarafından şu koşullar dikkate alınarak hazırlanır (YSK 2015). YSK tarafından belirlenen şartları şöyle sıralamak mümkündür:

- Seçim tarihi itibarıyla 18 yaşını dolduran ve geçerli bir adrese sahip olan Türk vatandaşlarına ait bilgiler Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilir.
- Vatandaşlara ait ölüm, vatandaşlık hakkının elinden alınması ya da yeniden kazanılması gibi unsurlar Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenerek seçmen kütüğüne kaydedilir.
- Genel Kurmay Başkanlığı'ndan, seçim tarihi itibarıyla silah altında bulunan er ve erbaşlar, yedek subay ve askeri öğrencilere ait bilgiler alınarak seçmen kütüğüne işlenir kayıtları dondurulur. Seçim tarihi itibarıyla terhis olacak bireylerin ise dondurulan kayıtları kaldırılarak oy kullanmaları sağlanır.
- Adalet Bakanlığı'ndan, taksirli suçlar hariç diğer hükümlülere yönelik bilgiler alınarak seçmen kütüğündeki kayıtları dondurulur. Ayrıca haklarında kısıtlama kararı bulunan bireylerin seçim tarihi itibarıyla kısıtlılık halinin son bulması durumlarının son bulması halinde oy kullanabilir olarak değiştirilir.

- Yaşlı ve engelli bireylerin rahat bir şekilde oy kullanabilmelerini sağlayabilmek amacıyla sandık ataması yapılır ve muhtarlık listelerinde € harfi ile belirtilir.

2.2. Seçmen Davranışı

Seçmenleri devletin okul, hastane vb. kamu hizmetlerinden yararlanan ve vatandaş olarak birtakım hak ve sorumluluklara sahip olan tüketiciler olarak da nitelendirmek mümkündür (Arı ve Yılmaz 2015:4). Geçmiş dönemlerden beri vatandaşların devlet ile olan ilişkileri tüketici ilişkilerine benzetilmektedir. Bu durum seçmenlerin siyasete yönelik algı ve tutumlarının da tüketici davranışı kapsamında ele alınabileceğini göstermektedir (Scammell 2008:189). Seçmenlerin daha dar bir siyasi yelpazede karar verebilmeleri ve ürün performansının ölçülmesinin daha uzun sürmesi ve zor olması gibi unsurlar seçmenler ile tüketiciler arasındaki önemli farklılıklar olmasına rağmen yine de seçmenlerin tüketici kapsamında değerlendirilmesi farklı ve yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir (İslamoğlu 2002:82). Seçmenlerin oy kullanma davranışları, psikolojik satın alma eylemi olarak nitelendirilmesi seçim işleminin bir karar verme eylemi olarak nitelendirilmesini sağlamakta ve tüketiciler ile seçmenleri birer karar alıcılar olarak ortak paydada birleştirmektedir (Okumuş 2007:163). Pazarlama sektöründe merkeze müşterinin (tüketicinin) alındığı gibi siyasi seçimlerin merkezinde de seçmenler (vatandaşlar) bulunmaktadır (Savigny 2004:25). Literatürde siyasal pazarlamaya yönelik gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir bölümünde seçmen siyasal tüketici olarak nitelendirilmekte ve seçmen davranışlarına etki eden unsurlar üzerinde durulmaktadır (Ormrod 2005:57). Söz konusu çalışmalar incelendiğinde tüketici davranışları ile seçmen davranışlarının birbiriyle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Siyasi tüketiciler olarak nitelendirilebilen seçmenleri, siyaseti hayatının merkezine koymayan, seçimle ilişkisi yalnızca seçim dönemleriyle kısıtlı olan ve siyasetle çok ilgili olmayan seçmen tipi ile siyaseti hayatının merkezine koyan, siyasetin tüm aşamalarında aktif rol oynayan ve siyasete bağımlılık derecesinde ilgi duyan seçmen tiplerine kadar farklı tiplere ayırmak mümkündür (Kaya 2010:271).

Literatürde yer alan çalışmaların bazılarında ise üç tip seçmen türünden bahsedilmektedir (Oluç 2006:98). Bu seçmen türlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Siyasi partilere tanıdıkları aracılığıyla ya da kendi istekleriyle aktif üye olan seçmenler,
- Partiye yakınlık duyan seçmenler,
- Partiye herhangi bir ilgileri bulunmadığı halde başka seçenekleri olmadığı için partiye bir kereye mahsus oy veren geçici seçmenler

olmak üzere üç türüdür.

Literatürde seçmen sınıflandırmasına yönelik yapılan bir başka çalışmada ise seçmenler dört gruba ayrılmıştır (Cwalina vd. 2011:93). Söz konusu sınıflandırmada yer alan seçmen türlerini şöyle açıklamak mümkündür:

1. Rasyonel Seçmenler: Oy tercihlerini sosyo-ekonomik koşullara göre belirleyen seçmenlerdir.

2. Duygusal Seçmenler: Oy tercihlerini aday özelliklerine göre belirleyen seçmenlerdir.

3. Sosyal Seçmenler: Oy tercihlerini adayın sosyal çevresine göre belirleyen seçmenlerdir.

4. Durumsal Seçmenler: Oy tercihlerini adaya ve partiye yönelik aktüel bilgilere göre belirleyen seçmenlerdir.

Seçmenlerin sınıflandırılmasına yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda iki husus üzerinde durulmaktadır (Kaya 2010; Cwalina 2011). Bu unsurların ilki ortak bir seçmen sınıflandırılması yapılmamış olmasıdır. İkinci unsur ise seçmen davranışına etki eden unsurların seçmen sınıflandırılmasında kullanılmasıdır.

2.3. Seçmenlerin Oy Verme Davranışı ve Çeşitleri

Seçimlerde oy kullanma faaliyeti, seçmenlerin en önemli siyasi katılımları olarak nitelendirilebilir (Akay 2012:100). Seçim sürecinde siyasi partiler ve adaylar düzenledikleri çeşitli miting ve seçim kampanyaları ile oy tercihlerini kendilerinden yana kullanmaya yönlendirilmeye çalışırlar. Partilerin ve adayların sahip oldukları ideolojiler, seçim vaatleri, hedefleri ve bu hedefleri gerçekleştirmeye yönelik programları seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan kriterlerden bazılarıdır (Akay 2012:101). Günümüzde seçimlerde insanların bir kısmı tatil, uyuma, protesto, kararsızlık vb. gibi durumlar nedeniyle oy kullanma konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Bu durum siyasi partilerin seçmenleri öncelikle oy kullanmaya ikna etmelerini gerekli kılmıştır (Lilleker 2005:12). Literatürde yer alan çalışmalarda bireylerin oy tercihlerinde psikolojik ve sosyolojik unsurların etkisinin azaldığı, oy tercihlerinde bireysel unsurların ve daha önce oy verdiği partinin iktidar dönemindeki faaliyetlerinin etkisinin arttığını ifade etmişlerdir (Garzia 2011:703). Bu durum seçmenlerin oy tercihlerinin de değişen toplumsal ve siyasal koşullardan etkilenmesi nedeniyle oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların farklı şekillerde gruplandırılmasına neden olmuştur.

Bireylerin oy verme davranışlarına yönelik psikolojik, sosyolojik ve rasyonel (ekonomik) yaklaşımlar bulunmaktadır. Seçmenlere yönelik yapılan tanımlar yaklaşımlara göre farklılık gösterdiğinden dolayı, bireylerin oy verme davranışlarının da farklı olduğu söylenebilir. Sosyolojik yaklaşım, seçmenleri ait oldukları sosyal gruplara ve partizanlık düzeyine göre değerlendirmektedir ancak seçmenlerin oy kullanma davranışlarına yönelik belirgin bir tanımı bulunmamaktadır. Bireylerin oy verme davranışlarının partilere ve adaylara göre değişiklik gösterdiğini ifade eden yaklaşım ise psikolojik yaklaşımdır. Bireylerin oy verme davranışlarının partilerin ve adayların vaatleri, parti hedefleri gibi konulara göre farklılık gösteren yaklaşım ise rasyonel yaklaşım olarak adlandırılır.

Alanyazında oy verme davranışına yönelik yapılan çalışmalarda seçmenler seçim öncesinde kime oy vereceğine karar verenler ve seçim sürecinde karar verenler olmak üzere iki gruba ayrılırken; oy verme davranışlarını da sabit veya değişken

olarak iki gruba ayrılmaktadır (Hillygus ve Jackman 2003; Kropf vd. 2008; Akay 2012; Çaba 2008, Özsoy 2009). Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise seçmenler kararlı ve kararsız seçmenler olmak üzere iki grupta incelenmişlerdir (Kim vd. 2009; Çaha 2008; Tokgöz 2010; Balcı 2004). Oy verecekleri partiyi tanıyan, çalışmalarını araştıran ve benimseyen seçmenleri kararlı seçmenler olarak tanımlanırken seçim öncesindeki gündemden ve sosyal çevresinden etkilenerek oy verecekleri partiyi ve siyasi lideri seçimden kısa bir süre önce ya da seçimler esnasında belirleyen seçmenleri ise kararsız seçmenler tanımlayabiliriz.

2.4. Seçmen Davranışı Üzerinde Etkili Olan Unsurlar

20. yüzyılın başlarında başlayan seçmen davranışına yönelik çalışmalar 1940'lı yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Seçmen davranışını etkileyen psikolojik, ekonomik ve sosyolojik yaklaşımlar temelinde çalışmalar yapan Downs, ilerleyen dönemlerde seçmen davranışına etki eden diğer birtakım unsurları konu edinen çalışmalar gerçekleştirmiştir (Toprak 2007:15). Seçmen davranışı üzerinde etkili olan unsurları şöyle sıralamak mümkündür;

- Seçmenlerin ödedikleri vergiler, enflasyon oranları ve hizmet faaliyetleri ekonomik unsurlar arasında yer alıp seçmen tercihi üzerinde etkili olmaktadır.
- Nicel veriler seçmen davranışını belirleyen unsurlardandır.
- Seçmenlerin oy verdiği parti ya da adayın iktidarlığı dönemindeki hizmetleri seçmenin memnuniyet düzeyini belirler ve sonuca göre oy tercihini belirler.
- Seçmenin oy kullanacağı partiye yönelik deneyimleri ya da duyumları oy tercihlerini belirler.

Birsen (2011), seçmen davranışlarıyla ilgili gerçekleştirdiği çalışmasında seçmenlerin oy tercihlerine yönelik yedi unsurdan oluşan bir model oluşturmuştur (Birsen 2011:47). Bu unsurlar şunlardır:

Politikalar ve Konular: Partilerin ve adayların dış ilişkiler, ekonomi ve sosyal politikaları ile adayların liderlik vasıfları seçmenlerin oy tercihinde etkili olan politikalar ve konuları oluşturmaktadır. Ülkesini dünya çapında iyi temsil edebilen ve ülke menfaatleri doğrultusunda diğer ülkelerle iyi ilişkiler geliştirerek maddi ve manevi ortaklıklar kurabilen liderler, halk tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Güçlü bir ekonomi ve sosyal haklara sahip olma arzusu tüm toplumların kendini yönetebilecek bireylerden beklediği önemli beklentilerden biridir. Ekonomik kalkınmayı sağlayabilecek projelere sahip olan siyasi partiler seçmenlerin dikkatini çekebilmektedir.

Sosyal Tanımlamalar: Parti ve adalara seçim sürecinde yakın olduğunu gösteren gruplar da bireylerin oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır. Siyasi partilerin birtakım sosyal grup, cemaat ve ideolojik gruplarla olan ilişkileri de seçmen tarafından tercih edilmesini sağlayan unsurlar arasında yer almaktadır. Sosyal grupların üyeleri üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, siyasi partilerin sosyal gruplarla olan ilişkileri geniş kitlelerin desteğini ya da tepkisini toplamalarında etkili olmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde birçok siyasi parti çeşitli sosyal grupların etkisiyle siyasi başarı elde ederken, birtakım başarılı siyasi partiler yine bu grupların tepkisi nedeniyle yok olup gittikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda siyasi partilerin sosyal ve ideolojik gruplarla ve cemaatlerle olan ilişkileri de seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Adaylar: Parti ve adayların toplumda farklı gruplara (cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, gelir grubu, ideoloji...) yönelik söylem ve görüşleri de seçmenlerin oy tercihlerini etkileyen unsurlardan biridir. Seçmenler, kendi ideolojilerine hizmet eden ve kendisiyle aynı ideolojiye sahip olan siyasi partileri ve adayları daha fazla benimsemektedir. Bu bağlamda partilerin ve adayların belli inanç, meslek, cinsiyet ve meslek gibi toplumda belli bir kesimi temsil eden gruplara yönelik kullandıkları söylemleri ve davranışları bu grupların desteklerini ya da tepkilerini almalarını sağlayabilmektedir.

Duygusal Görüşler: Parti veya adayların vatanseverlik, kahramanlık ve ümit gibi duygusal unsurları seçmene iletmesi, seçmenlerin oy tercihlerini etkilemektedir.

Günümüzde birçok siyasi partinin bu unsuru kullanarak seçmenleri etkilemeye çalıştığı görülmektedir. Seçim dönemlerinde sol görüşe sahip siyasi parti adaylarının camilere giderek sağ kesimin seçmenlerini etkileme çalışmaları, bölücü ideolojiye sahip siyasi partilerin özgürlük ve vatanseverlik söylemler kullanarak seçmenleri etkileme çalışmaları bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Aday İmajı: Adayların seçmenin gözündeki karakteri ve kişisel özellikleri bir başka deyişle seçmenin adaya yönelik algıları bireylerin oy tercihi üzerinde etkili olan unsurlardan biridir. Tarihsel süreç içerisinde Türk siyasetinde meydana gelen birtakım değişimler, bireylerin ideolojilerine ve partilerine olan bağlılık düzeylerindeki azalma ve seçmenlerin kararsız kalma düzeyindeki artışlar seçmenlerin oy tercihlerinde aday imajının etkili olmasına neden olmaktadır. Geçmiş dönemlerde desteklediği partinin gösterdiği adaylara gözü kapalı bir şekilde oy kullanan seçmenler, bilim ve teknolojiye yaşanan değişimlerle birlikte bilinçlilik düzeyi artmış ve oy verecekleri adayların özellikleri oy tercihleri üzerinde etkili olmuştur.

Güncel Durumlar: Seçim süreci içerisinde seçmenin oy kararını değiştirebilecek ulusal ya da uluslararası boyuttaki konular güncel durumlar kapsamında ele alınmaktadır. Ülkede gündem yaratan birtakım olaylara yönelik siyasi partilerin kullandıkları söylemler, yaklaşımlar, çözüm önerileri ve hazırladıkları projeler seçmenlerin partiye ve adaya yönelik bakış açılarını değiştirebilmekte ve oy tercihleri üzerinde etkili olabilmektedir. Siyasi partilerin, ülkemizde yaşanan önemli problemlerden biri olan terör konusuna yönelik yaklaşımları seçmenlerin takdirini toplamakta ya da tepkisini çekebilmektedir. Örneğin; PKK terör örgütü destekçisi HDP ile seçim ittifakı yapan CHP, yaptığı bu ittifak sayesinde hem sağ hem de sol kesimde bulunan birçok seçmenin tepkisini toplamış ve önemli oranda oy kaybetmiştir. Bu açıdan toplumun çoğunluğunu ilgilendiren ekonomi, terör ve dış politika konularına yönelik siyasi parti yaklaşımları, seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

Kişisel Durumlar: Adayların kişisel hayatında yaşadığı birtakım durum ve olaylar seçmenlerin oy tercihlerinin değişmesine neden olabilmektedir. Siyasi

partilerin ülkenin en önemli problemi olan işsizliğin çözümüne yönelik istihdam projeleri; sağlık hizmetlerini geliştirmeye yönelik projeleri ve meslek gruplarının sosyal haklarına yönelik projeleri gibi belli bir kesimle ilgili söylem ve yaklaşımları seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

Bilişsel Konular: Adayların seçmenlere sunduğu bilgi ve araştırmaların seçmenleri tatmin etme durumu seçmenlerin oy tercihlerinin değişmesine neden olabilmektedir. Parti ve adayların ülke sorunlarına ve gerçekleştireceği projelere yönelik elde ettiği nicel ve nitel veriler de seçmenlerin oy kullanma davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

Literatürde demokrasiye yönelik yapılan tüm tanımların temelinde halkın kendi kendini yönetmesi ifadesi yer almaktadır. Bir başka deyişle halkın kendi geleceğini belirleyecek kararları kendisinin alabilmesi demokrasi olarak tanımlanmıştır. Ülke nüfuslarının milyonları bulan nüfusu demokrasinin tam anlamıyla uygulanmasını imkânsız hale getirmektedir (Çetin 2003:80). Bunun üzerine halk kendileri adına karar verebilecek vekilleri belli periyotlarla gerçekleştirilen seçimlerde belirlemekte ve seçilenler yöneten seçenler ise yönetilenler olarak ifade edilmektedir.

Belli bir işi gerçekleştirmek üzere aday olan bireyler arasından kabiliyetleri ve istekleri doğrultusunda birini belirleme işi seçim olarak tanımlanabilir. Seçimlerde aktif olan seçmenler, verdikleri oylarla kendilerini yönetecek kişileri belirlerler. Bireylerin vatandaşlık hakları nedeniyle sahip oldukları hak ve sorumluluklar kapsamında kendini yönetecek bireyleri seçmek üzere oy kullanması seçmen davranışı olarak tanımlanmaktadır (Nergiz ve Akyıldız 2012:178). Seçmen davranışının ortaya çıkmasını sağlayan unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Tüm toplumların ortak özelliği olan seçmen davranışı, siyasal çalışmalarda karşılaştırılabilen bir olgudur.
- Nitel ve nicel olarak ölçülebilir özelliğine sahip olan seçmen davranışı bu özelliği sayesinde diğer siyasi davranış türlerinden ayrılır.

- Siyasi sistemlerin temel belirleyicisi olan seçimler, seçmen davranışının anlam kazanmasını sağlayan temel unsurdur.
- Herkesin eşit oy hakkına sahip olduğu ulusal boyuttaki seçimlerde herkesin oyları aynı değerde kabul edilmiş ve bireyler oy kullanıp kullanmama konusunda özgür bırakılmıştır.
- Demokrasi rejimiyle yönetilen ülkelerde herhangi bir meslek, kariyer, eğitim... vb. ayrımı gözetmeksizin oy kullanma hakkına sahip olup, tüm bireyler eşit haklara sahiptirler.
- Oy kullanma davranışı, demokrasi rejimlerinde tüm bireylerin fikirlerini beyan ettiği eylemdir.

Seçim faaliyetlerinde oy kullanan seçmenler aktifken, oy kullanılanlar yani seçilenler pasif konumdadır. Belli bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla bir grup ya da topluluk tarafından benimsenen, yetenekleri ve istekleri doğrultusunda bu eylemi gerçekleştirebileceğine yönelik seçmen grubunda oluşan algıya bağlı olarak gerçekleştirilen görevlendirilme faaliyeti ise seçim olarak nitelendirilmektedir. Seçim eyleminin pasif öğeleri olan adaylar, toplumsal ve siyasi hayatta aktif öğelerdir. Seçmenin oy tercihlerinde siyasi partiler ve adaylar etkili olup, seçmeni yönlendirerek seçim faaliyetinde aktif rol oynadığı görülmektedir. Seçim faaliyeti sonucunda seçilenler yönetici pozisyonunda yer alarak süreçte daha etkin bir konuma sahip olmaktadır. Partilerin ve adayların yönlendirmeleri sonucunda aktif olması gereken seçmenlerin seçim sürecinde pasif oldukları ve seçim eylemi sonucunda daha edilgen bir konuma geldiklerini söylemek mümkündür (Okumuş 2007:161). Bu bağlamda seçmenlerin ülke yönetimindeki etkisinin oy kullanma ile sınırlı olduğu söylenebilir. Bu nedenden dolayı seçim işlemini bir nevi rol değişimi olarak tanımlamak mümkündür. Çünkü seçim sürecinin başlarında aktif olan seçmenleri, pasif konumda olan partiler ve adaylar çeşitli etkinliklerle etkilemeye çalışarak oylarını almaya çalışırlar. Ancak seçim işleminden sonra aktif konumda olan seçmen pasif konuma; pasif konumda olan adaylar da aktif konuma geçmektedir.

Seçmenlerin sosyo-demografik özellikleri, seçmen davranışları ve oy tercihlerini etkileyen en önemli unsurlardır. Seçmenlerin düşünce ve algılarının üzerinde sosyo-demografik verilerinin etkili olması bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Bireyleri kendilerini yönetebilecek kişileri hür iradeleriyle seçebilme hakkına sahiptirler. Seçme işlemi gerçekleştirerek seçim sürecinin aktif unsurları olan seçmenler, oy tercihlerini kendi kişisel özellikleri doğrultusunda kullanabilmektedir (Kurtuldu 2006:299). Siyasi partilerin belli yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, meslek grubu ve eğitim düzeyi gibi farklı sosyo-demografik özelliklere ait gruplara yönelik proje ve uygulamaları bu gruplarda yer alan bireylerin oy tercihlerini doğrudan etkilemektedir. Üniversite mezunlarına yönelik istihdam alanları oluşturma, meslek gruplarının özlük haklarının iyileştirilmesi, kadın haklarının iyileştirilmesi ve eğitim olanaklarına yönelik projeleri bu kesimde yer alan bireylerin desteklerini almalarını sağlayabilmektedir.

Seçmenler idealist seçmenler, çıkarıcı (faydacı) seçmenler ve gelenekçi seçmenler olmak üzere üç farklı kategoriye ayrılmıştır. Çıkarıcı (faydacı) seçmen kategorisinde bulunan bireyler rasyonel (ekonomik) yaklaşıma göre en fazla maddi fayda elde etmek isteyen ve siyasal tercihlerini çıkarları doğrultusunda yapan seçmenlerdir. Kendi ideoloji, inanç, kültür ve değerleri doğrultusunda oy tercihlerini belirleyen seçmenler ise idealist seçmen olarak tanımlanmaktadır. Parti ve adaylar ideoloji ve inançları kullanarak kendilerini idealist seçmenlere kabul ettirebilmek ve oy toplamaya çalışmaktadır (Aktan 2009:47). Diğer bir seçmen türü olan gelenekçi seçmen tipi sosyal çevresinde bulunan aile, arkadaş, akraba ve komşuları gibi gruplardan etkilenerek oy tercihlerini bu yönde belirlemektedir (Okumuş 2007:166). Bu kişiler sosyal çevrelerinde bulunan kişilerin destekledikleri aday ve partileri benimseyerek oy tercihlerini bu parti ya da adaylardan yana kullanmaktadır.

2.4.1. Sosyo-Ekonomik Unsurlar

Seçmenler oy kullanma sürecinde çeşitli unsurlardan etkilenerek oy tercihlerini belirlemektedir (Akgün 2002:69). Seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlar siyaset sosyolojisinin çalışma alanına girmekte olup, bu alanda

yapılan çalışmalara göre seçmenlerin kişisel ihtiyaçlarının da oy tercihleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Seçmenlerin fiziksel, bilişsel ve duygusal özellikleri oy tercihlerini belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu durum birtakım seçmenlerin siyasi faaliyetleri hayatlarının merkezine koymasına neden olurken bazı seçmenlerin de oy kullanmamalarına neden olabilmektedir. Bireylerin oy tercihinde etkili olan sosyo-ekonomik unsurlar arasında bireyin toplumsal sınıfı, yaş, eğitim, gelir düzeyi ve meslek grubu gibi demografik özellikleri yer almaktadır (Doğan ve Göker 2010:83). Medya ve seçmen davranışı da sosyal boyut içerisinde değerlendirmek mümkün olmaktadır. Medyada yansıtılan seçmen anketlerine ait sonuçlar, tartışma programları, siyasi propagandalar seçmen tercihlerinin ön izlemesi şeklinde aktarılarak seçmenlerin oy tercihlerini etkilemeye çalışmaktadır.

Partilerin ve adayların kimlikleri, geçmiş dönemlerde parti ve adaylara yönelik seçmen yaklaşımları ve tarihsel süreçteki siyasi değişimler gibi bilgilere ulaşabilmek amacıyla politik faktörler önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra siyasi partilerin sayılarındaki artış, medyanın artan gücü ve yönetim anlayışının da seçim süreci üzerinde etkisi bulunmaktadır (Akgün 2002:72). Seçmen davranışları üzerinde etkili olan toplumsal faktörler yasal boyutu oluştururken, kişisel faktörler de psikolojik boyutu meydana getirmektedir. Siyasi faaliyet türleri, siyasi faaliyette bulunabilme kriterleri ve seçimlere yönelik birtakım faktörler yasalarla belirlenmektedir.

Seçmenlerin sosyo-ekonomik durumları ile siyasal faaliyetlere katılım düzeyleri arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu literatürde yer alan çalışmalarda belirlenmiştir (İnal vd. 1995; Ercins 2007; Doğan ve Göker 2010; Damlapınar ve Balcı 2005). Bu durum yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip bireylerin siyasi faaliyetlere katılım oranlarının daha yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Çinko 2007:108). Bireylerin siyasi faaliyetlere katılımını arttıran sosyo-ekonomik unsurlardan biri de örgüt ve dernek sayılarındaki artışlardır. Devlet yönetiminde etkilerini arttıran gruplar, çalışmalarını ve faaliyet alanlarını arttırmaları.

Bireylerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlardan biri de meslek gruplarıdır. Belli bir meslek grubuna ait olan bireyler iktidar faaliyetlerinden doğrudan etkilenebilmekte, farklı siyasi görüşlere sahip birçok bireyle etkileşim kurabilmekte ve siyasi kabiliyetlerini geliştirebilmektedir. Tüm meslek gruplarında faaliyet gösteren bireyler gerek hizmet alan gerekse de hizmet veren birçok kişiyle etkileşim kurmaktadır. Bu süreçte farklı siyasi görüşlere sahip bireylerle kurdukları etkileşimler sayesinde bireyin siyasi kabiliyetleri de gelişmektedir. Birey bu etkileşim sürecinde kendi fikrini ifade edebilmeyi, başkalarının fikirlerine muhalefet olabilmeyi, farklı görüşlere saygı göstermeyi ve mantıklı çözümler üretebilmeyi öğrenebilmektedir. İnsanlar ömürlerinin büyük bir bölümünü çalışmakla geçirmektedir (Çinko 2010:75). Farklı gelir düzeyine sahip gruplarda olduğu gibi farklı mesleki alanlara ait gruplarda da belli bir siyasi parti ya da adaya yakınlık duyabilirler. Çalışan bireyler, siyasal faaliyetlere daha yüksek düzeyde katılım göstermesinin yanı sıra ayrıca siyasi gruplaşmalar da söz konusu olabilmektedir.

2.4.2. Seçmenle İlgili Unsurlar

Bireylerin seçmen davranışları üzerinde etkili olan unsurlardan biri de seçmen özellikleridir. Bireylerin eğitim düzeyi, yaşı, cinsiyeti, görüşleri, düşünceleri ve ideolojileri siyasi görüşlerini şekillendirmekte ve oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır (Polat ve Külter 2009:171). Seçmenler ile ilgili unsurları şöyle sıralayabiliriz:

- Cinsiyet,
- Eğitim düzeyi,
- Siyasi görüşleri,
- Düşünceleri,
- İdeolojileri
- Siyasi faaliyetlere yönelik ilgi düzeyi
- Dini inancı

- Etnik kökeni
- Sosyo-ekonomik düzeyi
- Sosyal çevresi
- Aile özellikleri

Bireyler kendi düşünceleri, görüşleri ve ideolojilerine yakın ideolojilere sahip parti ve adaylara oy kullanabilmektedir. Bireyler kendi çıkarları ve menfaatleri doğrultusunda oy tercihinde bulunmakta olup, bu seçmen tipi faydacı seçmen grubunda ele alınmaktadır. Oy tercihlerini dini inançları, düşünceleri, görüşleri ve ideolojileri doğrultusunda kullanan seçmenler ise idealist seçmen grubunda yer almaktadır. Aile, akraba, arkadaş ve sosyal çevresinde yer alan diğer bireylerden etkilenerek oy kullanan seçmenler ise gelenekçi seçmen grubunda ele alınmaktadır.

2.4.3. Siyasi parti ile ilgili unsurlar

Demokratik rejimlerde siyasi partiler önemli rol oynamaktadır. Demokrasi rejimiyle yönetilen ülkelerde siyasi partilere yönelik bir takım anayasal düzenlemeler yapılmıştır. Seçim dönemlerinde seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlardan birini de siyasi partiler oluşturmaktadır. Siyasi partilerin birtakım özellikleri bulunmaktadır. Seçmenler, siyasi parti liderlerinin dış görünüşü, ideolojisi, konuşmaları ve düşünceleri ile siyasi partileri eşleştirmektedir. Siyasi partilerin teşkilat yapıları, ideolojisi, parti programları ve parti tipi seçmenlerin oy kullanma davranışlarını etkileyen siyasi partilerle ilgili unsurlar arasında yer almaktadır (Özel 2007:750). Siyasi partilerle ilgili unsurları şöyle sıralayabiliriz.

- Parti programı,
- Parti ideolojisi,
- Parti lideri,
- Parti faaliyetleri,
- Aday imajı,

- Parti politikaları,
- Toplumsal yapıya uyumu,
- Vaat ve söylemleri,
- Parti ekibi,
- Aday ve partilerin dine yönelik görüşleri
- Halkla ilişkiler faaliyetleri

2.4.4. Adayla İlgili Unsurlar

Siyasi partilerin belli bölgeler için seçilmesini uygun gördüğü bireyler aday olarak tanımlanır. Seçmenler, seçimi kazanma olasılığı yüksek olan adaylara yakınlık hissetmektedir. Özellikle erkek egemenliğinin hakim olduğu toplumumuzda adayın erkek olması da bireylerin oy tercihleri üzerinde etkili olabilmektedir. Bireylerin televizyon, radyo, yazılı ve basılı medya araçlarından edindiği adaya yönelik duyular da seçmenlerin oy tercihlerini etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Siyasi parti adaylarıyla ilgili unsurları şöyle sıralayabiliriz.

- Adayın karakteri,
- İmajı,
- Cinsiyeti,
- Yaşı,
- Eğitim düzeyi,
- Konuşma becerisi
- Seçimi kazanabilme olasılığı

2.4.5. Gündeme Yönelik Unsurlar

Seçim dönemlerinde meydana gelen ve seçmenlerin dikkatini çeken birtakım siyasal, ekonomik ve toplumsal olaylar da seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili

olabilmektedir. Ülkenin dış ilişkilerinde yaşanan problemler, ekonomik krizler, siyasi krizler, toplumsal çatışmalar, terör faaliyetleri ve hak ihlalleri gibi seçmenlerin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilecek durumlar gündeme yönelik unsurlar kapsamında ele alınmaktadır (Çukurçayır 2006:61). Parlatentonun ülkede yaşanan bir takım olaylar sonucunda veya normal şartlarda aldığı karar ile seçimler, yapılması gereken süreden önce yapılabilmektedir. Ülkede ekonomik kriz, siyasi krizler, toplumsal çatışmalar veya terör faaliyetleri nedeniyle erken seçim kararı alınması, dönem iktidarının seçilme ihtimalini azaltmaktadır.

2.4.6. Propaganda ve İletişim Unsurları

Parti ve adayların seçim propagandaları ve iletişim faaliyetleri seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlar arasında yer almaktadır. Seçim-seçmen-aday kavramları arasındaki ilişkinin kurulması ve bu unsurlar arasında etkileşimin sağlanması bakımından iletişim ve propaganda faktörleri önemli yer tutmaktadır. Seçim sürecinde ekonomi ve seçmen karakteri gibi unsurlara oranla daha kısa süren iletişim ve propaganda unsurları bireylerin oy tercihlerinde en az diğer unsurlar kadar etkili olabilmektedir (Uğur ve Özdemir 2009:258). Partilerin ve adayların seçim kampanyaları, seçmenle yüz yüze görüşmeler, medya buluşmaları, kamuoyu araştırmaları ve reklam çalışmaları propaganda ve iletişim unsurları kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetleri oluşturmaktadır.

Parti ya da adayların görüşlerinin, düşüncelerinin ve ideolojilerinin gerek taraftarlar gerekse de muhaliflerin tamamı tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Etkili bir propaganda çalışması ile adaylar ve partiler görüş ve düşüncelerini seçmenlere benimsetebilmesi veya seçmenlerin kendilerine yönelik olumsuz algılarını olumlu yönde değiştirebilmesi söz konusu olabilmektedir (Üste vd. 2007:218). Etkili bir propaganda faaliyetinin taşınması gereken özelliklerden bazıları şunlardır:

- Propagandayı gerçekleştiren kişi propagandanın amacını gizli tutabilmeli ve propaganda sürecinde düşüncelerini etkili ve acele etmeksizin aktarabilmelidir. Kişinin propaganda sürecinde düşüncelerini aceleci bir

tavırla aktarmak istemesi karşısındaki bireyde olumsuz tepkinin ortaya çıkmasına ve karşıt görüşleri benimsemesine neden olabilir.

- Birey propaganda sürecinde kendisine yöneltilen sorulara hızlı ve etkili cevap verebilecek kabiliyete sahip olmalıdır.
- Birey, propaganda sürecinde muhatapları iyi analiz ederek onların görüşlerini anlar ve karşıdaki kişide olumsuz tepkilerin ortaya çıkmasına neden olacak söz ve davranışları gerçekleştirmemeye dikkat eder.
- Parti ya da bireyler propaganda kampanyaları yürüterek farklı slogan, gösteri ve haberlerle güncellemeli ve muhataplarının dikkatini sürekli üzerine çekebilmelidir. Propaganda faaliyetleri muhatapların istek ve özellikleri göz önünde bulundurularak güncellenmeli ve gerektiği durumlarda farklı bir biçime dönüştürülebilmelidir.

Başarılı bir propagandanın sahip olduğu birtakım özellikler bulunmaktadır (Polat ve Kültür 2009:155). Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Etkili bir propaganda muhataplarının ilgisini çekebilmelidir,
- Etkili propaganda faaliyetleri sonucunda seçmenin güveni kazanılabilmelidir,
- Propaganda faaliyetlerinin içeriğinde seçmenin beklenti ve isteklerine yer verilmelidir,
- Propaganda faaliyetleri sonucunda muhataplarda farkındalık oluşturulabilmelidir.

Propaganda faaliyetlerinin muhatapları üzerinde etkili olabilmesi için toplumda sayılan, sevilen ve sözü geçen bireyler tespit edilerek düşüncelerini bu kişilere benimsetmeye çalışmalıdır (Koç ve İlgün 2010:214). Bu kişilerin kendi görüşlerini benimsemesi ile bireyin tüm topluluğu kazandığı yorumunu yapmak mümkündür.

Etkili bir propagandacının sahip olduğu özellikleri Şu Şekilde sıralamak mŐmkŐndŐr (Ercins 2007:29):

- İyi bir propagandacı farklı fikirlere saygı duymalı, aykırı dŐŐŐncelere karşı sabırlı olmalı ve fevri ıkıŐlar gerekleŐtirmemelidir,
- evresinde bulunan insanları tanıma ve başkalarının fikirlerini anlayabilme sezisine sahip olabilmeli,
- Karşısındaki kiŐiyi etkili bir Şekilde dinleyebilmelidir.

Tarihsel sŐrete propaganda faaliyetlerinin baŐarıya ulaŐabilmesi amacıyla istenilen mekânlarda arzu edilen tŐrde gruplar oluŐturularak, toplulukların fikirlerini değiştirme yoluna gidilmiŐtir. Propaganda Öncesinde çeşitli eğitimler verilen kişiler propaganda alanında topluluk arasına katılarak bireylerin fikirlerini deĐiŐtirmeye çalışmaktadır. Bu yŐntem tarihsel sŐrete genellikle başarılı olmuş bir yŐntemdir.

Propagandacılar için buldukları konumdan hoşnut olmayan bireyler Önemli potansiyele sahip seçmen grubunu oluşturmaktadır (Demirtaş ve ŐzgŐven 2012:241). Bu kişileri aşağıdaki gibi sıralamak mŐmkŐndŐr:

Yoksullar: İnsanlar dar gelire ve yoksulluğa zaman içerisinde alıŐabilir ve bu durum bireylerin yaşam tarzlarına dŐnŐşebilir. Ancak toplumsal çatışma, savaş, afet ve kıtlık gibi nedenler dolayısıyla bireylerin gelirlerindeki azalma nedeniyle yoksullaŐmaları bireylerde hayal kırıklığına yol açabilmektedir (Bayraktaroğlu ve Karacasulu 2006:49). Ekonomik krizler ve buhranlar neticesinde seçmenler oy tercihlerinde değişiklikler yapabilmektedir. Bireyler kendilerini bu ekonomik krizden kurtarabileceğine inandığı parti ve adaylara yakınlık hissedebilmekte ve oy tercihlerini söz konusu parti ve adaylardan yana kullanabilmektedir.

ŐzgŐveni DŐŐŐk Bireyler: Bireylerin bir Őeyleri yapabileceğine yönelik inanç dŐzeyleri belli topluluklara ait olma ihtiyaının ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir (Balcı ve Ayhan 2004:139). Aktif bir grubun Őyesi olmayan bireylerin hayal kırıklığı yaşamaları oldukça dŐŐŐktŐr. Bu durum ŐzgŐveni dŐŐŐk bireylerin

gerçekçi olmayan toplumsal hareketin bir parçası olmasını ve direniş göstermesini sağlayabilmektedir.

Uyumsuz Bireyler: Bu bireyler dış etkilere oldukça açık ve propagandalardan oldukça fazla etkilenen bireyler olup, az da olsa fark edilmek, başarmak ve ilerlemek bu kişilerin benlikleriyle yeniden barışmalarını sağlayabilmektedir (Akar 2009:173). Bu bireyler toplumda ön plana çıkabilmek ve fark edilebilmek için aykırı davranışlar sergileyebilmektedir.

Umutsuzlar: Bu bireyler için propagandalarda verilen ümitler cezbedici unsurlardır. İhtiras sahibi politikacılar bu grupta yer alan seçmenleri kışkırtarak bir toplumsal direnç başlatabilir (Şimşek 2007:61). Bu bireyler yeni kurulacak hükümetin, mevcut hükümete oranla daha faydalı olacağı düşüncesine sahiptirler.

Azınlıklar: Azınlıklar, hükümetlerin kendilerine yönelik gerçekleştirdiği tüm olumlu şartlara rağmen yine de kendilerini toplumun bir parçası olarak görmezler ve güvende olmadıklarını düşünürler. Azınlıklar için dışlanmak ve aşağılanmak düşünceleri katlanılamaz bir durum olup bu bireyler ihtiras sahibi parti ve adaylar için açık birer hedef konumundadır. Bu bireylere yönelik özgürlük ve bağımsızlık söylemleri kullanılarak direniş faaliyetlerinde bulunmaları sağlanabilir (Tokgöz 2010:88).

Kadınlar: Yaşları ilerlemiş, yeteneklerini geliştirememiş ve fırsatları değerlendirememiş bayanlar buldukları konumdan hoşnut olmamaktadır. Hoşnutsuzluk yaşayan kadınlar dış etkiye açık bireyler haline gelmektedir. Yaşanan ekonomik krizleri kadınların oy kullanma davranışları üzerinde etkili olmakta ve oy tercihlerinin değişmesine neden olabilmektedir (Özsoy 2009:106).

Farklı siyasi görüşe sahip İzmir ve Elazığ ilinde yaşayan ve ilk defa 24 Haziran genel seçimlerinde oy kullanan bireylerin oy kullanma davranışları üzerinde etkili olan unsurların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın amacı, yöntemi, veri toplama aracı ve veri analizi gibi bilgileri dördüncü bölümde ele alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.MATERYAL VE METOD

Ülkemiz nüfus yapısı göz önünde bulundurulduğunda genç seçmen oranının azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Bilim ve teknolojiye yaşanan değişmelerle birlikte gençlerin ihtiyaçları ve beklentileri de değişmiştir. Gençlerin değişen ve gelişen ihtiyaçlarını dikkate almayan ve bu alanda herhangi bir proje çalışması yürütmeyen siyasi partilerin siyasi partilerin ve liderlerin siyasi alanda başarı elde etmesi ve hatta varlığını sürdürmesi oldukça düşüktür. Ülkemizde gençlerin siyasete katılma oranları son yıllarda artış göstermesine rağmen yeterli düzeyde değildir. Gençlerin siyasete aktif katılım oranlarını arttırabilmek için son yıllarda seçme ve seçilme yaşı 18 olarak belirlenmiştir. Bu uygulama gençlerin siyasete aktif katılım oranlarını arttırsa da yalnız başına yeterli olamamıştır. Siyasi partiler genç seçmenlerin desteklerini toplayabilmek amacıyla gençlik kolları kurmuştur. Siyasi partiler gençlik kolları ile genç bireylerin parti ideolojilerini benimsemesi ve siyasi parti politikası benimsetmeyi amaçlanmış ve bu amaçla gençlere aktif ve pasif roller vermiştir. Bu çalışma gençlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurları belirleyerek, toplumda bir farkındalık oluşturulması, siyasi partilerin gençlere yönelik projelerinin arttırılması ve gençlerin siyasete aktif katılımlarının arttırılması açısından önem arz etmektedir. Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen hipotezlere yönelik nicel araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 24 Haziran Genel Seçimlerinde ilk defa oy kullanan bireylerin siyasi tercihleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla katılımcılara anket uygulanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, metodolojisi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri analizi gibi konular ele alınacaktır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Demokratik rejimlerde halkın kendini yöneten kişileri belirlemesi, aday ve siyasi partilere yönelik seçim dönemlerinde kullandıkları oylarla gerçekleşmektedir.

Bu durum seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan faktörlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın amacı 24 Haziran 2018 Genel Seçimlerinde ilk defa oy kullanan bireylerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurları belirlemektir. Bu çalışma, seçmenlerin oy tercihlerinde etkili olan unsurları belirleyerek siyasi partilere, adaylara ve siyasal faaliyette bulunan bireylere yol göstericilik yapabilecektir.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi ve Hipotezler

Tanımlayıcı araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların oy davranışları üzerinde etkili olan unsurlar belirlenmiştir. Geniş sınırlara sahip araştırma sahalarında güvenilir ve doğru bilgiler elde etmek amacıyla genellikle tanımlayıcı araştırma modeli tercih edilmektedir (Nakip 2006:48). Tanımlayıcı araştırma modelinin temel amacı araştırma konusuna yönelik durumların doğru bir şekilde tanımlamak ve sonuçlarını doğru olarak tahmin edebilmektir.

Araştırmada kapsamında yer alan hipotezlerin doğruluğu araştırılacaktır.

H1. Cinsiyet faktörü katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

H2. Yaş faktörü katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

H3. Eğitim durumu katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

H4. Aylık gelir düzeyi katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

H5. Yaşanılan yer katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

H6. Parti ve aday özellikleri katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 24 Haziran 2018 Genel Seçimlerinde ilk defa oy kullanan İzmir ve Elazığ illerinde ikamet eden seçmenler oluşturmaktadır. Evreni oluşturan birey sayısının çok fazla olması tüm bireylere ulaşabilmeyi imkânsız

kılmakta ve bu durum örneklem alınmasını zorunlu hale getirmektedir. Araştırmanın örneklemini ise basit tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen toplam 600 kişiye anket uygulanmış ancak bu anketlerin 482 adedi geri dönmüş ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Literatürde yer alan çalışmalarda örneklem sayılarının belirlenmesi yöntemleri incelendiğinde araştırmada ulaşılan örneklem sayısının çalışmalarla benzerlik gösterdiği ve bu sayının yeterli olduğu belirlenmiştir. Çalışmada örneklem sayısının belirlenmesinde kullanılan formül aşağıda verilmiştir (Hergüner 2015:790).

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N : Evren büyüklüğü

n : Örneklem büyüklüğü

e : Örneklem hatası (0,01)

Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre 2018 yılı genel seçimlerinde İzmir ilinde yaklaşık 58 bin kişinin Elazığ ilinde ise yaklaşık 14 bin kişinin ilk defa oy kullandığı belirlenmiştir. Formülde veriler yerine konulduğunda örneklem sayısı için 154 kişinin yeterli olacağı ifade edilmiştir. Bu durum göz önüne alındığında 482 kişiden oluşan örneklem grubunun uygun olduğunu söylemek mümkündür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Katılımcıların seçmen davranışını etkileyen unsurları belirlemek amacıyla hazırlanan anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. Anket formunun birinci kısmında katılımcıların sosyo-demografik ve 24 Haziran 2018 Genel Seçimlerindeki oy tercihlerini belirlemeye yönelik toplam 12 soru yer almaktadır. Anket formunun ikinci kısmın ise katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik 28 sorudan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında uygulanan ankete yönelik gerçekleştirilen güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha değeri 0,907 olarak tespit edilmiştir. Bu değer anket formunun güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu ve araştırmanın amacını ulaşabilmek için uygun bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.5. Veri Analizi

Anketlerden elde edilen verilerin analizi SPSS 22.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada güvenilirlik analizi ile anket formunun güvenilirlik ve geçerlik düzeyi belirlenmiştir. Çalışmada frekans, yüzde ve standart sapma test yöntemleri uygulanarak katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ve oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara yönelik görüşlerine ilişkin veriler elde edilmiş ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. Katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara yönelik görüşlerinin medeni durum ve cinsiyete yönelik değişimlerini belirlemek amacıyla t-testi; yaş, eğitim durumu, aylık gelir durumu gibi değişkenlere yönelik değişimlerini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi ve ki-kare testi uygulanmıştır.

Katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara ilişkin görüşlerinin verildiği 5'li likert tipi soruların analizinde cevap aralıklarının eşit olduğu varsayılmış ve puan aralıklarının 0,80 olduğu belirlenmiştir (Puan Aralığı = (En Yüksek Değer – En Düşük Değer)/5 = (5 – 4)/5 = 4/5 = 0,80). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda likert tipi soruların aritmetik ortalama aralıklarının aşağıdaki gibi olduğu belirlenmiştir (Kaplıanoğlu 2014:138).

Kesinlikle Katılmıyorum	:	1,00 - 1,80
Katılmıyorum	:	1,81 - 2,60
Kararsızım	:	2,61 - 3,40
Katılıyorum	:	3,41 - 4,20
Kesinlikle Katılıyorum	:	4,21 - 5,00

Çalışmada anketlerden elde edilen sonuçlar 24 Haziran 2018 genel seçimlerinin sonuçlarıyla karşılaştırılarak gençlerin oy kullanma davranışlarına etki eden unsurlar ile karşılaştırılmıştır. 24 Haziran genel seçimleri, birçok açıdan yeni ve farklı bir seçim olma özelliği taşımaktadır. Partiler arasında kurulan ittifaklar, İYİ Parti'nin kurulması ve seçimlere katılması, başkanlık sistemine geçiş ve kurulan

ittifaklarla partiler arası oy geçişlerinin yaşanması gibi durumlar 24 Haziran 2018 seçimlerinde görülen başlıca yeniliklerdir. Bu bağlamda 24 Haziran 2018 genel seçim sonuçları genel olarak değerlendirilecek ve anket sonuçlarıyla ilişkilendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde anket formlarının analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların yaş, cinsiyet, aylık gelir, eğitim ve yaşadıkları yere ilişkin verilerine ilişkin bilgiler Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik özellikleri		N	%
Cinsiyet	Erkek	262	54,4
	Kadın	220	45,6
	TOPLAM	482	100,0
Yaş	18-20	247	51,2
	21-23	152	31,5
	24 ve üzeri	83	17,3
	TOPLAM	482	100,0
Eğitim Durumu	Okur-Yazar	1	0,2
	İlköğretim	103	21,4
	Lise	115	23,9
	Üniversite	251	51,2
	Lisansüstü	12	2,5
	TOPLAM	482	100,0
Aylık Gelir Durumu	0-1000 TL	26	5,4
	1001-3000 TL	124	25,7
	3001-5000 TL	183	38,0
	5000 TL ve üzeri	149	30,9
	TOPLAM	482	100,0
Medeni Hâl	Evli	163	33,8
	Bekâr	319	66,2
	Dul	0	0
	TOPLAM	482	100,0
Yaşadığı Yer	İzmir	255	53,0
	Elazığ	226	47,0
	TOPLAM	481	100,0

Katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde %54,4'ünün erkek, %45,6'sının kadın; %51,2'sinin 18-20 yaş, %31,5'inin 21-23 yaş ve %17,3'ünün de 24 yaş ve üzeri yaş grubunda yer aldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümünün ilk defa oy kullanmış olmaları ve öğrenci olmaları yaş dağılımına ilişkin elde edilen bu bulguları desteklemektedir. Katılımcıların %51,2'sinin üniversite, %23,9'unun lise, %21,4'ünün ilköğretim mezunu, %0,2'sinin de okur-yazar olduğu; %38,0'inin 3001-5000 TL, %30,9'unun 5001 TL ve üzeri, %25,7'sinin 1001-3000 TL ve %5,4'ünün de 0-1000 TL aylık gelire sahip olduğu; %66,2'sinin bekâr, %33,8'inin evli olduğu ve %53,0'ünün İzmir'de, %47,0'sinin de Elazığ'da yaşadığı belirlenmiştir.

Siyasi partiler gençlere parti ideolojilerini benimsetmek, onları aktif siyasetin içerisine çekmek amacıyla gençlik kolları çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Bu durum gençlerin siyasete olan ilgilerinin artmasını ve aktif ya da pasif görevler üstlenmesini sağlamıştır. Araştırmada katılımcıların büyük bölümünün 18-23 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. 12 Eylül sonrasında kapatılan siyasi partilerin gençlik kolları 17 yıllık zaman sonrasında yeniden çalışmalarına başlayabilmiştir. Sosyal hayatın birçok alanında birtakım kısıtlamalar ortaya çıkaran gençlik 12 Eylül'ün, en büyük kısıtlamaları siyasi alanda kendini göstermiştir. Günümüzde AK Parti'nin gençlerin aktif siyasete katılmalarını sağlamaya yönelik politikaları, gençlerin siyasete olan ilgilerinin artmasının, aktif olarak siyasi çalışmalarda bulunabilmesinin ve demografik özellikleri ayırımı gözetilmeksizin siyasette kendine yer edinebilmesinin önünü açmıştır. Aile desteği, gençlerin aktif siyasete katılımlarını sağlayan unsurların ilk sıralarında yer almaktadır. CHP kökenli ailelerde yetişen çocukların daha yüksek düzeyde aile desteği görmektedirler. Türkiye'nin ilk siyasi partisi olması ve insanların CHP'yi Mustafa Kemal'in partisi olarak nitelendirmeleri bireylerin partiye olan bağlılıklarını artırmakta ve çocuklarını da bu bağlılıkla yetiştirebilmektedir. AK Parti ise son yıllarda gençlik kolları çalışmalarına ağırlık vermiş ve muhafazakâr demokrat ideolojiye sahip aile çocuklarının siyasete yönelmelerini sağlamıştır. Türkiye'de Alperen Ocakları ya da Ülkü Ocakları adı altında gençlik kolları faaliyeti yürüten MHP, gençlik kolları çalışmalarını en etkili şekilde kullanan siyasi partilerden

biridir. Çalışmada da katılımcıların büyük bölümünün 18-23 yaş aralığında bulunduğu ve üniversite öğrencilerinden oluştuğu yapılan analiz sonucunda belirlenmiştir.

4.2. Katılımcıların Siyasi Tercihlerine İlişkin Bulgular

İlk defa 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde oy kullanan katılımcıların oy verdikleri siyasi parti değişkenine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların siyasi tercihlerine ilişkin bulgular

Siyasi Tercihleri	N	%	
24 Haziran genel seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	AKP	152	31,5
	MHP	51	10,6
	CHP	178	36,9
	HDP	37	7,7
	İYİ Parti	52	10,8
	Diğer	12	2,5
	TOPLAM	482	100,0
Aileniz 24 Haziran genel seçimlerinde hangi partiye oy verdi?	AKP	183	38,0
	MHP	66	13,7
	CHP	177	36,7
	HDP	23	4,8
	İYİ Parti	28	5,9
	Diğer	5	0,9
	TOPLAM	482	100,0
24 Haziran Başkanlık Seçiminde kime oy verdiniz?	Erdoğan	195	40,4
	Muharrem İNCE	159	33,0
	Meral AKŞENER	57	11,8
	Selahattin DEMİRTAŞ	47	9,8
	Temel KARAMOLLAOĞLU	18	3,7
	Doğu PERİNÇEK	6	1,2
	TOPLAM	482	100,0
Aileniz 24 Haziran Başkanlık Seçiminde kime oy verdiler?	Erdoğan	178	36,9
	Muharrem İNCE	145	30,1
	Meral AKŞENER	66	13,7
	Selahattin DEMİRTAŞ	73	15,1
	Temel KARAMOLLAOĞLU	14	2,9
	Doğu PERİNÇEK	6	1,2
	TOPLAM	482	100,0
Bugün seçim olsa tekrar yine aynı partiye ve başkan adayına oy verir	Evet	360	74,7
	Hayır	52	10,8

miydiniz?	Kararsızım	70	14,5
	TOPLAM	482	100,0
Bu partiye ve başkan adayına oy verme nedeniniz?	Parti ideolojisini benimsediğim için	210	43,6
	Parti liderini beğendiğim için	190	39,4
	Güçlü bir kadro yapısına sahip olduğunu düşündüğüm için	15	3,1
	Partinin uygulamalarını beğendiğim için	0	0
	Milliyetçi bir parti olduğu için	2	0,4
	Dindar bir parti olduğu için	5	1,0
	Solcu parti olduğu için	19	3,9
	Diğer	41	8,5
	TOPLAM	482	100,0

Katılımcıların 24 Haziran milletvekili seçimlerinde siyasi tercihlerine ilişkin dağılımlarının verildiği Tablo 4.2 incelendiğinde %36,9'unun CHP, %31,5'inin AKP, %10,8'inin İYİ Parti, %10,6'sının MHP, %7,7'sinin HDP ve %2,5'inin de diğer siyasi partilere oy verdikleri belirlenirken; ailelerinin ise %38,0'inin AKP, %36,7'sinin CHP, %13,7'sinin MHP, %5,9'unun İYİ Parti, %4,8'inin HDP ve %0,9'unun da diğer siyasi partilere oy kullandıklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümünün CHP'nin kalesi olarak nitelendirilen İzmir'de oturması, Elazığ ilinin Bingöl, Diyarbakır, Muş ve diğer Doğu ve Güneydoğu illerinden göç alması ile HDP ve CHP'yi destekleyen bireylerin yer alması araştırmada elde edilen bu bulguyu destekler niteliktedir. CHP ve HDP'nin oy oranını artıran etkenlerden biri de CHP-HDP-İYİ Parti ve Saadet Partisi işbirliğidir. Bunun yanı sıra MHP'den ayrılan Akşener'in İYİ Parti'yi kurması ve partililerin bir bölümünün AKP ile kurulan Cumhur İttifakı'na tepki göstermeleri MHP'nin ve AKP'nin oylarının bir kısmının İYİ Parti tarafına kaymasına neden olduğu söylenebilir. Tabloda dikkat çeken bulgulardan biri de katılımcıların ailelerinin büyük çoğunluğunun oylarını AKP yönünde kullanmalarınıdır. Bu bulgu katılımcıların siyasi tercihlerinin, ailelerinin siyasi tercihlerinden etkilenmediğini ve bağımsız bir siyasi düşünceye sahip olduklarını göstermektedir.

Yine Tablo 4.2 incelendiğinde 24 Haziran başkanlık seçimlerinde katılımcıların %40,4'ünün Erdoğan'a, %33,0'ünün Muharrem İNCE'ye, %11,8'inin Meral AKŞENER'e, %9,8'inin Selahattin DEMİRTAŞ'a, %3,7'sinin Temel

KARAMOLLAOĞLU'na ve %1,2'sinin de Doğu PERİNÇEK'e oy verdikleri belirlenirken; ailelerinin ise %36,9'unun Erdoğan'a, %30,1'inin Muharrem İNCE'ye, %15,1'inin Selahattin DEMİRTAŞ'a, %13,7'sinin Meral AKŞENER'e, %2,9'unun Temel KARAMOLLAOĞLU'na ve %1,2'sinin de Doğu PERİNÇEK'e oy verdikleri tespit edilmiştir. 24 Haziran seçimleri birçok yönüyle farklı bir seçim olmuştur. Geçmiş dönemlerde yapılan seçimlerde partilerin seçim yarışına girdikleri görülürken 24 Haziran seçimleriyle ideolojilerin yarıştığı ve seçmenlerin ideolojilere oy kullandıkları görülmüştür. Siyasi partiler ortak ideolojiler paydasında buluşarak farklı parti seçmenlerinin oylarını tek çatı altında toplamayı ve bu sayede rakiplerinin karşısında üstünlük sağlamayı planlamıştır. 24 Haziran seçimlerinde temel olarak iki ideolojinin yarıştığı görülmektedir. Bir tarafta AK Parti ve MHP'nin kurduğu Cumhuriyet İttifakı'nın milliyetçi muhafazakâr ideolojisi yer alırken diğer taraftan CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi ve HDP'nin bir araya gelerek oluşturduğu Millet İttifakının sahip oldukları Kürt milliyetçiliği ve Kemalizm ideolojisi yer almıştır. Türkiye'de geçmiş yıllarda yaşanan seçimlerde de ortak tabana sahip siyasi partilerin seçim dönemlerinde ittifak kurmalarına rastlanmıştır. Ancak 24 Haziran seçimlerinde siyasi partilerin stratejik birliktelikler kurması, seçmenlerin de oy tercihlerinde stratejik düşüncelerine neden olmuş ve bu durum parti seçmenlerinin bir kısmının ittifak kurulan partilere kaymalarına neden olmuştur. AK Parti seçmenlerinin bir kısmı MHP yönünde oy kullanırken, CHP seçmenlerinin bir kısmı da İYİ Parti ve HDP'ye kaymıştır. Özellikle 24 Haziran seçimlerinde CHP'nin sürdürdüğü "Her evden bir oy HDP'ye, bir oy İnce'ye" kampanyası HDP seçmeninin başkanlık seçiminde CHP yönünde oy kullanmalarını sağlamış ve Muharrem İnce'nin oy oranlarını arttırmıştır. Ayrıca bu durum genel seçimlerde barajı aşamayacak durumda olan HDP'nin, CHP seçmeninin bir kısmının oylarıyla barajın üzerine çıkmasına neden olmuştur. Bu durum cumhuriyet ittifakını kuran AKP ve MHP için de söz konusu olmuştur. Akşener'in MHP'den ayrılarak İYİ Parti'yi kurması ile birlikte MHP seçmeninin bir kısmını arkasında sürüklemiş ve MHP'nin seçim barajını aşamaması durumu ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet ittifakı sayesinde AKP seçmeninin bir kısmı milletvekili seçimlerinde MHP tarafına kayarak MHP'nin seçim barajını aşmasını sağlarken, MHP seçmeni de başkanlık seçimlerinde oylarını Erdoğan yönünde kullanmışlardır.

Katılımcıların genel seçimlerdeki oy oranları ile başkanlık seçimlerindeki oy oranlarının farklılaşması, seçmenin stratejik oy kullandıklarını göstermektedir.

4.3. Katılımcıların Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurlara Yönelik Genel Görüşleri

Katılımcıların oy kullanma davranışları üzerine etki eden sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve ideolojik unsurlara yönelik genel görüşleri Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Katılımcıların siyasi tercihlerini etkileyen unsurlara yönelik görüşlerinin genel dağılımı

M	Bireylerin Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurlar	N	Katılma Derecesi (%)					\bar{X}	ss
			KKM	KM	KRS	KT	KKT		
1	Oy kullanırken ülke menfaatlerini ön planda tutarım.	482	8,9	3,1	1,9	32,0	54,1	4,19	1,20
2	Oy kullanırken kişisel menfaatlerimi ön planda tutarım.	482	20,1	18,3	7,1	31,3	23,2	3,19	1,48
3	Siyasi partilerin ekonomik vaatleri, oy tercihimde etkili olur.	482	9,5	4,8	22,4	40,9	22,4	3,61	1,16
4	Partilerin yaşadığım ile yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.	482	18,3	5,6	5,4	40,0	30,7	3,59	1,4
5	Partilerin eğitime yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.	482	3,3	1,7	13,2	21,0	60,8	4,35	0,96
6	Partilerin sağlık alanındaki projeleri oy tercihimde etkili olur.	482	3,7	1,0	18,7	25,1	51,5	4,19	1,02
7	Partilerin enflasyon oranlarının düşürülmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.	482	3,3	2,9	12,2	23,4	58,2	4,37	0,93
8	Partilerin uluslararası ilişkilere yönelik politikaları oy tercihimde etkili olur.	482	8,3	1,7	14,5	31,3	44,2	4,01	1,18
9	Partilerin teröre yönelik politikaları ve projeleri oy tercihimde etkili olur.	482	7,7	17,4	20,1	18,0	36,3	3,58	1,33
10	Sosyal medyada (Facebook, Twiteer, Instagram...) partilere yönelik gerçekleştirilen paylaşımlar oy tercihimde etkili olur.	482	24,5	23,2	32,6	6,4	13,3	2,60	1,28
11	Parti ideolojileri oy tercihimde etkili olur.	482	3,3	3,8	5,2	39,6	48,1	4,25	0,95
12	Partilerin dini, etnik ve mezhepsel söylemleri oy tercihim üzerinde etkili olur.	482	38,4	12,0	8,7	18,9	22,0	2,74	1,63
13	İnançlarım ve siyasi görüşüm oy tercihimde etkili olur.	482	15,8	20,7	2,3	40,0	21,2	3,30	1,41
14	İçerisinde bulunduğum toplumun kültürel yapısı, dini inançları,	482	28,2	19,9	23,7	10,8	17,4	2,69	1,42

	mezhebi, etnik kökeni ve siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur.								
15	Siyasi partilerin adaylarının liyakatli olması halinde etnik kökenine bakmaksızın oy veririm.	482	5,6	16,0	9,8	21,0	47,7	3,89	1,30
16	Partimin gösterdiği adayın yetersiz olması durumunda oyumu farklı partiye kullanırım.	482	25,7	7,1	28,0	23,9	15,4	2,96	1,39
17	Ailemin siyasi görüşü oy tercihim üzerinde etkili olur.	482	55,1	15,1	13,3	8,1	8,4	1,72	1,05
18	Arkadaşlarımın siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur.	482	61,4	15,6	9,3	8,9	4,8	1,64	1,02
19	Oy kullanırken üyesi olduğum dernek, vakıf... gibi grupların siyasi tercihlerini göz önünde bulundururum.	482	59,1	14,7	10,8	5,8	9,5	1,91	1,33
20	Arkadaşlarım tarafından dışlanma korkusuyla oy tercihimi onların istekleri doğrultusunda değiştiririm.	482	7,9	9,1	1,2	11,6	4,1	1,63	1,20
21	Oy kullanırken mevcut iktidarın performansını göz önünde bulundururum.	482	5,6	2,9	1,7	34,2	55,6	4,31	1,04
22	Oy kullanırken partilerin geçmişteki iktidar performanslarını göz önünde bulundururum.	482	10,4	5,8	11,2	43,4	29,3	3,75	1,22
23	İçerisinde yaşadığım toplumun değerlerine ve inançlarına aykırı düşünce yapısına sahip partilere oy vermekten kaçınırım.	482	31,7	24,4	27,3	7,9	8,8	2,37	1,24
24	İçerisinde yaşadığım toplumda baskın olan siyasi düşünceye aykırı oy kullanmaktan kaçınırım.	482	60,6	17,0	8,1	4,8	9,5	1,51	0,90
25	Eğitim gördüğüm okulumdaki baskın siyasi düşünce oy tercihimde etkili olur.	482	75,7	13,1	2,5	4,8	3,9	1,32	0,74
26	Parti liderlerinin karizmatik oluşu oy tercihimde etkili olur.	482	51,5	12,9	12,0	13,3	10,4	2,18	1,43
27	Siyasi partilerin ahlaki değerlere sahip olması oy tercihimde etkili olur.	482	8,1	0,8	11,4	44,8	34,9	3,97	1,10
28	Siyasi partilerin gösterdikleri adaylar oy tercihimde etkili olur.	482	4,4	2,2	3,7	32,3	56,4	4,39	0,91

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların “Oy kullanırken ülke menfaatlerini ön planda tutarım” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum”a yakın olmakla beraber “katılıyorum” ($\bar{X} = 4,19$) düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Ülkemizde son yıllarda yaşanan gezi olayları, ekonomiyi çöktürmeye yönelik girişimler 15 Temmuz darbe girişimi ve diğer birtakım olaylar toplum bilincinin oluşmasını sağlamış ve özellikle Suriyeli sığınmacıların durumları başta olmak üzere ülkeleri olmayan

insanların yaşantıları, insanların ülke menfaatlerini daha fazla gözetmesini sağlamıştır. Bu durum araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Katılımcıların “Oy kullanırken kişisel menfaatlerimi ön planda tutarım” görüş maddesine “katılıyorum”a yakın olmakla beraber “kararsızım” ($\bar{X} = 3,19$) düzeyinde cevap verdikleri belirlenmiştir. Bireysel menfaatlerini ülkelerinin menfaatlerine tercih eden milletlerin yaşadıkları olumsuz durumlar ülkemiz başta olmak üzere birçok milletin ders çıkardığı birer örnek niteliği taşımış ve bireylerin kişisel menfaatlerini ikinci plana atmalarına neden olmuştur. Bu durum araştırmada elde edilen bu bulguyu destekler niteliktedir.

Yine Tablo 4.3 incelendiğinde “Siyasi partilerin ekonomik vaatleri, oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 3,61$); “Partilerin yaşadığım ile yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 3,59$); “Partilerin eğitime yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum”; “Partilerin sağlık alanındaki projeleri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum”a yakın olmakla beraber “katılıyorum” ($\bar{X} = 4,19$); “Partilerin enflasyon oranlarının düşürülmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X} = 4,37$); “Partilerin uluslararası ilişkilere yönelik politikaları oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 4,01$); “Partilerin teröre yönelik politikaları ve projeleri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine katılıyorum ($\bar{X} = 3,58$) düzeyinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Hızlı nüfus artışıyla birlikte eğitim ve sağlık hizmetlerinin önemi gün geçtikçe daha fazla artmaktadır. Son yıllarda şehir hastaneleri, evde bakım hizmetleri, tüm sağlık güvencelerinin SGK çatısında birleştirilmesi, ilaç alım uygulamalarındaki farklılıkların kaldırılması gibi birçok yenilik ülkemizde birçok insanın oy tercihi üzerinde etkili olmuştur. Yine derslik ve okul sayılarının arttırılması, öğretmen açığının gün geçtikçe yapılan atamalarla

azaltılması, taşınmalı eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi eğitim alanında yaşanan gelişmeler de birçok insanın oy tercihleri üzerinde önemli düzeyde etkili olmaktadır. Bireyler rahat bir hayat yaşayabilmek ve gereksinimlerini karşılayabilmek için yeterli bir ekonomik gelire sahip olmayı arzulamaktadır. Bu nedenle ekonomik vaatler ve enflasyon oranlarının düşürülmesi seçmen davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır. Ülkemizde son yıllarda görülen FETÖ, PKK, KCK, DAESH vb. terör örgütlerinin hain girişimleri sonucunda gerek sivil gerekse de askeri kayıplar verilmesi halkın büyük tepkilerini çekmiştir. Siyasi partilerin ve liderlerin, halkın hassasiyet gösterdiği önemli konulardan biri olan terör faaliyetlerine yönelik eylem ve söylemleri bireylerin oy tercihleri üzerinde hayati rol oynayan unsurlardan biridir. Bu durum araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Yine Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların “Sosyal medyada (Facebook, Twiteer, Instagram...) partilere yönelik gerçekleştirilen paylaşımlar oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kararsızım” a yakın olmakla birlikte “katılmıyorum” ($\bar{X} = 2,60$); “Parti ideolojileri oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X} = 4,25$); “Partilerin dini, etnik ve mezhepsel söylemleri oy tercihim üzerinde etkili olur” görüş maddesine “kararsızım” ($\bar{X} = 2,74$); “İnançlarım ve siyasi görüşüm oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kararsızım” ($\bar{X} = 3,30$); “İçerisinde bulunduğum toplumun kültürel yapısı, dini inançları, mezhebi, etnik kökeni ve siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur” görüş maddesine “kararsızım” ($\bar{X} = 2,69$) düzeyinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. İnsanlık tarihi boyunca insanların birçok eylemlerini ve düşüncelerini etkileyen din olgusu seçmenlerin siyasi tercihleri üzerinde de etkili olmaktadır. Ancak günümüzde siyasi partilerin ya da liderlerin oy kaygısı taşıyarak camiye gitmeleri, namaz kılmaları, ayet ve hadisler içeren birtakım söylemler kullanmaları halk tarafından olumlu karşılanmamakta ve samimiyet duygusu içermediği bilinmektedir. Siyasi partilerin ve liderlerin kullandıkları dini, mezhepsel ve etnik söylemler seçmen tarafından

samimi olarak algılanmadığı için oy tercihleri üzerinde geçmiş dönemlere oranla etkisini büyük oranda yitirmiştir. Bilim ve teknolojinin de gelişmesiyle birlikte kullanımı yaygınlaşan facebook, twiter, instagram... gibi birçok sosyal medya aracı siyasi partilerin ve liderlerin en büyük propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Siyasete ilgisi olmayan ya da hangi partiye oy vereceğine karar veremeyen seçmenlerin oy tercihlerinde siyasi partiler ya da liderlere yönelik sosyal medyada yer alan paylaşımlar etkili olabilmektedir. Ancak hangi partiye ya da lidere oy kullanacağını bilen ve siyaseti yakından takip eden bireyler için sosyal medyada yer alan paylaşımlar herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Bu durum araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Tablo 4.3 incelendiğinde “Siyasi partilerin adaylarının liyakatli olması halinde etnik kökenine bakmaksızın oy veririm” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 3,89$); “Partimin gösterdiği adayın yetersiz olması durumunda oyumu farklı partiye kullanırım” görüş maddesine “kararsızım” ($\bar{X} = 2,96$); “Ailemin siyasi görüşü oy tercihim üzerinde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,72$) “Arkadaşlarımın siyasi görüşü oy tercihim üzerinde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,64$); “Oy kullanırken üyesi olduğum dernek, vakıf..., gibi grupların siyasi tercihlerini göz önünde bulundururum” görüş maddesine “katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,91$); “Arkadaşlarım tarafından dışlanma korkusuyla oy tercihim onların istekleri doğrultusunda değiştiririm” görüş maddesine “kesinlikle katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,63$); “Oy kullanırken mevcut iktidarın performansını göz önünde bulundururum” görüş maddesine “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X} = 4,31$); “Oy kullanırken partilerin geçmişteki iktidar performanslarını göz önünde bulundururum” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 3,75$); “İçerisinde yaşadığım toplumun değerlerine ve inançlarına aykırı düşünce yapısına sahip partilere oy vermekten kaçınırım” görüş maddesine “katılmıyorum” ($\bar{X} = 2,37$);

“İçerisinde yaşadığım toplumda baskın olan siyasi düşünceye aykırı oy kullanmaktan kaçınırım” görüş maddesine “kesinlikle katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,51$); “Eğitim gördüğüm okulumdaki baskın siyasi düşünce oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “kesinlikle katılmıyorum” ($\bar{X} = 1,32$); “Parti liderlerinin karizmatik oluşu oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “katılmıyorum” ($\bar{X} = 2,18$); “Siyasi partilerin ahlaki değerlere sahip olması oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine “katılıyorum” ($\bar{X} = 3,97$) ve “Siyasi partilerin gösterdikleri adaylar oy tercihimde etkili olur” görüş maddesine ise “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X} = 4,39$) düzeyinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte tüm alanlarda olduğu gibi siyasi alanda da bilinçlenmiş ve kendine ait birtakım kriterlere dayanarak oy tercihlerini gerçekleştirmektedir. Geçmiş dönemlerde insanlar aile, arkadaş ve üyesi bulunduğu sosyal çevre tarafından desteklenen siyasi partilerden yana oy tercihlerini kullanırken günümüzde bireyler oy tercihlerini kendi kriterlerine göre gerçekleştirmektedir. Bireyler ailelerinin, arkadaşlarının ya da üyesi oldukları sosyal grupların siyasi düşüncelerine aykırı oy tercihlerinde bulunabilmektedir. Seçmenlerin bilinç düzeyleri arttıkça oy tercihleri üzerinde siyasi partilerin yanı sıra aynı zamanda adayların da özellikleri etkili olmaktadır. 24 Haziran genel seçimlerinde seçmenlerin oy tercihlerinde siyasi partilerin yanı sıra milletvekili adaylarının da etkili olduğu görülmüştür. Bu durum Elazığ ili seçim sonuçlarında açık bir şekilde görülmüştür. Toplamda 5 milletvekili olan Elazığ ilinde uzun yıllar sonra halk tarafından tanınan ve partisine yönelik de birtakım çıkışları bulunan Gürsel Erol, CHP’den milletvekili olarak seçilmiştir. Bu durum araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

24 Haziran Genel Seçimleri, AK Parti hükümetinin yanı sıra aynı zamanda Türkiye’deki parlamenter sistemin yapısı bakımından da önem arz etmektedir. 24 Haziran seçimleriyle birlikte 1876 yılından 24 Haziran 2018 yılına kadar yürürlükte bulunan parlamenter sistem değiştirilerek başkanlık sistemine geçilmiştir. 24 Haziran seçimleri siyasi partilerin ittifak kurarak seçmenin karşısına çıktığı ilk seçim olma

niteliği taşıması bakımından da geçmiş dönemlerdeki seçimlerden farklılaşmaktadır. Siyasi partilerin ittifak kurmaları, seçim barajı uygulamasıyla karşı karşıya kalmalarını da önlemiştir. Böylece milli iradenin sandığa yansımaları söylenen seçim barajı tartışmalarının da ortaya çıkmasını engellemiştir. Farklı ideolojik yapılara sahip siyasi partilerin ortak bir payda altında birleşmesi, farklı ideolojilere sahip seçmenlerin de aynı çatı altında birleşmelerini sağlamıştır. AK Parti ve MHP'nin kurduğu cumhur ittifakı yenilikçi ve dinamik bir seçim propagandası yürüterek kalkınma, refah, adalet ve özgürlük söylemleri kullanmış ve seçmenin gönlünde yer edinmiştir. Bu durum AK Parti'ye ve Cumhur İttifakına 24 Haziran seçimlerinde başarıyı getirmiştir. Diğer yandan CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi ve HDP'nin birlikteliğiyle kurulan Millet İttifakı tarafında ise beklenen başarı sağlanamamıştır.

CHP'nin terör örgütüyle yakın olarak bilinen HDP ile işbirliğine girmesi parti tabanında bir rahatsızlık oluşturmuş ve ciddi oy kayıpları yaşanmıştır. 24 Haziran seçimlerinde Erdoğan karşıtı bir propaganda yürüten CHP ve Millet İttifakı, cumhurbaşkanı adayı olarak Abdullah GÜL'ü aday göstermek için çalışmalar yürüterek Cumhur ittifakını hezimete uğratmak için çalışmalar yürütmüşlerdir. Laiklik ideolojisine sahip CHP, Saadet Partisi'ni de yanına alarak muhafazakâr seçmenin oylarını, HDP ile işbirliği yaparak Kürt seçmenin oylarını almayı hedeflemiştir. Özellikle CHP'nin "Her evden 1 Oy İnce'ye 1 Oy HDP'ye" sloganı milliyetçi muhafazakâr kesimin tepkisine yol açmış ve CHP seçmeninin oylarının büyük bir bölümünün HDP'ye kaymasına ve 24 Haziran seçimlerinde HDP'nin oylarında yaklaşık olarak 3 puanlık bir artışın gerçekleşmesine neden olmuştur. 24 Haziran seçimleri seçmenin siyasi partilere değil ideolojilere oy kullandığı ve seçmenin ülke menfaatlerini ön planda tutarak siyasi tercihlerini gerçekleştirdiği bir seçim olduğunu söylemek mümkündür.

4.4. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Katılımcıların cinsiyetleri ile siyasi tercihleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen t testi sonuçlarına göre cinsiyet ile siyasi tercihler arasında bazı maddelerde $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür.

Katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların cinsiyet değişkenine ilişkin dağılımları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Madde No	Kadın			Erkek			t	P
	N	\bar{x}	Ss	n	\bar{x}	Ss		
1	220	4,20	1,09	262	4,17	1,29	0,269	0,788
2	220	2,98	1,56	262	3,37	1,39	-2,887	0,004*
3	220	3,59	1,19	262	3,63	1,13	-0,394	0,694
4	220	3,72	1,46	262	3,85	1,36	0,639	0,761
5	220	4,17	1,16	262	4,51	0,72	-3,944	0,000*
6	220	4,03	1,16	262	4,32	0,86	-3,154	0,000*
7	220	4,11	1,15	262	4,58	0,64	-5,537	0,000*
8	220	4,15	1,19	262	3,90	1,16	1,781	0,212
9	220	3,65	1,34	262	3,51	1,32	1,173	0,241
10	220	2,37	1,16	262	2,80	1,35	-0,994	0,482
11	220	4,07	1,06	262	4,40	0,83	-3,776	0,000*
12	220	2,92	1,63	262	2,58	1,61	1,559	0,294
13	220	3,27	1,56	262	3,32	1,27	-0,335	0,738
14	220	2,67	1,35	262	2,70	1,49	-0,284	0,776
15	220	3,83	1,35	262	3,94	1,26	-0,928	0,354
16	220	3,12	1,46	262	2,82	1,32	0,996	0,281
17	220	1,40	0,80	262	2,11	1,16	-1,388	0,332
18	220	1,31	0,73	262	1,91	1,14	-1,252	0,367
19	220	1,98	1,41	262	1,86	1,26	1,004	0,316
20	220	1,69	1,25	262	1,58	1,16	1,108	0,341
21	220	4,12	1,17	262	4,47	0,89	-2,065	0,039*
22	220	3,62	1,19	262	3,85	1,25	-1,084	0,332
23	220	2,10	1,12	262	2,60	1,30	-1,417	0,091
24	220	1,33	0,65	262	1,67	1,05	-1,244	0,195
25	220	1,20	0,40	262	1,41	0,93	-1,151	0,209
26	220	1,98	1,22	262	2,34	1,57	-1,017	0,261
27	220	3,82	1,28	262	4,10	0,91	-1,817	0,652
28	220	4,30	1,11	262	4,46	0,70	-1,716	0,713

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet değişkenine göre oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara yönelik görüşlerinin olduğu Tablo 4 incelendiğinde, yapılan t testi sonucunda 2, 5, 6, 7 11 ve 21. maddeler olmak üzere toplam 6 maddede $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise cinsiyet

değişkenine göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığı yapılan t testi sonucunda belirlenmiştir.

Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre oy kullanırken kişisel menfaatlerini ön planda tutarım görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -2,887; p < 0,05$). Ataerkil toplum yapısına sahip toplumumuzda kadınlar gerek evlilik gerekse de aile yaşantılarında fedakârlık gösteren ve kişisel çıkarlarını göz ardı edebilen bir yapıya sahiptirler. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yaşayan kadınlarda bu durum daha fazla hissedilmektedir. Erkek çocuklarının toplumumuzda daha fazla şımartılması ve bazı aileler tarafından erkek çocuklarının olumlu ya da olumsuz yönde hiçbir sınırlama ile karşı karşıya kalmamaları bazı erkek bireylerin ego düzeylerinin yüksek olmasına neden olmuştur. Toplumumuzda aile reisi olan erkekler evlerinin geçimlerini üstlenmeleri nedeniyle çalışma şartları, sosyal haklar ve ekonomik şartlar gibi birtakım kişisel menfaatlerini bayan katılımcılara göre daha göz önünde bulundurdıkları söylenebilir.

Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların eğitime yönelik projelerini önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,994; p < 0,05$). Katılımcıların ilk defa oy kullanan bireyler oldukları göz önünde bulundurulduğunda büyük bir bölümünün farklı eğitim kademelerinde öğrenci olduklarını söylemek mümkündür. Öğrencilerin bir bölümü hayatlarının dönüm noktası olan üniversite sınavlarına hazırlanan bireyler olup üniversiteye giriş şartlarının iyileştirilmesine yönelik birtakım beklentilere sahiplerdir. Yine üniversiteye devam eden öğrenciler de öğrenim gördükleri bölümden mezun olduktan sonra kendilerine istihdam alanı oluşturulması ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması birtakım beklentilere sahip olabilmektedir. Ataerkil bir yapıya sahip olan toplumumuzda ailelerin erkek çocukların eğitimlerine daha fazla önem vermeleri ve mezun olduktan sonra bir işe başlamaları beklentileri, erkek bireyler üzerinde bir baskının ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir. Doğu Anadolu'nun kırsal bölgelerinde hâlâ varlığını sürdüren bir inanış olan kız çocuklarının okutulmaması, evlendikten sonra bakımının kocası

tarafından karşılanması inancı bayan bireylerde erkeklere oranla nispeten daha az bir baskı oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durumun erkek bireylerin oy tercihlerinde eğitime yönelik projeleri daha fazla göz önünde bulundurmalarına neden olduğu söylenebilir.

Yine Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların sağlık alanındaki projelerini önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,154; p < 0,05$). Bireylerin sağlık hizmetlerine daha kolay bir şekilde ulaşabilmeleri, tedavi ve ilaç giderlerinin daha uygun seviyelere çekilmesi, hastanelerdeki işlemlerin daha hızlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesi... gibi sağlık hizmetleri genç-yaşlı, kadın-erkek, memur-işçi ayrımı olmaksızın toplumun tüm kesimini yakından ilgilendiren önemli konulardan biridir. Günümüzde yapılan şehir hastaneleri, evde bakım hizmetleri, hızlı ve geniş ulaşım ağına sahip ambulans hizmetleri, doktor eksikliklerinin giderilmesi, ilaç ve tedavi giderlerinin uygun olması gibi birtakım politikalar toplumun birçok kesiminin takdirini kazanmış uygulamalardan bazılarıdır. Yine erkek bireylerin eş, çocuk, anne, baba ve kardeş gibi hastalarına refakat etmeleri, ailenin reisi konumundaki babanın sağlık harcamalarını gerçekleştirmeleri gibi durumlar erkek bireylerin bayan bireylere oranla bu görüşü daha fazla benimsemelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların sağlık alanındaki projelerini önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -5,537; p < 0,05$). Son yıllarda dünya genelinde yaşanan hızlı nüfus artışı, tüketimi arttırmış ve bu durum da yaşam koşullarının her geçen gün zorlaşmasına neden olmuştur. Ülkemizde bireylerin en çok şikâyet ettiği konulardan biri de işsizlik ve yüksek enflasyon oranlarıdır. Halk arasında hayat pahalılığı olarak nitelendirilen yüksek enflasyon oranları bireylerin yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Toplumumuzda evin geçimini erkek bireylerin üstlenmesinin, siyasi partilerin istihdamı artırma ve enflasyon oranlarını düşürmeye yönelik projelerin daha fazla benimsemesinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre parti ideolojileri oy tercihinde etkili olur görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,776; p < 0,05$). Bireyler belli bir ideolojiye sahip olabildikleri gibi siyasi partilerin de belli ideolojileri vardır. Ülkemizde faaliyet gösteren siyasi partiler ve liderlerin de milliyetçilik, muhafazakâr demokrat, liberal, laik, Kürt milliyetçiliği gibi birtakım ideolojileri bulunmaktadır. Erkek bireylerin siyaseti daha yakından takip etmesi siyasi partilerin ideolojilerini daha fazla önemsemeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre oy kullanırken mevcut iktidarın performansını göz önünde bulundururum görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -2,065; p < 0,05$). Siyasi partilerin ve liderlerin iktidar döneminde gerçekleştirdikleri projeler ve eylemler seçmenin zihninde silinmeyen izler bırakmaktadır. Erkek bireyler, kadınlara oranla siyaseti ve siyasi olayları daha yakından takip etmeleri siyasi parti ve liderler hakkında daha detaylı bilgilere sahip olmasını sağlamaktadır. Bu durum araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

24 Haziran seçimleri Millet İttifakı ve Erdoğan'ın zaferiyle sonuçlanmış Türkiye tarihindeki önemli seçimlerden biridir. Farklı ideolojilere sahip siyasi partiler bir araya gelerek toplumun her kesiminden oy almayı ve oy oranlarını arttırmayı amaçlamıştır. Erkek katılımcıların 24 Haziran seçimlerinde kurulan ittifaklardan, kadın katılımcılara oranla daha fazla etkilendikleri yapılan istatistiksel analiz neticesinde tespit edilmiştir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler siyasete ve siyasi partilere ilişkin daha fazla içeriğe ulaşma imkânına sahip olmuş ve bu durum genç seçmenlerin siyasi katılımlarını artırmıştır. Özellikle siyasi partilerin ve liderlerin geçmiş yıllardaki iktidar performansları, kullandıkları söylemler ile iktidarlığı dönemindeki söylemlerinin uyuşup uyuşmadığı gibi unsurlar genç seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olmaktadır. Kadınlara oranla siyaseti daha yakından takip eden erkekler, siyasi tercihlerinde parti ideolojilerini, iktidar dönemindeki performanslarını ve liderlerin karakter özelliklerini daha fazla göz önünde bulundurdıkları söylenebilir.

4.5. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaş değişkenine ilişkin dağılımları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaş değişkenine göre dağılımı

Madde No	18-20 Yaş (a) (n=247)		21-23 Yaş (b) (n=152)		24 Yaş ve üzeri (c) (n=83)		Varyans		Fark Olan Gruplar (LSD)
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	F	P	
1	4,29	0,91	3,84	1,56	4,53	1,06	7,401	0,000*	a-b; a-c
2	3,08	1,24	2,88	1,72	4,08	1,33	13,608	0,000*	a-c; b-c
3	3,44	1,19	3,51	1,12	4,35	0,80	14,435	0,000*	a-c; b-c
4	3,57	1,40	3,46	1,57	4,26	0,98	9,189	0,000*	a-c; b-c
5	4,38	0,87	4,18	1,19	4,60	0,60	0,146	0,912	
6	4,11	0,92	4,06	1,26	4,67	0,58	1,513	0,217	
7	4,42	0,82	4,18	1,21	4,54	0,61	0,241	0,878	
8	4,19	0,89	3,64	1,52	4,14	1,06	0,896	0,434	
9	3,94	1,07	3,37	1,51	2,87	1,33	16,366	0,000*	a-b; a-c
10	2,87	1,30	2,16	1,15	2,60	1,21	11,268	0,000*	a-b; a-c
11	4,31	0,88	4,14	1,14	4,26	0,75	1,528	0,161	
12	3,10	1,66	2,36	1,62	2,32	1,25	1,571	0,193	
13	3,29	1,31	2,87	1,54	4,07	1,06	14,337	0,000*	a-c; b-c
14	2,52	1,23	2,38	1,42	3,76	1,49	21,377	0,000*	a-c; b-c
15	3,80	1,30	3,71	1,43	4,46	0,87	1,365	0,265	
16	3,10	1,30	3,08	1,62	2,29	0,97	0,738	0,512	
17	1,81	1,14	1,42	0,84	2,00	1,01	0,856	0,495	
18	1,60	1,05	1,38	0,82	2,23	1,05	14,044	0,000*	a-c; b-c
19	1,78	1,14	1,83	1,36	2,47	1,67	1,119	0,341	
20	1,38	0,93	1,50	1,02	2,58	1,66	27,834	0,000*	a-c; b-c
21	4,34	1,07	4,17	1,18	4,51	0,50	1,579	0,188	
22	4,01	1,10	3,54	1,18	3,34	1,46	0,851	0,466	
23	2,46	1,49	2,30	0,97	2,23	0,79	0,488	0,691	
24	1,42	0,81	1,57	0,98	1,68	0,99	0,561	0,641	
25	1,19	0,42	1,45	0,94	1,46	0,97	0,887	0,446	
26	2,63	1,59	1,63	1,05	1,80	1,03	20,694	0,000*	a-b; a-c
27	3,83	1,08	3,95	1,27	4,42	0,62	0,769	0,471	
28	4,31	0,86	4,45	1,13	4,53	0,50			

p<0,05

Tablo 4.5 incelendiğinde, yapılan varyans analizi sonucunda 1 2, 3, 4, 9 10 13 14 18 20 ve 26. maddeler olmak üzere toplam 11 maddede $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Katılımcıların diğer maddelere verdikleri cevapların ise yaş değişkenine göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.5 incelendiğinde, “Oy kullanırken ülke menfaatlerini ön planda tutarım” (1. madde), “Oy kullanırken kişisel menfaatlerimi ön planda tutarım” (2. Madde), “Siyasi partilerin ekonomik vaatleri, oy tercihimde etkili olur” (3. Madde), “Partilerin yaşadığım ile yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur” (4 Madde), “Partilerin teröre yönelik politikaları ve projeleri oy tercihimde etkili olur” (9. Madde), “Sosyal medyada (Facebook, Twiteer, Instagram...) partilere yönelik gerçekleştirilen paylaşımlar oy tercihimde etkili olur” (10. Madde), “Arkadaşlarımın siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur” (18. Madde), “Arkadaşlarım tarafından dışlanma korkusuyla oy tercihim onların istekleri doğrultusunda değiştiririm” (20. Madde) ve “Parti liderlerinin karizmatik oluşu oy tercihimde etkili olur” (26. Madde) önermeleri ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan Post Hoc (LSD) testinin sonuçlarına göre yaş değişkeni ile $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık gösteren 2, 3, 4 13 14 18 ve 20 önermelerinin en fazla 24 yaş ve üzeri yaş grubu, en düşük ise 18-20 yaş grubu tarafından benimsendiği görülmektedir. Ayrıca ilgili önermelerin benimsenme düzeylerinin yaş ile doğru orantılı olarak arttığı yapılan istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bir diğer önemli bulgu olarak dikkat çekmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde 24 ve üzeri yaş grubunda yer alan bireyler üniversite son sınıfta öğrenim gören ya da mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu grupta yer alan bireyler okuldan mezun olduktan sonra ekonomik gelir elde edebilecekleri bir iş bulabilme, atanabilme, evlenme ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilme gibi gereksinimleri olan bireylerdir. Bu sebepten dolayı bu bireyler oy tercihlerini kişisel menfaatlerine ve ekonomiye yönelik güçlü projelere sahip olan siyasi partiler ve liderlerden yana kullandıkları söylenebilir. İllere yapılan yatırımlar ve istihdam alanlarının

genişletilmesi halkın yaşam kalitesini ve iş imkânlarını arttırmaktadır. 24 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan bireylerin yaşadıkları illere yönelik projelerle istihdam alanlarının oluşturulmasını ve hayat kalitelerinin arttırılması beklentileri oy tercihleri üzerinde etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Bireyler üyesi buldukları toplum, dernek ve arkadaş gruplarından soyutlanmamak için bu grupların fikir ve ideolojilerine aykırı ideolojilere sahip siyasi parti ve liderleri desteklemekten çekinebilmektedir. Öğrenciler ders yoğunluklarından dolayı siyaseti ileri yaş grupları kadar yakından takip etmelerini önleyebilmektedir. 24 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan bireyler genellikle belli bir meslek grubuna dahil oldukları ve okullardan mezun oldukları için daha alt yaş grubunda yer alan bireylere oranla siyaseti yakından takip edebilecek daha fazla zamana sahip olabilmektedir. Bu nedenle ileri yaş gruplarında siyasi düşünceler ve ideolojiler daha fazla benimsenir ve hatta bazı durumlarda yakın arkadaşlar karşıt siyasi ideolojilere sahip oldukları için arkadaşlıklarını bitirebilme noktalarına gelebilmektedir. Bireyler bu sebepten bireyler, ait oldukları arkadaş grubu, dernek ve toplumun inanç ve değerlerine aykırı siyasi parti ya da liderler doğrultusunda oy kullanmaktan çekinebildiklerini söylemek mümkündür.

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre yaş değişkeni ile $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık gösteren 9 10 ve 26 önermelerinin en fazla 18-20 yaş grubu, en düşük ise 24 yaş ve üzeri yaş grubu tarafından benimsendiği görülmektedir. Ayrıca ilgili önermelerin benimsenme düzeylerinin yaşa bağlı olarak azaldığı yapılan istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bir diğer önemli bulgu olarak dikkat çekmektedir. 18-20 yaş grubunda yer alan bireyler teknolojik gelişmeleri ve sosyal medyayı ilerleyen yaş gruplarına oranla daha fazla kullanmaktadır. Bu sebepten dolayı sosyal medyada yer alan algısal paylaşımlar bu yaş grubunda yer alan bireylerin ideolojilerini ve fikirlerini etkileyebildiğini söylemek mümkündür.

AK Parti döneminde ülke ekonomisinde yaşanan gelişmeler, genç girişimcileri destekleme projeleri, genç çiftçi destekleme projeleri, faizsiz ve uzun vadeli iş kurma kredileri verilmesi ve gençlik projelerinin desteklenmesi gibi unsurlar genç katılımcıların AK Parti'ye olan ilgilerini arttırmaktadır. Yine üniversite

sayılarının artırılması ile gençlerin yükseköğrenim görmelerinin kolaylaştırılması, öğrenim kredilerinin ve bursların artırılması, gençlerin sosyal faaliyetlerde bulunabilecekleri alanların artırılması gibi projeler de AK Parti'nin gençlere yönelik projelerinden bazıları olup genç seçmenlerin desteklerini toplamalarında etkili olduğu söylenebilir. Muhalefet partilerinin izlediği ayrıştırıcı ve bölücü politikalar, ülkenin en hassas olduğu konuların başında gelen teröre yönelik izlediği politikalar da gençlerin siyasi tercihleri üzerinde etkili olmuştur. Özellikle CHP'nin 24 Haziran seçimlerinde PKK'ya yakınlığıyla bilinen HDP ile ittifak kurmaları gençlerin tepkisini çekmiş ve bu durum oy oranının azalmasına neden olmuştur. Özetle genç seçmenlerin siyasi partilerin istihdam, eğitim, sağlık ve terör konusundaki projelerini önemsedikleri ve siyasi tercihlerini bu alanda kullandıkları söylenebilir.

4.6. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Tablo 4.6. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların eğitim durumu değişkenine göre dağılımı

Madde No	İlköğretim (a) (n=104)		Lise (b) (n=115)		Üniversite (c) (n=251)		Lisansüstü (d) (n=12)		Varyans		Fark Olan Gruplar (LSD)
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	F	p	
1	4,51	0,65	4,20	1,23	4,01	1,34	4,44	0,52	4,871	0,001*	a-b; a-c; a-d
2	2,55	1,43	3,24	1,48	3,33	1,40	3,73	1,05	6,713	0,000*	a-d; b-d; c-d
3	3,62	0,97	3,88	1,03	3,44	1,27	3,58	0,51	1,557	0,122	
4	3,38	1,52	3,54	1,44	3,63	1,40	3,37	0,87	1,488	0,164	
5	4,29	0,83	4,31	0,97	4,37	1,02	4,39	1,08	1,018	0,396	
6	4,25	0,85	4,26	1,02	4,29	1,06	4,24	0,78	0,817	0,641	
7	4,33	0,84	4,25	0,96	4,41	0,97	4,44	0,91	2,003	0,93	
8	4,14	0,91	3,95	1,23	3,96	1,27	4,58	0,51	1,210	0,305	
9	3,21	0,98	3,16	1,32	3,61	1,40	3,25	1,54	1,421	0,294	
10	2,76	1,12	2,49	1,32	2,60	1,35	2,33	0,65	1,043	0,385	
11	4,34	0,75	4,20	0,94	4,24	1,04	4,22	0,83	1,058	0,376	
12	2,63	1,80	2,46	1,57	2,94	1,58	2,56	1,02	1,254	0,193	
13	3,83	1,38	3,65	1,36	3,30	1,39	3,75	1,54	1,622	0,128	
14	3,27	1,40	3,30	1,44	3,64	1,34	3,33	1,05	1,152	0,395	
15	3,91	1,29	4,05	1,22	3,75	1,35	4,18	1,02	1,759	0,109	
16	3,32	1,27	2,81	1,40	2,87	1,45	3,05	1,11	2,103	0,068	
17	1,34	0,80	2,02	1,20	1,77	1,04	1,68	0,82	1,874	0,096	
18	1,47	0,96	2,02	1,14	1,53	0,97	1,58	0,51	1,749	0,117	
19	1,62	1,15	2,05	1,44	1,90	1,26	3,33	1,05	1,682	0,154	
20	1,40	1,03	1,97	1,32	1,48	1,06	3,33	1,16	10,999	0,000*	a-d; b-d; c-d
21	4,51	0,52	4,20	1,15	4,28	1,13	4,58	0,51	2,039	0,061	
22	4,01	0,73	3,57	1,36	3,81	1,24	2,25	1,54	8,059	0,000*	a-b; a-c; a-d
23	2,18	1,10	2,53	0,95	2,44	1,39	2,12	0,92	1,298	0,344	
24	1,20	0,58	1,57	0,96	1,61	0,97	1,58	0,51	1,867	0,102	
25	1,04	0,32	1,52	0,93	1,35	0,75	1,08	0,66	1,696	0,129	
26	2,05	1,39	1,74	1,22	2,41	1,48	2,25	1,54	1,956	0,107	
27	4,17	0,61	4,06	1,02	3,82	1,28	4,58	0,51	1,789	0,119	
28	4,68	0,50	4,52	0,89	4,48	1,02	4,39	0,98	1,288	0,195	

p<0,05

Tablo 4.6 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi sonucunda 1 2 20 ve 22. maddeler olmak üzere toplam 4 maddede $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Katılımcıların diğer maddelere verdikleri cevapların ise eğitim durumu değişkenine göre $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.6 incelendiğinde, “Oy kullanırken ülke menfaatlerini ön planda tutarım” (1. madde), “Oy kullanırken kişisel menfaatlerimi ön planda tutarım” (2. Madde), “Arkadaşlarım tarafından dışlanma korkusuyla oy tercihim onların istekleri doğrultusunda değiştiririm” (20. Madde) ve “Oy kullanırken partilerin geçmişteki iktidar performanslarını göz önünde bulundururum” (22. Madde) önermeleri ile katılımcıların eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan Post Hoc (LSD) testinin sonuçlarına göre eğitim durumu değişkeni ile $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık gösteren 1 ve 22 önermelerinin en fazla ilköğretim mezunu, en düşük ise lisansüstü mezunu bireyler tarafından benimsendiği görülmektedir. Ayrıca ilgili önermelerin benimsenme düzeylerinin eğitim düzeyi ne bağlı olarak azaldığı yapılan istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bir diğer önemli bulgu olarak dikkat çekmektedir. İlköğretim mezunu bireylerin genellikle özel sektörde ve serbest piyasada uzun çalışma saatleri ve ağır çalışma şartları altında çalışmaları bu bireylerin siyasetle ilgili gelişmeleri takip etmelerini zorlaştırmaları bu bireylerin siyasete yönelik kişisel beklentilerini kısıtladığını, ülke menfaatlerinin gözetilmesinin bu bireylerin oy tercihleri üzerinde etkili olan tek unsur olmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan Post Hoc (LSD) testi sonucunda elde edilen bulgulara göre eğitim durumu değişkeni ile $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık gösteren 2 ve 20 önermelerinin en fazla lisansüstü mezunu, en düşük ise ilköğretim mezunu bireyler tarafından benimsendiği görülmektedir. Lisansüstü mezunu bireylerin eğitim süreci sonucunda atanabilme, görevde yükselme, ekonomik gelir düzeylerinin artırılması gibi birtakım kişisel menfaatlerine yönelik beklentilerinin olması araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Bu nedenden dolayı lisansüstü mezunu

bireylerin kişisel menfaatlerinin oy tercihlerinde daha fazla etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Ülkemizde üniversite öğrencilerinin mezun olduktan sonra karşılaştıkları en büyük problemlerden biri de KPSS sınavı ve mezun oldukları alanlardan bir iş bulabilmeleridir. Bu durum siyasi partilerin iş ve istihdam alanları üzerindeki projelerinin gençler tarafından daha fazla önemsenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle siyasi partiler ve liderler seçim meydanlarında genç seçmenlerin desteğini alabilmek için istihdam alanındaki projelerini belirtmektedir. AK Parti'nin iktidara geldiği günden itibaren öğretmen atamaları başta olmak üzere kamuya birçok alanda personel ataması gerçekleştirmiştir. Gençlerin eğitim durumlarına bağlı olarak artış gösteren kamuda işe girme beklentileri, aynı şekilde siyasi tercihleri üzerinde de etkili olmaktadır. Sosyal medya ve interneti ileriki yaş gruplarına göre daha sık kullanan gençler, siyasi partilerin iktidarlığı dönemlerindeki istihdam çalışmalarına ait bilgilere kolaylıkla ulaşabilmekte ve siyasi tercihlerini bu doğrultuda kullanabilmektedir. AK Parti'nin istihdam alanına yönelik çalışmaları kendini 24 Haziran Genel Seçimlerindeki sonuçlarda kendini göstermiştir. Erdoğan, seçim meydanlarında gençlerin girişimciliğe yönelmelerini, kamudaki istihdam ihtiyacının gençlerin tamamına istihdam sağlayabilecek kadar fazla olmadığını bildirmesi, gençlerin partiye olan inançlarını artırmıştır. KOSGEB, TÜBİTAK gibi kurumlar gençlerin girişimcilik projelerine finansal destek sağlamaları da gençlerin kendilerini ticari alanda göstermelerinde ve gençlerin mevcut iktidara olan güvenlerini arttırmada etkili olmuştur.

4.7. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Dağılımı

Tablo 4.7. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaşanılan yer değişkenine göre dağılımı

Madde No	İzmir			Elazığ			T	P
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	Ss		
1	255	4,11	1,28	226	4,28	1,10	-1,539	0,425
2	255	2,93	1,38	226	3,07	1,54	-1,052	0,634
3	255	3,32	1,28	226	3,94	0,90	-6,011	0,000*
4	255	3,50	1,40	226	3,68	1,47	-1,340	0,181
5	255	4,35	1,10	226	4,36	0,78	-0,112	0,911
6	255	4,05	1,16	226	4,34	0,81	-3,095	0,002*
7	255	4,39	1,06	226	4,34	0,77	0,554	0,580
8	255	4,01	1,28	226	4,00	1,06	0,140	0,889
9	255	3,21	1,18	226	3,10	1,34	1,890	0,121
10	255	2,60	1,39	226	2,59	1,14	0,089	0,929
11	255	4,11	1,17	226	4,40	0,61	-3,266	0,001*
12	255	2,83	1,59	226	2,62	1,66	1,421	0,156
13	255	3,46	1,39	226	3,55	1,39	1,218	0,228
14	255	3,03	1,20	226	3,09	1,55	0,285	0,779
15	255	3,94	1,38	226	4,05	1,19	-1,393	0,210
16	255	3,08	1,39	226	2,97	1,38	1,069	0,232
17	255	1,63	1,10	226	1,60	0,97	0,411	0,678
18	255	1,57	1,00	226	1,71	1,04	-1,452	0,247
19	255	1,76	1,00	226	1,89	1,61	1,702	0,179
20	255	1,36	0,85	226	1,52	1,44	0,991	0,494
21	255	4,07	1,30	226	4,18	0,53	-1,443	0,172
22	255	3,81	1,21	226	3,67	1,24	1,310	0,191
23	255	2,24	1,48	226	2,18	0,87	1,401	0,187
24	255	1,58	0,93	226	1,43	0,86	1,723	0,086
25	255	1,33	0,66	226	1,30	0,82	0,413	0,680
26	255	2,01	1,52	226	1,82	1,24	1,159	0,256
27	255	3,65	1,32	226	4,33	0,62	-7,020	0,000*
28	255	4,18	1,12	226	4,63	0,49	-5,629	0,000*

Araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları yer değişkenine göre oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara yönelik görüşlerinin olduğu Tablo 4.7 incelendiğinde, yapılan t testi sonucunda 3, 6 11 27 ve 28. maddeler olmak üzere toplam 5 maddede $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise

yaşadıkları yer değişkenine göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığı yapılan t testi sonucunda belirlenmiştir.

Tablo 4.7 incelendiğinde Elazığ'da yaşayan katılımcıların İzmir'de yaşayan katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ekonomik vaatlerini önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -6,011$; $p < 0,05$). İzmir uzun yıllar boyunca Mustafa Kemal Atatürk'ün partisi CHP'ye oy verdiği için CHP'nin kalesi olarak nitelendirilmektedir. İzmir halkı her ne koşulda olursa olsun Mustafa Kemal'e bağlılıklarından dolayı ağırlıklı olarak CHP yönünde oy tercihlerini kullanmaktadır. Gerek yerel gerekse de genel seçimlerde gösterilen adayların kimliği, geçmiş dönemlerdeki icraatları, hizmet politikaları ve seçim vaatleri her ne olursa olsun İzmir halkı CHP'ye oy vermekten vazgeçmemişlerdir. Elazığ halkı ise İzmir'e göre daha farklı siyasi görüşe sahip bireylerden oluşmaktadır. Bingöl, Tunceli, Muş, Diyarbakır gibi Doğu ve Güneydoğu illerinden yoğun bir şekilde göç alan Elazığ'da yaşayan bireyler ise gösterilen adayın kimliğine, siyasi partilerin ve liderlerin iktidar dönemlerindeki performanslarına ve seçim vaatlerine göre oy tercihlerini farklı parti ve liderlerden yana kullanabilmektedir. Bu durum araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Tablo 4.7 incelendiğinde Elazığ'da yaşayan katılımcıların İzmir'de yaşayan katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların sağlık alanına yönelik projelerini önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,095$; $p < 0,05$). Sağlık alanında yaşanan gelişmeler ülke genelinde tüm insanları olduğu gibi Elazığ'da yaşayan bireyleri de yakından ilgilendiren konulardan biridir. Elazığ ilinde hizmet veren hastaneler Tunceli, Bingöl, Muş gibi Doğu illerindeki hastalara da hizmet verdiği için dolayısıyla yoğun olmaktadır. Bu durum Elazığ'da yaşayan insanların sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamalarına neden olmaktadır. Ancak son dönemlerde mevcut iktidarın şehir hastaneleri projeleri, merkezi hastane randevu sistemleri, sağlık güvencesi ayrımı olmaksızın herkesin sağlık hizmetlerinden eşit ve kolay bir şekilde yararlanabilmesi gibi sağlık alanında gerçekleştirdikleri reformlar insanların daha kolay ve hızlı bir şekilde sağlık

hizmetlerine erişebilmelerini sağlamaktadır. Bu durum araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Yine Tablo 4.7 incelendiğinde Elazığ'da yaşayan katılımcıların İzmir'de yaşayan katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların sahip oldukları ideolojileri önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,266; p < 0,05$). İzmir'de yaşayan insanların büyük bir bölümü sol görüşe sahip bireyler olup gerek yerel gerekse de genel seçimlerde CHP'ye vermektedir. Elazığ ili Doğu ve Güneydoğu illerinden yoğun bir şekilde göç alan bir il olup, halkı birçok farklı ideolojiye sahip bireylerden oluşmaktadır. Bu durumun bireylerin oy tercihlerinde siyasi partilerin veya liderlerin ideolojilerini önemsemelerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.7 incelendiğinde Elazığ'da yaşayan katılımcıların İzmir'de yaşayan katılımcılara göre oy kullanırken siyasi partilerin ya da adayların ahlaki değerlere sahip olmalarını önemserim görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -7,020; p < 0,05$). Anadolu'nun tüm illerinde olduğu gibi Elazığ'da yaşayan bireyler de değer ve inançlarına sahip bireylerdir. Elazığ halkı hâlâ inanç ve değerlerine bağlı bir hayat sürmekte, örf ve adetlerini yaşamaktadır. Bu durumun Elazığ'da yaşayan bireylerin oy tercihlerinde siyasi partilerin ve liderlerin ahlâki değerlere sahip olmalarını önemsemelerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.7 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre parti ideolojileri oy tercihinde etkili olur görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,776; p < 0,05$). Bireyler belli bir ideolojiye sahip olabildikleri gibi siyasi partilerin de belli ideolojileri vardır. Ülkemizde faaliyet gösteren siyasi partiler ve liderlerin de milliyetçilik, muhafazakâr demokrat, liberal, laik, Kürt milliyetçiliği gibi birtakım ideolojileri bulunmaktadır. Erkek bireylerin siyaseti daha yakından takip etmesi siyasi partilerin ideolojilerini daha fazla önemsemeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.7 incelendiğinde Elazığ'da yaşayan katılımcıların İzmir'de yaşayan katılımcılara göre oy kullanırken partilerin gösterdikleri adayları önemserim

görüşünü daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -5,629$; $p < 0,05$). İzmir Türkiye'nin büyük ve kalabalık şehirlerinden birini oluşturmaktadır. Bu durum insanların birbirlerini yakından tanımalarını ya da birbirleri haklarında detaylı bilgilere sahip olmalarını zorlaştırmaktadır. Bu sebepten dolayı İzmir halkının oy tercihlerinde adayların özelliklerinden daha çok siyasi partilerin ideolojileri ve özellikleri etkili olmaktadır. Elazığ ili küçük bir il olduğundan dolayı insanlar birbirlerini yakından tanımakta ya da dolaylı olarak tanıdıkları vasıtasıyla adaylar hakkında yakından bilgi sahibi olma imkânı bulabilmektedir. Elazığ'da yaşayan bireyler siyasi partilerin aday gösterdikleri kişilerin geçmişi ve aile yaşantısı hakkında kolayca bilgi sahibi olabilmektedir. Bu durumun Elazığ halkının oy kullanırken siyasi partilerin sahip oldukları ideoloji ve özelliklerin yanı sıra aynı zamanda adayların da ideoloji ve özelliklerini göz önünde bulundurmalarında etkili olduğu söylenebilir.

Bireylerin siyasi tercihlerini etkileyen önemli unsurlardan biri de sosyo-kültürel etmenlerdir. Bireyler içerisinde bulunduğu sosyal çevrenin ideolojilerini benimsemekte ve siyasi tercihlerini de bu yönde belirlemektedir. Uzun yıllardır CHP'nin kalesi olarak nitelendirilen İzmir'de yaşayan gençlerin siyasi tercihlerini daha çok CHP yönünde kullandıkları tespit edilmiştir. İzmir halkının genellikle sol ideolojiye sahip olmaları siyasi tercihlerini CHP yönünde kullanmalarında etkili olmuştur. Dolayısıyla bu durum İzmir'de yaşayan gençlerin de sol ideolojiyi benimsemesinde etkili olmuş ve bireylerin siyasi tercihlerini sol ideolojiye sahip CHP yönünde kullanmalarını sağlamıştır. 24 Haziran seçimlerinde CHP'nin millet ittifakı adı altında HDP ile ittifak kurmaları "CHP'nin kalesi" olarak nitelendirilen illerde büyük oranda oy kaybetmesine neden olmuştur. 24 Haziran seçimlerinde İzmir'de CHP'nin oylarında 4,5 puanlık bir artış olmasına rağmen HDP'nin oylarında 3 puanlık bir artış meydana geldiği görülmüştür. 24 Haziran'da İYİ Parti'nin İzmir'den %10,8 oranında oy alması dikkat çekmektedir. Bu durum CHP oylarının bir kısmının HDP ve İYİ Parti'ye kaydığını göstermektedir. CHP'nin 24 Haziran seçimlerinde yaşadığı başarısızlık parti içerisinde huzursuzluğun ve liderlik probleminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. CHP, seçim sonrasında her seçim sonrasında yaptığı gibi AK Parti'yi başarısızlıkla suçlamış ve öz eleştiri yapmaktan

kaçınmıştır. Bu durum CHP seçmeninin bir kısmının oylarının diğer partilere kaymasına neden olmuştur. 24 Haziran seçimlerinde CHP, güçlü olduğu illerde oy kaybetse de İzmir halkının sol ideolojiye ve Mustafa Kemal'e olan bağlılıkları siyasi tercihlerini CHP yönünde yapmalarında etkili olmuştur.

4.8. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Aylık Gelir Değişkenine Göre Dağılımı

Tablo 4.8. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların aylık gelir değişkenine göre dağılımı

Madde No	0-1000 TL (a)		1001-3000 TL (b)		3001-5000 TL (c)		5001 TL ve Üzeri (d)		Varyans		Fark Olan Gruplar (LSD)
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	F	p	
1	4,30	1,71	4,06	1,50	4,26	0,50	4,23	1,20	1,756	0,159	
2	3,80	0,40	3,79	1,37	3,37	1,47	3,29	1,13	1,537	0,118	
3	3,43	1,19	3,95	1,34	3,75	1,17	3,56	0,94	1,649	0,191	
4	4,42	0,80	4,36	1,40	4,25	1,06	4,29	1,61	1,742	0,178	
5	4,80	0,41	4,37	0,83	4,56	1,02	4,35	0,96	2,742	0,081	
6	4,65	0,48	4,26	1,01	4,42	1,02	4,77	0,95	1,203	0,134	
7	4,80	0,40	4,41	0,85	4,45	1,02	4,46	0,93	1,514	0,159	
8	2,34	1,76	3,74	1,20	4,32	1,02	4,14	0,92	1,029	0,116	
9	2,92	1,23	3,10	1,26	3,39	1,50	3,25	1,00	1,431	0,173	
10	2,07	0,62	2,11	1,08	2,14	1,36	2,45	1,19	1,917	0,148	
11	4,76	0,42	4,85	1,08	4,53	1,07	4,51	0,55	2,273	0,104	
12	2,80	1,05	2,32	1,56	2,74	1,45	2,54	1,81	1,302	0,273	
13	2,92	1,23	3,08	1,53	3,35	1,40	3,24	1,31	2,453	0,087	
14	1,97	0,76	2,83	1,34	2,47	1,63	2,55	1,07	2,662	0,071	
15	3,11	0,71	3,35	0,98	3,36	1,05	3,06	1,42	0,309	0,734	
16	1,96	1,28	2,13	1,59	2,20	1,12	2,51	1,12	1,028	0,359	
17	1,58	0,51	1,66	0,89	2,03	1,25	1,51	0,86	1,531	0,206	
18	2,14	0,87	1,79	1,03	1,77	1,25	1,68	0,94	0,164	0,921	
19	1,26	0,53	2,11	1,38	2,06	1,51	1,91	1,33	0,896	0,443	
20	1,48	0,72	2,07	1,13	1,73	1,28	1,64	1,20	1,582	0,193	
21	4,80	0,40	4,58	0,96	4,43	1,28	4,55	0,74	0,214	0,887	
22	3,65	0,84	3,56	1,2	3,75	1,49	3,92	0,83	1,598	0,189	
23	3,50	0,76	2,45	1,20	2,86	1,08	2,75	1,26	1,356	0,256	
24	1,53	0,70	1,83	1,09	1,21	0,42	1,26	0,62	1,622	0,184	
25	1,84	1,48	1,37	0,85	1,28	0,46	1,06	0,27	1,119	0,341	
26	1,50	0,94	2,45	1,57	2,31	1,36	1,91	1,40	0,783	0,504	
27	2,96	0,99	2,66	1,30	3,46	1,14	3,48	0,65	0,488	0,691	
28	4,80	0,40	4,44	0,99	4,31	1,06	4,71	0,48	0,651	0,641	

p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde, yapılan varyans analizi sonucunda anket formunda yer alan maddelere verdikleri cevapların ise aylık gelir değişkenine göre $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

4.9. Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımı

Tablo 4.9. Oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurların yaşanan yer değişkenine göre dağılımı

Madde No	Evli			Bekâr			t	P
	N	\bar{X}	Ss	n	\bar{X}	Ss		
1	163	4,17	1,06	319	4,20	1,27	-0,195	0,845
2	163	3,29	1,59	319	3,14	1,41	1,075	0,283
3	163	3,76	1,05	319	3,54	1,21	1,926	0,055
4	163	3,29	1,65	319	3,74	1,29	-3,296	0,001*
5	163	4,15	0,97	319	4,46	0,94	-3,279	0,001*
6	163	4,11	1,00	319	4,23	1,03	-1,206	0,228
7	163	4,17	0,97	319	4,47	0,90	-3,380	0,001*
8	163	3,83	0,98	319	4,10	1,26	-1,399	0,112
9	163	2,89	1,29	319	3,93	1,21	-1,651	0,146
10	163	2,44	0,96	319	2,69	1,41	-1,533	0,125
11	163	4,32	0,77	319	4,22	1,03	1,089	0,277
12	163	2,82	1,74	319	2,69	1,56	0,783	0,434
13	163	3,67	1,34	319	3,10	1,41	1,224	0,196
14	163	2,96	1,39	319	2,55	1,42	1,992	0,089
15	163	3,84	1,26	319	3,91	1,33	-0,546	0,586
16	163	2,96	1,36	319	2,95	1,41	0,098	0,922
17	163	1,48	0,90	319	1,85	1,11	-1,609	0,161
18	163	1,34	0,73	319	1,79	1,11	-1,580	0,217
19	163	2,19	1,66	319	1,77	1,10	1,287	0,233
20	163	1,68	1,35	319	1,60	1,12	0,654	0,514
21	163	4,48	0,89	319	4,22	1,10	1,583	0,196
22	163	3,62	1,37	319	3,81	1,14	-1,628	0,104
23	163	2,05	0,95	319	2,54	1,34	-1,122	0,274
24	163	1,32	0,68	319	1,61	0,98	-1,345	0,183
25	163	1,15	0,55	319	1,41	0,81	-1,628	0,158
26	163	2,22	1,44	319	2,16	1,44	0,417	0,677
27	163	4,18	0,88	319	3,86	1,19	1,986	0,105
28	163	4,55	0,79	319	4,31	0,96	1,689	0,192

$p<0,05$

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet değişkenine göre oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara yönelik görüşlerinin olduğu Tablo 9 incelendiğinde, yapılan t testi sonucunda 4, 5 ve 7. maddeler olmak üzere toplam 3 maddede $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise cinsiyet değişkenine göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığı yapılan t testi sonucunda belirlenmiştir.

Tablo 4.9 incelendiğinde evli katılımcıların bekâr katılımcılara göre oy kullanırken partilerin yaşadığı ile yönelik projeleri oy tercihinde etkili olur görüşünü daha az benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,296; p < 0,05$). Evli bireyler ev, çocuk ve aile sorumluluğu gibi birtakım işlerle bekâr bireylere oranla daha fazla ilgili olmaları siyasete yönelik ilgilerinin azalmasında etkili olduğu söylenebilir. Evli bireylerin geçindirmekle yükümlü oldukları bir evlerinin ve ailelerinin olması, bu bireylerin daha çok sosyo-ekonomik projeleri önemsemesinde etkili olabilmektedir.

Tablo 4.9 incelendiğinde evli katılımcıların bekâr katılımcılara göre partilerin eğitime yönelik projeleri oy tercihinde etkili olur görüşünü daha az benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,279; p < 0,05$). Araştırmada katılımcıların büyük bir bölümünün bekâr ve öğrenci bireylerden oluştuğu belirlenmiştir. Özellikle üniversite öğrencileri başta olmak üzere diğer eğitim kademelerinde öğrenim gören bireylerin ve ebeveynlerinin eğitim sistemine yönelik birtakım beklentileri vardır. Özellikle son yıllarda üniversite sınav sistemi, liselere giriş sınavı sistemi gibi sınav sistemlerinde değişiklikler yapılması, üniversite sayılarının artırılması, ilk ve ortaöğretim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik ücretsiz kitap dağıtılması uygulamasının gerçekleştirilmesi, taşınmalı eğitim imkânlarının artırılması ve sınırlarının genişletilmesi, derslik ve öğretmen açığının giderilmesi, eğitimde fırsat eşitliği yaratılması çalışmaları gibi mevcut hükümetin birtakım eğitim politikalarının seçmenlerin bu durumdan duydukları memnuniyet ve oy tercihleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu durumun büyük bir bölümünü öğrencilerin oluşturduğu araştırmada, eğitime yönelik projelerin oy tercihlerindeki etki düzeyinin yüksek olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.9 incelendiğinde evli katılımcıların bekâr katılımcılara göre oy kullanırken partilerin enflasyon oranlarının düşürülmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik projeleri oy tercihinde etkili olur görüşünü daha az benimsedikleri tespit edilmiştir ($t = -3,380$; $p < 0,05$). Günümüzde hızlı nüfus artışı ve endüstriyel üretimin gelişmesiyle birlikte işsizlik artmakta ve birçok toplumun en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. İşsizlik ülkemizin de yıllardan beri süregelen en önemli problemlerinden birini oluşturmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde iktidarların en önemli çalışma alanlarından ve seçim vaatlerinden birini oluşturan işsizlik, seçmenlerin oy tercihlerinde etkili olan en önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır. Toplumumuzda insanlar evlilik, yaşayacakları şehir, ev, araba gibi planlarının hepsini mevcut işleri çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Türk toplumunda genellikle bireyler geçimlerini sağlayabilecekleri bir iş sahibi olduktan sonra evlenmektedirler. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda evli katılımcıların büyük bir bölümünün geçimlerini sağlayabilecekleri bir işe sahip olduklarını ve bu sebepten dolayı işsizliğin azaltılmasına yönelik projeleri bekâr katılımcılara oranla daha az benimsemesinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Ülkemizin nüfus yapısı göz önünde bulundurulduğunda genç nüfus oranının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Türkiye, genç nüfus bakımından Avrupa ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durum siyasi partilerin seçim çalışmalarını ve vaatlerini gençleri hedef alarak hazırlamalarını sağlamıştır.

Aile, sosyal çevre, sosyo-kültürel unsurlar gençlerin siyasal kimliklerinin biçimlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Gençlerin siyasal kimlikleri üzerinde ailenin etkisinin görmezden gelinmesi mümkün değildir. Arkadaş çevresi de bireylerin siyasal kimlikleri üzerinde en az aile kadar etkili olmaktadır. Siyasi partiler genç seçmenlerin fikirlerini yönlendirmenin önemini anlayarak, gençleri etkileyebilmek ve onların desteğini alabilmek amacıyla gençlik kolları kurmuş ve onlara parti adına yürütülen çalışmalarda birtakım aktif ve pasif görevler vermişlerdir. Partiler, gençlik kolları teşkilatları ile genç bireylerin parti ideolojisini benimsemesi amaçlanmış ve siyasi tercihlerinin şekillendirilmesinde etkili olmuşlardır.

Siyasal katılım genel olarak ülkemizde oy kullanma işlemi olarak tanımlanmaktadır ve siyasal örgütlere katılım düzeyinin oldukça az olduğu görülmektedir. Ülkemizde vakıf ve derneklere oranla siyasal partilere üyelik daha fazla görülmektedir. Siyasal partiler gençlerin siyasal görüşlerini şekillendirmek ve kendi partilerine yönlendirebilmek için gençlik kolları çalışmalarına önem vermektedirler.

Günümüzde yaygın bir şekilde kullanılan sosyal medya, video paylaşım siteleri ve TV programları bireylerin birçok alanda olduğu gibi siyasi alanda da bilgi sahibi olmalarını ve bu alanda meydana gelen gelişmeleri yakından takip edebilmelerini sağlamıştır. Bu sayede bilinçlenen seçmenler, yaşlarına bağlı olmaksızın siyasi bir tecrübeye sahip olabilmekte ve ülkede yaşanan sosyal ve siyasal sorunların temel sebeplerini anlayarak gerekli tepkiyi ortaya koyabilmektedir. Bilinçli seçmenler belli kriterler doğrultusunda oy tercihlerini gerçekleştirmektedir. Son yıllarda yapılan seçim sonuçları incelendiğinde halkın siyasi alanda bilinçlendiği

ve belirlediği birtakım kriterler doğrultusunda oy kullandıkları görülmektedir. Bu çalışmada ilk defa 24 Haziran Genel Seçimlerinde oy kullanan genç seçmenlerin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlar belirlenmiştir. Seçmenlerin oy tercihlerinin çeşitli durum ve koşullara göre farklılık gösterdiği çalışmada sonucunda belirlenmiştir.

Demokratik rejimlerle yönetilen ülkelerde makroekonomik unsurların günümüz şartlarında seçmen davranışları üzerinde etkili olan önemli bir unsurdur. Seçmen davranışları bütünsel bir yapı olarak değerlendirilmeli ve seçmen davranışları üzerinde etkili olan unsurların hiçbir yalnız başına seçmen davranışları üzerinde yalnız başına etkili olamamaktadır. İnsanoğlunun tüm davranışlarında olduğu gibi seçmen davranışları üzerinde de duyguları etkili olmaktadır. Bu durum seçmen davranışları üzerinde etkili olan unsurların yalnız başına istenilen etkiyi ortaya çıkarmamasına neden olabilmektedir. Seçmenlerin siyasi tercihleri üzerinde ortaya çıkabilen anlık değişimler ve duygusal özellikler, bu alanda yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçların kısa süre içerisinde geçerliliğini yitirmesine neden olabilmekte ve yeni çalışmalar yapılmasını gerekli kılabilir. Seçmenler oy kullanırken siyasi parti ya da liderlerin geçmiş iktidar dönemlerindeki performanslarının yanı sıra aynı zamanda çeşitli alanlarda ürettikleri projeleri de dikkate alabilmektedir.

Çalışmada 24 Haziran Genel Seçimlerinde ilk defa oy kullanan 482 seçmenin oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurları anket yöntemiyle belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında ağırlıklı olarak erkek, yaş dağılımlarına bakıldığında çoğunluğunun 18-20 yaş, eğitim durumu dağılımına bakıldığında çoğunluğun üniversite, aylık gelir durumuna bakıldığında ağırlığın 3001-5000 TL aylık gelir, medeni hâl dağılımına bakıldığında büyük bir bölümünün bekâr ve yaşadığı yer dağılımı incelendiğinde ise büyük bir bölümünün İzmir’de yaşadığı yapılan anket sonucunda tespit edilmiştir.

Katılımcıların 24 Haziran milletvekili seçimlerinde ağırlıklı olarak CHP ve AKP partilerine oy verdikleri yapılan istatistiksel analiz sonucunda tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgu seçim sonuçlarıyla tam olarak benzerlik

göstermemektedir. Katılımcıların büyük bir bölümünün İzmir’de yaşayan seçmenlerden oluşmasının, elde edilen sonuç üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Büyük bir bölümü sol görüşe sahip olan İzmir halkı, uzun yıllardan beri siyasi tercihlerini CHP yönünde kullandıkları için “CHP’nin kalesi” olarak nitelendirilmektedir. Elazığ’ın son yıllarda ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu illerinden göç alması da AKP oylarının seçim ortalamalarına oranla daha düşük çıkmasında etkili olan bir diğer unsurdur. CHP-İYİ Parti-HDP ve Saadet Partisi ittifakı Elazığ ilinde yaşayan HDP, İYİ Parti ve Saadet Partisi seçmenlerinin bir kısmının oyunu almalarını sağlamış ve bu durum CHP oylarının araştırmada yüksek çıkmasında etkili olmuştur. Bu durum aynı zamanda seçmenlerin ailelerinin 24 Haziran genel seçimlerinde oy verdikleri siyasi partilere ilişkin dağılımlarında da etkili olmuştur. Araştırmada elde edilen önemli sonuçlardan biri de katılımcıların ailelerinin ağırlıklı kısmının AKP ve CHP’ye oy vermeleridir. Katılımcıların ailelerinin büyük bir bölümü AKP’ye oy vermiştir. Bu durum gençlerin oy tercihlerini kendi kişisel kriterlerine göre yaptığını, ailelerinin görüşlerinin bireylerin oy verme davranışları üzerindeki etkisinin kısıtlı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Araştırmada elde edilen bu bulgular aynı zamanda bireylerin oy tercihlerinde stratejik düşünce yapısına sahip oldukları sonucunu da ortaya çıkarmaktadır.

Katılımcıların 24 Haziran başkanlık seçimlerinde ağırlıklı olarak Erdoğan ve Muharrem İNCE yönünde oy kullandıkları tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgu da 24 Haziran başkanlık seçimlerinin sonuçlarıyla oransal olarak benzerlik göstermemektedir. CHP’nin sürdürdüğü her evden bir oy İnce’ye bir oy HDP’ye kampanyası HDP seçmenlerinin büyük bir bölümünün başkanlık seçimlerinde Muharrem İNCE’ye oy vermelerini sağlamıştır. Çalışmada AKP’nin oy oranlarının başkanlık seçimlerinde Erdoğan’ın aldığı oy oranının geride kalması da dikkat çekici bir bulgudur. Bu durum seçmenlerin AKP’nin birtakım uygulamalarından rahatsız olduğunu ancak Erdoğan’ı benimsedikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Yine bu bulgu seçmenlerin oy verme davranışları üzerinde siyasi partilerin yanı sıra aynı zamanda adayların ve liderlerin özelliklerini de göz önünde bulundurdıkları sonucunu da açığa çıkarmaktadır. Katılımcıların ailelerinin 24 Haziran başkanlık

seçimlerinde kullandıkları oy oranları da ağırlıklı olarak Erdoğan ve Muharrem İNCE yönünde olduğu görülmektedir. Araştırmada elde edilen bu bulgu katılımcıların başkanlık seçimlerindeki oy tercihlerinin, ailelerinin siyasi görüşlerinden bağımsız olduğu sonucunu açığa çıkarmaktadır. Erdoğan'ın gençlere yönelik gerçekleştirdiği başörtüsü yasağının kaldırılması, seçilme yaşının düşürülmesi, eğitim ve sağlık alanındaki yenilikleri, burs ve öğrenim kredisi miktarlarının artırılması... gibi çalışmalarının genç nüfus tarafından olumlu karşılandığı, bu nedenle milletvekili seçimlerinde AKP yönünde oy kullanmayıp başkanlık seçimlerinde Erdoğan'a oy verdikleri söylenebilir. Bu durum seçmenin oy tercihleri üzerinde siyasi partilerin ve liderlerin iktidarlık dönemlerinde gerçekleştirdikleri projelerin etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada katılımcıların büyük bir bölümünün bugün yine seçim olsa tekrar aynı partiye oy vereceklerini, bir kısmının ise kararsız olduğunu, çok az bir bölümünün ise oy tercihinden dolayı pişmanlık duyduğunu ve tekrar aynı partiye ya da başkan adayına oy vermeyeceğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Siyasi partilerin ve liderlerin seçim dönemlerinde seçmenlerin oyunu alabilmek amacıyla verdikleri vaatleri gerçekleştirmemeleri, seçildikten sonra gerçekleştirdikleri birtakım uygulamaların toplumun belli bir kesimi tarafından benimsenmemesi ya da beklediği değişimleri görememesi seçmenlerin oy tercihlerinden dolayı pişmanlık yaşamalarında etkili olabilmektedir. Seçmenlerin büyük bir bölümünün oy tercihlerinden dolayı pişmanlık yaşamamaları ve tekrar seçim olsa yine aynı parti ve başkan adayına oy vereceklerini ifade etmeleri de parti ve adayların ideolojilerinin seçmenin oy verme davranışları üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Katılımcıların ağırlıklı olarak siyasi parti ve başkan adayına parti ideolojilerini benimsedikleri ve parti liderlerini beğendikleri için oy verdiklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Siyasi partilerin ya da liderlerin gündemde olan konulara ilişkin eylem ve söylemleri sahip oldukları ideolojiler hakkında bilgiler vermektedir. İzmir'de yaşayan katılımcılar ağırlıklı olarak sol ideolojiye sahip bireyler olup, siyasi tercihlerini sol ideolojiye sahip bir parti olan CHP yönünde kullandıkları

görülmüştür. Milliyetçi kimliği ile ön plana çıkan Elazığ halkının ise ağırlıklı olarak muhafazakâr demokrat ideolojiye sahip AKP ile milliyetçi ideolojiye sahip MHP yönünde oy tercihlerini kullandıkları araştırma sonucunda belirlenmiştir. Yine 24 Haziran genel seçimlerinde oy kullanan seçmenlerin AKP'ye kullandıkları oy oranının, parti lideri Erdoğan'a başkanlık seçimlerinde kullandıkları oy oranından düşük olması parti liderinin seçmen davranışı üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olan unsurlara ilişkin genel görüşlerine bakıldığında ağırlıklı olarak siyasi partilerin eğitime yönelik politikalarını, enflasyon oranlarının düşürülmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik projelerini, parti ideolojilerini, mevcut iktidarın performansını ve partilerin gösterdikleri adayların oy tercihleri üzerinde etkili olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Katılımcıların ilk defa 24 Haziran genel seçimlerinde oy kullandıkları göz önünde bulundurulduğunda büyük bir bölümünün öğrenci olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle eğitime yönelik projelerin katılımcıların oy tercihleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin, mezuniyet sonrasında iş bulabilme istekleri de siyasi partilerin işsizliğin azaltılmasına yönelik projelerini önemsemeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Seçmenler siyasi partilerin ya da liderlerin iktidarda bulunduğu dönemlerdeki eylem ve uygulamaları bireylerin zihninde birtakım tabuların oluşmasına neden olmakta ve bu tabuların yıkılması çok zor olmaktadır. Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler insanların bilgiye hızlı ve doğru bir şekilde ulaşabilmelerine imkân sağlamaktadır. 24 Haziran seçimlerinde siyasi partilerin oy oranı ile başkanlık seçimlerinde adayların oy oranlarının birbirinden farklı olması siyasi partilerin gösterdikleri adayların seçmen davranışı üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Araştırmada elde edilen dikkat çekici bir diğer bulgu da katılımcıların siyasi tercihlerinin aile, arkadaş ve üyesi buldukları sosyal grupların siyasi görüşlerinden etkilenmemesidir. Bilgi ve teknolojide yaşanan gelişmeler ve sosyal medya araçlarının yaygın bir şekilde kullanılması ile seçmenlerin siyasal alana ilişkin bilgi düzeylerinin arttığı ve kişisel kriterlerine göre oy tercihlerini kullandıklarını söylemek mümkündür.

24 Haziran genel seçimlerinde ilk defa oy kullanan bireylerin oy tercihleri üzerinde cinsiyet, yaş, yaşanılan yer, eğitim durumu ve medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği aylık gelir değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ülkemizde çekirdek aile yapısının hakim olması ve ataerkil unsurların etkili olması gençlerin siyasi tercihlerini etkilemektedir. Çekirdek aile yapısına sahip gençlerin sosyal hayatta ve aile içerisinde daha fazla sorumluluk almalarını sağlamaktadır. Bu nedenle çekirdek aile yapısında yetişen gençlerin siyasi faaliyetlere daha fazla katılım gösterdikleri söylenebilir. Gençlerin siyasi tercihleri üzerinde etkili olan unsurlardan biri de öğrenim durumlarıdır. Eğitim alanında yapılan yenilikler ve iyileştirmeler ile gençlerin siyasi faaliyetlere daha fazla katılmalarını ve siyasi tutum kazanabilmeleri sağlanabilir. Bu nedenle ülkemizde eğitim sistemlerinin toplumsal sorunlara duyarlı, yenilikçi ve yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler yetiştirmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Araştırmanın siyasi sonuçlarına gelindiğinde ise AK Parti'nin gençlere yönelik projelerinin CHP ve diğer siyasi partilere oranla daha fazla olduğu söylenebilir. AK Parti'nin son yıllarda gençlik kolları teşkilatına önem vermesi de partinin genç seçmenleri etkileme hususundaki çalışmalarını ortaya koymaktadır. AK Parti'nin gençlerin her alanda özgürce yaşayabilecekleri ortamlar oluşturması genç seçmenleri etkilemesinde önemli rol oynamıştır. CHP içerisinde geleneksel yapı, gençlerin siyasete katılmalarını kısıtlamaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de siyasette ideolojik anlayış gün geçtikçe zayıflamakta ve reel hayat değerlerinin etkisi güçlenmektedir. Bu durum gençlerin siyasi tercihlerinde istihdam, eğitim ve sağlık alanlarındaki projeleri, parti ideolojilerine göre daha fazla benimsediklerini göstermektedir. AK Parti hükümeti, gençlere yönelik gerçekleştirdikleri istihdam, girişimcilik, eğitim ve sağlık alanındaki projeleri farklı ideolojiye sahip gençlerin partiye katılımında etkili olmuştur. Ancak İzmir'de yaşayan gençlerin sol ideolojiye bağlı oldukları ve siyasi tercihlerinin bu yönde gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Bu durum aile ve sosyal çevrenin gençlerin siyasi tercihleri üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

24 Haziran seçimleri Türkiye'nin geleceği açısından oldukça önemli olan seçimlerden biridir. Siyasi partilerin yanı sıra ideolojilerin yarıştığı bir seçim olan 24 Haziran seçimleri, ilk defa ülkemizde partilerin yasal olarak ittifak kurdukları bir seçim olmuştur. Bu durum seçmenlerin siyasi tercihlerinde önemli değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle Millet İttifakı olarak adlandırılan CHP, HDP, İYİ Parti ve Saadet Partisi birlikteliği toplumun tüm kesimi tarafından tepki çekmiş ve Türkiye'nin hemen her kesimine büyük zararlar veren PKK terör örgütüyle yakın ilişki içerisinde olan HDP'nin CHP ile işbirliği yapması seçmen tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bu durum CHP'nin 24 Haziran seçimlerinde oy kaybetmesine neden olurken aynı zamanda HDP'nin oy oranının artmasında da etkili olmuştur. AK Parti ve MHP'nin kurduğu Cumhur İttifakı ise muhafazakar demokrat ideoloji çerçevesinde beka, istikrar, birlik ve beraberlik söylemleri ile seçimin galibi olmuştur. Siyasi partilerin kurduğu bu ittifak genç seçmenlerin de olumlu ve olumsuz yönde tepki göstermelerine neden olmuştur. Millet ittifakının seçimlerde Erdoğan tavırlar sergilemesi ve bu yönde söylemler kullanması da AK Parti'nin seçimden başarı elde etmesinde etkili olmuştur. 24 Haziran seçimlerinde Millet İttifakı beklediği başarıyı elde edememiştir. Ancak seçimlerde dikkat çeken hususlardan biri de CHP'nin cumhurbaşkanı adayı olan İnce'nin oy oranının kendi partisinin oy oranından daha yüksek olmasıdır. Bu durum seçmenin ittifaka olan tepkisinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak seçmenlerin oy verme davranışları üzerinde ideolojilerin, parti liderlerinin, seçim vaatlerinin, siyasi partilerin ve liderlerin özelliklerinin, ekonomik vaatlerinin, işsizliği önlemeye yönelik projelerinin, iktidarda olduğu dönemlerdeki performanslarının ve siyasi partilerin gösterdikleri adayların etkili olduğu; bireylerin siyasi görüşlerinin aile, arkadaş ve diğer sosyal çevrelerinin siyasi görüşlerinden etkilenmediği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2012). 2023 Siyasi Vizyon; Siyaset, Toplum, Dünya. Ankara: AK Parti Yayınları.
- Akay, Rafet Aykut (2012). *Türkiye’de Siyasetin İletişim Profesyoneli Siyasal İletişim Danışmanı*. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Akdoğan, Yalçın (2003). *Muhafazakâr Demokrasi*. Ankara: AK Parti Yayınları.
- Akgül, Fatma İlknur (2013). *Türkiye’de Seçmen Davranışları: Politik Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi. Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akgün, Birol (2000). “Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 4:75-92.
- Aktan, Can (2009). *İnsan, Yönetim ve Liderlik*. İnternet Adresi: <http://www.canaktan.org/yonetim/insan-yonetim/liderlik.htm>, Erişim Tarihi: 05.12.2018.
- Aktaş, Hasret (2004). *Partilerin Seçim Kampanyaları Örneğinde Siyasal İletişim*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Althusser, Louis (2016). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Çev.: Alt Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Altun, Fahrettin (2018). “CHP Seçmenine Layık Görülen Bu mu?” *Sabah*, 5 Mayıs 2018.
- Altunoğlu, Mustafa (2014). *Geçmişin Yüküyle Yenilik Arayışı, CHP’de Lider, Tavan, Taban Analizi*. Ankara: Seta Yayıncılık.

- Arı, Erkan ve Yılmaz, Veysel (2015). “Seçmen Oy Verme Davranışlarının Betimlenmesi İçin Bir Yapısal Eşitlik Model Önerisi: Yalova İli Mahalli İdareler Seçimi Örneği”. *ResearchGate* 2:11-26.
- Aybar, Mehmet Ali (2011). *Neden Sosyalizm? Marksizmde Örgüt Sorunu: Leninist Parti Burjuva Modelinde Bir Örgüttür*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barut, Basri (2005). “Siyasal Reklamcılık Özelinde Siyasal Tutumların Oluşması Süreci”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15:295-317.
- Beren, Fatih (2013). “Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği”. *Akademik İncelemeler Dergisi* 1:191-214.
- Birsen, Haluk (2011). “Yerel Basın Yöneticilerinin Bakış Açılıyla Eskişehir Yerel Basını”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi e-gifder* 1:116-142.
- Buran, Hasan (2006). *Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Sistemi Önerisi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Cop, Burak (2018). *Türkiye’de Seçim Sistemleri*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Cwalina, Wojciech; Falkowski, Andrzej; Newman, Bruce I.; Vercic, Dejan (2004). “Models of Voter Behaviour in Traditional and Evolving Democracies” *Journal of Political Marketing*. 3:7-30.
- Çaha, Ömer (2008). *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler*. Ankara: Orion Kitapevi.
- Çetin, Halis (2003). *Modernleşme ve Türkiye’de Modernleşme Krizleri*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çetin, Halis (2012). *Korku Siyaseti ve Siyaset Korkusu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çetin, Ünsal (2013). “2008 Büyük Çöküşü: Bir Sosyalist Hesaplama Hatası”. *Liberal Düşünce Dergisi*, 72:77-90.

- Çetinkaya, Ahmet (2011). *Türkiye'deki 2010 Referandum Sürecinde Yapılan Kamuoyu Araştırmalarına Ait Medya Yansımalarının Kamuoyu Üzerindeki Etkileri*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çinko, Levent (2006). "Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 61:103-116.
- Çukurçayır, Akif (2006). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Doğan, Âdem ve Göker, Göksel (2010). "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Yerel Seçimleri Elazığ Seçmeni Örneği)". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5:159-187.
- Dursun, Davut (2006). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ercins, Gülay (2007). "Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı". *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 8:25-40.
- Ete, Hatem (2009). "Örgüt ile Parti Olma Geriliminde DTP" *Analiz*, 7:10-32.
- Garzia, Diego (2011). "The Personalization of Politics in Western Democracies: Causes and Consequences on Leader-Follower Relationships", *The Leadership Quarterly* 22:697-709.
- Gaus, Gerald F. (2017). *Siyaset Kavramları ve Siyaset Kuramları*, İstanbul: Phoenix Yayınevi.
- Gezgüç, Gözde Müşerref (2011). *1970'lerde CHP'nin 2000'lerde AKP'nin Yükselişi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Gökçe, Ali Fuat (2013). "Siyasi Partilerde Parti İçi Demokrasi ve Disiplin Algısı: Türkiye". *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9:65-79.

- Göle, Nilüfer (2016). *Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Güdekli, İsmail Ayşad (2008). *Siyasi İletişim: 2007 Genel Seçimleri (AKP ve CHP'nin Seçim Kampanyalarının Karşılaştırmalı Analizi)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gülener, Serdar ve Baykal, Ahmet (2018). "24 Haziran Seçimlerinde HDP" *Analiz* 245:8-29.
- Günel, Erdoğan (2009). *Türkiye'de Demokrasinin Yüzyıllık Serüveni 1908-2008*. İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Hillygus, D.Sunshine ve Jackman, Simon (2003). "Voter Decision Making in Election 2000: Campaign Effects, Partisan Activation, and the Clinton Legacy", *American Journal of Political Science*, 47:583-596.
- İnce, Hilal Onur (2010). *Muhafazakâr İdeoloji Din-Siyaset*. İstanbul: Alan Yayınları.
- İslamoğlu, Ahmet Hamdi; Alnıaçık, Ümit ve Özbek, Volkan (2002). "The Effect of Personality Traits of Political Part Leaders on Voter Preferences: A Field Study in Kocaeli, Turkey". *International Conference on Political Marketing*, Kastoria, Greece.
- Kalender, Ahmet (2005). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kapani, Münici (2015). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaya, İsmail (2010). *Pazarlama Bi'Tanedir: bir Pazarlamalar Ansiklopedisi*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Kelly, Paul; Farndon, John; Ksihtainy, Niall; Pusca, Anca; Johnson, Jesper; Dacombe, Rod; Meadway, James ve Weeks Marcus (2015). *Siyaset Kitabı*. Çev.: Tarık Sadak, İstanbul: Alfa Yayıncılık.

- Koç, Erdoğan ve İlgün, Ayşe (2010). "An Investigation into the Discourse of Political Marketing Communications in Turkey: The Use of Rhetorical Figures in Political Party Slogans" *Jorunal of Political Marketing*. 9:2007-224.
- Koyuncu, Büke (2014). "Benim Milletim..." *AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kurtuldu, Hüseyin Sabri (2006). "Politik Parti ve Politik Lider Reklamları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8:292-306.
- Lilleker, Darren (2001). "Political Marketing and Traditional Values: Old Labour for New Times?" *Contemporary Politics*, 7:205-216.
- Macit, Mehmet Hanifi (2007). *Faşizm ve Nazizm*. İstanbul: Savaş Yayınları.
- Miş, Nebi (2017). "İnce'nin FETÖ İle Mücadele Stratejisi Böyle mi Olacak?" *Türkiye* 19 Mayıs 2017.
- Miş, Nebi ve Laleoğlu, Baki (2018). "24 Haziran Seçimlerinde AK Parti". *SETA Analiz* 242:1-8.
- Newman, Michael (2014). *Sosyalizm*. Çev.: Hakan Gür, İstanbul: Dost Kitapevi.
- Oktay, Cemil (2003). *Siyaset Bilimi İncelemeleri*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Okumuş, Abdullah (2007). "Pazarlama Anlayışında Siyasal Pazarlamanın Yeri ve Pazar Konumlarına Göre Siyasi Partilerin Stratejik Analizi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17:157-172.
- Okumuş, Abdullah (2007). "Pazarlama Anlayışında Siyasal Pazarlamanın Yeri Ve Pazar Konumlarına Göre Siyasal Partilerin Stratejik Analizi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17:157-172.
- Oluç, Mehmet (2006). *Temel Pazarlama Kavramları*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Ormrod, Robert P. (2005). "A Conceptual Model of Political Market Orientation", *Journal of Nonprofit&Public Sector Marketing* 14:47-64.
- Ören, Banu ve Varlık, Ülkü (2004). *Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Seçimler*. İstanbul: Der Yayınları.
- Özbudun, Ergun (2011). *Türkiye’de Parti ve Seçim Sistemi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özel, Mehmet; Veysel, Eren ve Emin, İnal (2009). "Yerel Siyaset ve Yerel Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma". *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3:22-38.
- Özkan, Abdullah (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*, İstanbul: Tasam Yayınları.
- Özsoy, Osman (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. İstanbul: Artı Yayın Dağıtım.
- Öztan, Güven Gürkan (2013). *Neo-liberal Milliyetçilik ve AKP*. <http://bianet.org>
- Özyer, Yalçın ve Özyer, Yağmur (2009). "Seçmenlerin 2009 Yerel Seçimlerine Yönelik Algısal Çağrışımları ve Öneriler". Isparta: *Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Davraz Kongresi* 24-27 Eylül 2009.
- Polat, Cihat ve Külter, Banu (2008). "Genç Seçmenler Gözüyle Siyasal Ürün (Siyasi Lider) Özellikleri: Ankara’daki Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5:1-31.
- Rawls, John (2007). *Siyasal Liberalizm*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Rehmann, Jan (2017). *İdeoloji Kuramları Yabancılaşma ve Boyun Eğme Güçleri*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Reyhan, Cenk (2008). *Türkiye’de Liberalizmin Kökenleri Prens Sabahaddin 1877-1948*. Ankara: İmge Kitapevi.

- Savigny, Heather (2004). "Political Marketing: A Rational Choice?" *Journal of Political Marketing*. 3:21-38.
- Scammell, Margaret (2008). "Citizen Consumers: Towards a New Marketing of Politics?", *Media and the Restyling of Politics*, Ed. John Corner and Dick Pels, *Sage*, 3:117-137.
- Sweezy, Paul ve Huberman, Leo (2018). *Sosyalizmin Alfabesi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Tokgöz, Oya (2010). *Seçimler Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Toprak, Zerrin (2007). *Yerel Gündem 21'ler Yenilikçi - Düşünen Kentler ve Toplumsal İlişkiler*, Erişim Yeri: [http:// www.izmir-yerelgundem21.org.tr/kazanc_kayip.htm](http://www.izmir-yerelgundem21.org.tr/kazanc_kayip.htm), Erişim Tarihi: 29.12.2018.
- Türk Dil Kurumu (2018). <http://www.tdk.org.tr>, Erişim Tarihi: 12.12.2018.
- Türkmenoğlu, Ahmet Tarık (2011). *Kamuoyu Araştırmalarının Siyasal Davranış Üzerindeki Etkisi: Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uslu, Ateş (2016). "Richard Wagner'in Siyasal Düşünceleri: Modernite Eleştirisi ve Ulusal Sanat Anlayışı". *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 37:13-44.
- Üste, Rabia Bahar; Yüksel, Berrin ve Çalışkan, Serpil (2007). "2007 Genel Seçimlerinde Siyasal Pazarlama Tekniklerinin Kullanılması ve İzmir İli Örneği" *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15:213-232.
- Vergara, Francisco (2006). *Liberalizmin Felsefi Temelleri Liberalizm ve Etik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Yavaşgel, Emine (2014). *Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar Açısından Seçim Sistemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yayla, Oğuz T. (2013). *20 Yılda Liberal Düşünce Topluluğu: Bir Entelektüel Hareketin Kronolojisi: 1992–2012. Özgürlüğün Peşinde Atilla Yayla* (1. Baskı), Hazırlayan: Özlem Çağlar-Yılmaz. Ankara: Liberte Yayınları.

EKLER

Ek-1: Oy Verme Davranışını Etkileyen Unsurları Belirlemeye Yönelik Anket Formu

Anket Formu

Değerli katılımcılar;

Bu çalışma ile Elazığ ve İzmir illerinde ikamet eden ve 24 Haziran 2018 seçimlerinde ilk kez oy kullanan seçmenlerin algısal unsurlarını karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Ankette kişisel bilgilerinize dair herhangi bir bilgi istenmemektedir. Ankete verdiğiniz cevaplar neticesinde elde edilen veriler Yüksek Lisans Tezi çalışmamda kullanılacaktır. Araştırmanın bilimsel geçerliliği açısından her bir soruyu dikkatle okuyarak cevaplayacağınızı ümit ediyor, desteğiniz için teşekkür ediyoruz.

Mustafa Anıl BAKAY
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. **Cinsiyetiniz:** () Bayan () Erkek
2. **Yaş:** () 18-20 () 21-23 () 24 ve üzeri
3. **Eğitim Durumu:** () Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü
4. **Ailenizin Aylık Gelir Durumu:** () 0-1000 TL () 1001-3000 TL
() 3001-5000 TL () 5000 TL ve Üzeri
5. **Medeni Durumunuz:** () Evli () Bekâr () Dul
6. **Nerede Yaşıyorsunuz:** () İzmir () Elazığ
7. **24 Haziran genel seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?**
() AKP () MHP () CHP () HDP () İYİ Parti () Diğer
8. **Aileniz 24 Haziran genel seçimlerinde hangi partiye oy verdi?**
() AKP () MHP () CHP () HDP () İYİ Parti () Diğer
9. **24 Haziran Başkanlık Seçiminde kime oy verdiniz?**
() Recep Tayyip ERDOĞAN () Muharrem İNCE () Meral AKŞENER
() Selahattin DEMİRTAŞ () Temel KARAMOLLAOĞLU () Doğu PERİNÇEK
10. **Aileniz 24 Haziran Başkanlık Seçiminde kime oy verdiler?**
() Recep Tayyip ERDOĞAN () Muharrem İNCE () Meral AKŞENER
() Selahattin DEMİRTAŞ () Temel KARAMOLLAOĞLU () Doğu PERİNÇEK
11. **Bugün seçim olsa tekrar yine aynı partiye ve başkan adayına oy verir miydiniz?**
() Evet () Hayır () Kararsızım
12. **Bu partiye ve başkan adayına oy verme nedeniniz?**
() Parti ideolojisini benimsediğim için.
() Parti liderini beğendiğim için
() Güçlü bir kadro yapısına sahip olduğunu düşündüğüm için
() Partinin uygulamalarını beğendiğim için
() Milliyetçi bir parti olduğu için
() Dindar bir parti olduğu için
() Solcu parti olduğu için
() Diğer

Aşağıda yer alan ifadelere katılım durumlarınızı 5. Kesinlikle Katılıyorum...1. Kesinlikle Katılmıyorum arasında değişen seçeneklerden birini işaretleyerek belirtiniz.

	Bireylerin Oy Tercihleri Üzerinde Etkili Olan Unsurlar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Oy kullanırken ülke menfaatlerini ön planda tutarım.					
2.	Oy kullanırken kişisel menfaatlerimi ön planda tutarım.					
3.	Siyasi partilerin ekonomik vaatleri, oy tercihimde etkili olur.					
4.	Partilerin yaşadığım ile yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.					
5.	Partilerin eğitime yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.					
6.	Partilerin sağlık alanındaki projeleri oy tercihimde etkili olur.					
7.	Partilerin enflasyon oranlarının düşürülmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik projeleri oy tercihimde etkili olur.					
8.	Partilerin uluslararası ilişkilere yönelik politikaları oy tercihimde etkili olur.					
9.	Partilerin teröre yönelik politikaları ve projeleri oy tercihimde etkili olur.					
10.	Sosyal medyada (Facebook, Twiteer, Instagram...) partilere yönelik gerçekleştirilen paylaşımlar oy tercihimde etkili olur.					
11.	Parti ideolojileri oy tercihimde etkili olur.					
12.	Partilerin dini, etnik ve mezhepsel söylemleri oy tercihim üzerinde etkili olur.					
13.	İnançlarım ve siyasi görüşüm oy tercihimde etkili olur.					
14.	İçerisinde bulunduğum toplumun kültürel yapısı, dini inançları, mezhebi, etnik kökeni ve siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur.					
15.	Siyasi partilerin adaylarının liyakatli olması halinde etnik kökenine bakmaksızın oy veririm.					
16.	Partimin gösterdiği adayın yetersiz olması durumunda oyumu farklı partiye kullanırım.					
17.	Ailemin siyasi görüşü oy tercihim üzerinde etkili olur.					
18.	Arkadaşlarımla siyasi görüşleri oy tercihim üzerinde etkili olur.					
19.	Oy kullanırken üyesi olduğum dernek, vakıf..., gibi grupların siyasi tercihlerini göz önünde bulundururum.					
20.	Arkadaşlarımla tarafından dışlanma korkusuyla oy tercihim onları istekleri doğrultusunda değiştiririm.					
21.	Oy kullanırken mevcut iktidarın performansını göz önünde bulundururum.					
22.	Oy kullanırken partilerin geçmişteki iktidar performanslarını göz önünde bulundururum.					
23.	İçerisinde yaşadığım toplumun değerlerine ve inançlarına aykırı düşünce yapısına sahip partilere oy vermektan kaçınırım.					
24.	İçerisinde yaşadığım toplumda baskın olan siyasi düşünceye aykırı oy kullanmaktan kaçınırım.					
25.	Eğitim gördüğüm okulumdaki baskın siyasi düşünce oy tercihimde etkili olur.					
26.	Parti liderlerinin karizmatik oluşu oy tercihimde etkili olur.					
27.	Siyasi partilerin ahlaki değerlere sahip olması oy tercihimde etkili olur.					
28.	Siyasi partilerin gösterdikleri adaylar oy tercihimde etkili olur.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : **Mustafa Anıl BAKAY**
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 27/04/1990 Elazığ
E-posta : mustafaanilbakay@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi-Kamu yönetimi	2014
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kamu yönetimi A.B.D	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
18/05/2017	T.A.O Vakıflar Bankası	Memur

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()